

A MAGYARORSZÁGON ÉLŐ NEMZETISÉGEK JOGAINAK VÉDELME T ELLÁTÓ
BIZTOSHELYETTES

2/2020. számú

ELVI ÁLLÁSFOGLALÁS

A 2021. ÉVI NÉPSZÁMLÁLÁS
ELŐKÉSZÍTÉSÉT ÉS VÉGREHAJTÁSÁT ÉRINTŐ,
NEMZETISÉGI JOGI VONATKOZÁSÚ
KÉRDÉSEKRŐL

Budapest, 2020. április 15.

Tartalomjegyzék

I. Bevezetés.....	3
II. Az eljárás megindítása és szakmai keretei.....	4
2.1. A népszámlálások nemzetiségi jogi szempontból kiemelt jelentősége	4
2.2. A nemzetiségi ombudsmanhelyettes kapcsolódó feladatai és a vizsgálat módszertana	5
III. Megállapítások.....	6
3.1. A nemzetiségi önazonosság szabad vállalásának biztosítása, a népszámlálás adatfelvétele és a személyes adatok védelme	7
3.2. A 2021. évi népszámlálás nemzetiségi adatkörökre vonatkozó kérdései.....	8
3.3. A nemzetiségi közösségek részvétele a népszámlálásban	10
3.4. Nemzetiségi nyelvhasználat a népszámlálás során.....	11
3.5. A népszámlálás során gyűjtött adatok feldolgozása.....	12
IV. A hazai jogszabályi környezet kialakulása, változásai és jelenlegi helyzete.....	12
4.1. Az állam jogai és kötelezettségei a nemzetiségi önazonosság szabad vállalásával és megőrzésével, a magánszférához és személyes adatok védelméhez fűződő joggal összefüggésben.....	12
4.1.1. Az emberi méltósághoz és az önazonossághoz való jog.....	13
4.1.2. A magánszférához és a személyes adatok védelméhez való jog	14
4.1.3. Nemzetiségi önkormányzatok létrehozásához való jog.....	16
4.1.4. Intézményvédelem.....	18
4.2. A nemzetiségi önazonosság szabad vállalásához és megőrzéséhez, a magánszférához és személyes adatok védelméhez fűződő jogot érintő jogszabályi változások a rendszerváltástól napjainkig.....	19
4.3. A népszámlálásokat érintő jogszabályi és gyakorlati változások a rendszerváltástól napjainkig.....	27
V. Nemzetközi környezet.....	34
5.1. Az Egyesült Nemzetek (ENSZ) népszámlálást érintő ajánlásai	34
5.2. Az ENSZ Faji Diszkrimináció Felszámolásáért felelős Bizottságának ajánlásai.....	37
5.3. Az Európa Tanács Nemzeti Kisebbségek Védelméről szóló Keretegyezményének rendelkezései.....	37
5.3.1. A Tanácsadó Bizottság szerepe és megállapításai a szabad identitásvállalásról és a nemzeti kisebbségi közösségek tagjai adatainak védelméről.....	38
5.4. A Velencei Bizottság által tett megállapítások.....	43
5.5. Egyezmény az egyének védelméről a személyes adatok gépi feldolgozása során	44
5.6. Az Európa Tanács Miniszteri Bizottságának a személyes adatok statisztikai célú gyűjtésére és feldolgozására vonatkozó ajánlásai	45
VI. A szakmai partnerek álláspontja	47
6.1. A nemzetiségi közösségek képviselőinek álláspontja	47
6.2. A KSH és a NAIH tájékoztatása.....	48
6.2.1. A népszámlálás anonimitása, adatvédelem.....	48
6.2.2. A népszámlálás nemzetiségi adatkörökre vonatkozó kérdései.....	55
6.2.3. A nemzetiségi közösségek részvétele a népszámlálásban	56
6.2.4. Nemzetiségi nyelvhasználat a népszámlálás során.....	58
6.2.5. A népszámlálás során gyűjtött adatok feldolgozása.....	59
VII. Szakmai javaslatok	60

I. Bevezetés

Magyarország Alaptörvénye és az alapvető jogok biztosáról szóló 2011. évi CXI. törvény (a továbbiakban: Ajbt.) szerint a Magyarországon élő nemzetiségek jogainak védelmét ellátó biztoshelyettes kiemelt feladata, hogy figyelemmel kíséresse a Magyarországon élő nemzetiségek jogainak érvényesülését és ezzel összefüggésben szerzett tapasztalatairól rendszeresen tájékoztatást nyújtson, illetve felhívja a nyilvánosság és az érintett intézmények figyelmét a nemzetiségeket érintő jogsértések veszélyére. Az alapvető jogok biztosának helyettese fent megjelölt feladatai ellátása érdekében elvi állásfoglalást adhat ki. Az állásfoglalás célja, hogy felhívja a jogalkotó és a nyilvánosság figyelmét a hazai nemzetiségi közösségek tagjai egyéni és kollektív jogainak megőrzésével kapcsolatos teendők fontosságára, a nemzetiségi alapjogok, illetve az egyenlő bánásmód elvének sérelmével fenyegető helyzetre és aggályos gyakorlatra, továbbá felmutasson olyan jó gyakorlatokat, amelyek a nemzetiségi jogok egyre sikeresebb érvényesítését szolgálhatják.

A nemzetiségi önazonosság szabad vállalása és megőrzése alapvető jog,¹ amelynek tiszteletben tartása, hatékony érvényesítése és védelme valamennyi állami intézmény kötelessége.² E jognak a gyakorlása a hazai nemzetiségek létének fogalmi és jogszabályi alapja, amely számtalan egyéb, gyakorlati területen is meghatározza a közösségek tevékenységét.

Jelen elvi állásfoglalás³ kiadásával elsődleges célom, hogy a 2021. évi népszámlálás előkészítésével és végrehajtásával kapcsolatban a nemzetiségi jogterületet érintően felmerült komplex kérdéseket árnyaltan és objektív szakmai szempontokra alapozva bemutassam. Ennek keretében kiemelten foglalkozom a következő területekkel, illetve konkrét visszasságokkal:

- a népszámlálás anonimitása;
- a népszámlálás során szerzett adatok feldolgozása és az e körben felmerülő adatvédelmi kérdések;
- a népszámlálás nemzetiségi kötődést vizsgáló kérdéseinek meghatározása;
- a nemzetiségi anyanyelv adatfelvétel során történő használatának lehetőségei;
- a nemzetiségi önkormányzatok népszámlálás előkészítésében, végrehajtásában való részvétele.

A népszámlálással kapcsolatban – biztoshelyettesi⁴ megbízatásomból eredően – elsődlegesen a Magyarországon élő nemzetiségi közösségek helyzetével összefüggő témaköröket és konkrét kérdéseket tanulmányoztam. Emellett, a nemzetközi sztenderdek figyelembe véve, vizsgálatom kiterjedt a hazánkban élő honos népcsoportként el nem ismert kisebbségi közösségek részére a népszámlálás során biztosított lehetőségek azonosítására is. A fentiek alapján jelen elvi állásfoglalásomban bemutatom azokat a kihívásokat, amelyekkel a nemzetiségi közösségek tagjai szembesülhetnek a népszámlálás során, jelzem ugyanakkor a feltárt hazai és nemzetközi jó gyakorlatokat, illetve kapcsolódó ajánlásokat is.

¹ Magyarország Alaptörvénye XXIX. cikk (1) bekezdés.

² Magyarország Alaptörvénye I. cikk (1) bekezdés.

³ Az alapvető jogok biztosának 1/2012. (I. 2.) számú utasítása az Alapvető Jogok Biztosának Hivatala Szervezeti és Működési Szabályzatáról 8. § (2) bekezdés a) pont.

⁴ Biztoshelyettes: Magyarország Alaptörvénye 30. cikk (3) bekezdés és Ajbt. 3. § (2) bekezdés. A közjogi státus teljes megnevezése helyett a továbbiakban felváltva alkalmazom a nemzetiségi ombudsmanhelyettes, illetve a nemzetiségi biztoshelyettes megjelölést.

A többirányú és részletes tájékoztatást követően állásfoglalásomban szakmai javaslatokat teszek, valamint elvi irányvonalakat kívánok felvázolni a 2021. évi népszámlálásnak a Magyarországon élő honos nemzetiségi közösségek érdekeit szem előtt tartó előkészítése és végrehajtása érdekében, rámutatva a népszámlálásnak a nemzetiségi közösségek számára több szempontból is kiemelt jelentőségére.

II. Az eljárás megindítása és szakmai keretei

2.1. A népszámlálások nemzetiségi jogi szempontból kiemelt jelentősége

A magyarországi nemzetiségek jogainak védelméért felelős biztoshelyettesként megbízatásom kezdete óta kiemelt feladatomban tartom a nemzetiségi önazonosság megőrzésével összefüggő nemzetiségi jogok folyamatos figyelemmel kísérését. Szakmai álláspontom és ombudsmanhelyettesi tapasztalataim szerint a népszámlálás adatai elvi és gyakorlati szempontból is rendkívül fontosak a nemzetiségi jogterület érintettjei számára.

A Magyarországon élő nemzetiségi közösségekről a népszámlálások során nyert hiteles, megalapozott és szakszerű hivatalos statisztikai adatok hozzájárulnak ahhoz, hogy megismerjük, megértsük és értékeljük Magyarország társadalmi jelenségeit és folyamatait. A népszámlálások segítségével a cél olyan adatok gyűjtése, amelyek megfelelő bontásban pontos információkkal szolgálnak az egyes nemzetiségi közösségek kulturális-nyelvi, valamint társadalmi-társadalmi mutatóiról, integrált vagy szegregált létéről, az identitás sokszínűségéről és generációkon átívelő alakulásáról, a nemzetiségi léthez köthető esetleges hátrányokról. **A népszámlálás adatai alapul szolgálnak a társadalmi, gazdasági és szakpolitikai döntések előkészítéséhez.** Jelenleg a népszámlálás az egyetlen olyan, más forrásból nem pótolható vagy helyettesíthető adatforrás, amely egyidejűleg biztosítja a szükséges adatok teljeskörűségét és területi részletezettségét, így képes egyaránt kiszolgálni a hazai és a nemzetközi adatigényeket.

Számos nemzetközi egyezmény és annak alapján kiadott dokumentum elvárja, hogy a szerződő felek, így Magyarország is részletes bontásban rendelkezzen a nemzetiségi közösségekre vonatkozó adatokkal. A népszámlálási jellegű adatok folyamatos előállítása az Európai Unió részéről szintén elvárás lesz a következő népszámlálást követően, az erre való felkészüléshez a 2021. évi népszámlálást olyan módon kell végrehajtani, hogy az alkalmas kiindulópont legyen ennek a megvalósításához.

A népszámlálás során a nemzetiséghez tartozók tudományos alapon történő besorolása különálló kollektív identitáskategóriákba a megszámláltak kollektív identitását is formálja,⁵ hozzájárulva ezzel a nemzetiségi közösségek önazonosságának kollektív megőrzéséhez.

A népszámlálások során nyert adatok kiemelt jelentőségét adja az is, hogy **a nemzetiségek jogairól szóló 2011. évi CLXXIX. törvény** (a továbbiakban: **Njt.**) **a nyelvhasználati jogok⁶ és a települési nemzetiségi önkormányzati választások kiírásának jogát⁷ kötik a nemzetiségnek a népszámlálás során regisztrált arányához, számához.**

---

⁵ *Moravszki András – Papp Z. Attila: Nemzetiségi revival? Magyarország nemzetiségei a 2011. évi népszámlálás megváltozott módszertana tükrében. Kisebbségkutatás 2014. 3. sz. 73.*

⁶ Njt. 5. § (5) bekezdés, 6. § (1)-(3) bekezdés.

⁷ Njt. 56. § (1) bekezdés.

Nem lehet figyelmen kívül hagyni azt a tényt sem, hogy ezek a lehetőségek komoly adminisztrációs, infrastrukturális és anyagi vonzattal is járnak a nemzetiségi közösségek szervezetei és az állami intézmények, illetve a központi költségvetés számára egyaránt.

Mindezekre tekintettel szakmai álláspontom szerint **kiemelt jelentősége van annak, hogy a népszámlálás során a Magyarországon élő természetes személyekről felvett adatok valós, megbízható és minél árnyaltabb képet mutassanak a hazánkban élő tizenhárom nemzetiségi közösség komplex helyzetéről.**

2.2. A nemzetiségi ombudsmanhelyettes kapcsolódó feladatai és a vizsgálat módszertana

A 2012. január 1. utáni új, egységes ombudsmani rendszerben a hazai nemzetiségi jogok érvényesülésének figyelemmel kísérése és az ezzel összefüggésben szerzett tapasztalatokról való rendszeres tájékoztatás a nemzetiségi ombudsmanhelyettes kiemelt feladata: ezen az alapon kötelességem a hazai nyilvánosság, az érintett szakértők és intézmények figyelmének felhívása a nemzetiségeket érintő jogsértések veszélyére, valamint a kiemelt kapcsolattartás a nemzetközi szakmai közösséggel.

A 2021. évi népszámlálás előkészítésével kapcsolatban a nemzetiségek választott képviselőivel, az országos nemzetiségi önkormányzatok vezetőivel, a német nemzetiségi parlamenti képviselővel és a nemzetiségi szószólókkal folytatott szakmai megbeszélések alkalmával, valamint szakmai fórumok és az Országgyűlés Magyarországi nemzetiségek bizottsága tevékenységének figyelemmel kísérése során számos kérdés felmerült. Így többek között: a népszámlálás anonimitásához, az azzal összefüggő adatvédelmi kérdésekhez, a népszámlálás nemzetiségi kötődést vizsgáló kérdéseinek meghatározásához, a nemzetiségi anyanyelv adatfelvétel során történő használatának lehetőségéhez, valamint a nemzetiségi önkormányzatoknak a népszámlálás előkészítésében, végrehajtásában való részvételéhez kapcsolódó kérdések fogalmazódtak meg. Az említettek számomra egyértelművé tették, hogy a 2021. évi népszámlálás előkészítésével és végrehajtásával kapcsolatban – a különböző szakmai álláspontok megismerése és azok egyeztetése érdekében is – szükségessé vált elvi állásfoglalás kiadása.

A fentiekre tekintettel a jelzett területen szükségessé vált egy komplex eljárás lefolytatása, így az Ajbt. 18. § (4) bekezdése alapján hivatalból átfogó vizsgálatot indítottam.⁸

Vizsgálatom keretében részleteiben is elemeztem a korábbi népszámlálások tapasztalatait, a megfogalmazott hazai és nemzetközi ajánlásokat, a 2021. évi népszámlálás jogszabályi környezetét, valamint a gyakorlati tapasztalatokat.

Eljárásom során az információgyűjtés módszere alapvetően a nemzetiségi közösségek politikai képviselőivel és szakembereivel folytatott intenzív szakmai egyeztetések sora, valamint az érintettek írásbeli megkeresése útján történő tájékozódás volt. Az Ajbt. 3. § (2) bekezdés d) pontja és 41. § (5) bekezdése, továbbá az Alapvető Jogok Biztosának Hivatala Szervezeti és Működési Szabályzatáról szóló 1/2012. (I. 02.) számú utasítás 1. számú melléklet 29. § (4) bekezdése alapján, eljárásom első szakaszában 2020 februárjában tájékoztatást kértem az országos nemzetiségi önkormányzatoktól és az Országgyűlés Magyarországi nemzetiségek bizottságától a korábbi népszámlálásokkal kapcsolatos tapasztalataikról, a felmerült nehézségekről, a nemzetiségi közösségek részéről megfogalmazott konkrét problémákról, igényekről és javaslatokról.

---

⁸ Az ügy előadója dr. Kiss Balázs, jogi főreferens volt.

Ezzel párhuzamosan megkerestem a Központi Statisztikai Hivatal elnökét (a továbbiakban: KSH) és a Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság elnökét (a továbbiakban: NAIH), akikkel állásfoglalásom kiadása előtt személyes szakmai egyeztetést is folytattam.

Hazai és nemzetközi példák megismerése érdekében tanulmányoztam az érintett területen keletkezett és rendelkezésemre álló dokumentumokat, így a releváns hazai és európai uniós jogszabályokat, nemzetközi szerződéseket, nemzetközi ajánlásokat, illetve a témában készült egyes tudományos értekezéseket is.

Vizsgálatom során az alábbi témaköröket tekintettem át tematikusan:

- A népszámlálás anonimitása:
  - a családi- és utónév, mint kötelezően felveendő adatkör kérdése;
  - a felvett adatkörök (családi- és utónév és nemzetiségi kötődésre vonatkozó adatok) összekapcsolhatóságának kérdése;
  - a népszámlálás adatvédelmi kérdései.
- A népszámlálás nemzetiségi kötődést vizsgáló kérdéseinek meghatározása, különös tekintettel a „*családi, baráti közösségben használt nyelvre*” vonatkozó adatok felmérésének szükségességére.
- Nemzetiségi anyanyelvhasználat a népszámlálás során:
  - a népszámlálási kérdőívek nemzetiségi nyelvű előállításának kérdései.
- A nemzetiségi önkormányzatok részvétele a népszámlálás előkészítésében, végrehajtásában:
  - a nemzetiségi közösséghez tartozók szervezett tájékoztatása a népszámlálásról és annak technikai megvalósításáról;
  - a népszámlálás adatfelvétele (nemzetiségi kötődésre való rákérdezés);
  - a számlálóbiztosok kiválasztásának módszere.

III. Megállapítások

Nemzetiségi ombudsmanhelyettesként elsődleges szakmai feladatomban, hogy figyelemmel kísérem a Magyarországon élő nemzetiségek jogainak érvényesülését és ezzel összefüggésben szerzett tapasztalataimról rendszeresen tájékoztatást nyújtsak, illetve felhívom a nyilvánosság és az érintett intézmények figyelmét a nemzetiségeket érintő jogsértések veszélyére. Ennek keretében lehetőségem van arra, hogy a hatályos jogi szabályozás aggályosnak tartott elemeit és a joggyakorlat anomáliáit megvizsgáljam és azokkal kapcsolatban általános vagy konkrét javaslatokat fogalmazzak meg.

Eljárásom során a KSH népszámlálási gyakorlatával, valamint a 2021. évi népszámlálás előkészítésével és tervezett végrehajtásával összefüggésben **strukturális problémát nem tártam fel**. Számos olyan gyakorlati kérdéssel találkoztam azonban, amelyek döntő mértékben befolyásolhatják a 2021. évi népszámlálás előkészítését, végrehajtását és következményeit. E kérdések jelentőségének, illetve **az elvi állásfoglalásban megfogalmazott javaslatok figyelmen kívül hagyása a nemzetiségi jogok sérelmével járhat**. A folyamat alapvető célja, hogy a 2021. évi népszámlálás segítségével olyan adatok váljanak ismertté, amelyek megfelelő bontásban pontos információkkal szolgálnak az egyes nemzetiségi közösségek kulturális-nyelvi, valamint társadalmi-társadalmi mutatóiról, integrált vagy szegregált létéről, az identitás sokszínűségéről és generációkon átívelő alakulásáról, valamint a nemzetiségi léthez köthető esetleges hátrányokról.

Megállapítható, hogy a nemzetközi gyakorlatban széles körben elfogadott a személyes és különleges személyes adatok személyazonosításra alkalmas módon történő gyűjtése, illetve a közigazgatásban vezetett adminisztratív nyilvántartások adatainak a népszámlálások során történő felhasználása. Ennek a gyakorlatnak a célja a népszámlálás teljességi körűségének és pontosságának biztosítása.

Az országos nemzetiségi önkormányzatok negatívan értékelik, hogy a 2021. évi népszámlálás adatfelvételére a családi és utónév megadásával, személyazonosításra alkalmas módon kerül sor, ugyanakkor elfogadják annak szükségességét. Tény továbbá, hogy a KSH által 2018. június-júliusában végzett országos reprezentatív véleménykutatása alapján a személyazonosításra alkalmas módszerrel történő adatfelvétel társadalmi elfogadottsága magas.

A népszámlálással összefüggő adatgyűjtésre és adatfeldolgozásra vonatkozó hazai és nemzetközi adatvédelmi szabályok széleskörű bemutatásának az a célja, hogy a hazai nemzetiségi közösségek számára alapos és hiteles áttekintést nyújtsak a folyamatról. A személyes és különleges személyes adataik védelmének biztosítását, és ebből következően a nemzetiségi önazonosság szabad és fenntartások nélküli vállalását az alábbi feltételek KSH általi együttes betartása biztosítja:

- az adatvédelmi szabályok következetes és szigorú betartása;
- a népszámlálási adatfelvétel elektronikus úton történő végrehajtása;
- az elektronikus információs rendszere védelmének magas szintű megvalósítása;
- az adatszolgáltatás internetes önkitöltés útján történő széles körben való lehetővé tétele;
- az adatok interjú módszerrel történő felvételét érintően érvényesíteni kívánt garanciák;
- a különleges személyes adatok kezelésének az érintett kifejezett hozzájárulásához kötése;
- az érintetti jogok gyakorlásának biztosítása;
- az álnevesítés vissza nem fejtető technikai megoldása és
- a nemzetiségi adatokra vonatkozó azonosítók végleges törlése, azok adatfeldolgozást követő anonimizálása.

Kiemelendő, hogy a 2021. évi népszámlálás előkészítése, végrehajtása és az adatok feldolgozása során a **KSH a hazai és nemzetközi adatvédelmi szabályok és statisztikai alapelvek betartása mellett mindvégig szoros együttműködésre törekszik a NAIH-hal**, ezzel kellő garanciát nyújtva a népszámláláson gyűjtött személyes és különleges személyes adatok védelméhez.

3.2. A 2021. évi népszámlálás nemzetiségi adatkörökre vonatkozó kérdései

A nemzetiségi adatkör nem kötelező témája a népszámlálásnak a nemzetközi ajánlások és a 2021. évi népszámlálásnak az Európai Unió tagállamai számára kötelezően megállapított program alapján. **Az adott állam döntésének és adatigényének függvénye, hogy a népszámlálás során adatokat gyűjt-e a társadalom etnokulturális, nemzetiségi vagy anyanyelvi összetételéről, a lakosság tényleges nyelvhasználatáról.**

Tekintettel arra, hogy az Njt. az itt élő nemzetiségi közösségek számára több jog gyakorlását is az adott településen élő nemzetiségi közösséghez tartozó személyek arányához, számához köti, álláspontom szerint **Magyarországon kiemelt adatigény keletkezett a társadalom nemzetiségi és anyanyelvi összetétele, annak tényleges nyelvhasználata vonatkozásában.**

A népszámlálás nemzetiségi közösségekre vonatkozó adatai nem pusztán az állam számára rendkívül fontosak, hanem a Magyarországon élő nemzetiségi közösségek számára is: az adatigény egyetlen – más forrásból nem pótolható vagy helyettesíthető – hiteles és megbízható forrása a népszámlálás, amelynek adatai pontos információkkal szolgálnak az egyes nemzetiségi közösségek sajátosságairól és adottságaik változásairól. **A népszámlálás adatai alapul szolgálnak számos szakpolitikai döntés előkészítéséhez és meghozatalához.**

A társadalom nemzetiségi és anyanyelvi összetételének, tényleges nyelvhasználatának feltérképezéséhez elengedhetetlen a több szempontú vizsgálat, amelyet a nemzetközi ajánlások is kiemelnek és a korábbi hazai gyakorlat is igazol. Elengedhetetlen ezért, hogy az érintett nemzetiségi személy önazonosságáról szabadon, a kettős vagy többes kötődés kifejezésére is alkalmas módon dönthessen, maga határozhassa meg, mely nemzetiségi közösséghez vagy közösségekhez tartozik. **A Népszámtv. 2. § (1) bekezdés a) pontja alapján a több szempontú vizsgálat a 2021. évi népszámlálás során a természetes személyekre vonatkozóan az alábbi adatkörök összeírására terjed ki: nemzetiség, anyanyelv, családi, baráti közösségben beszélt nyelv. A nemzetiségi közösségek egyértelmű igénye, hogy a 2021. évi népszámlálás e három szempont alapján vizsgálja Magyarország nemzetiségi és anyanyelvi összetételét, a társadalom tényleges nyelvhasználatát,** hasonlóan a 2011. évi népszámláláshoz és a 2016. évi mikrocenzushoz.

Pozitívan értékelem, hogy míg a megkeresésemre adott írásbeli válaszában a KSH a családi, baráti közösségben általában beszélt nyelvre vonatkozó kérdés elhagyásának vagy módosításának szándékát jelezte, addig a KSH elnöke személyes szakmai megbeszélésünk eredményeként – elfogadva a nemzetiségi közösségek indokait és figyelembe véve igényeiket – végül arról biztosított, hogy **a KSH semmilyen formában nem kíván módosítani a 2011. évi népszámlálás kérdéseit, azokat alkalmazza a 2021. évi népszámlálás adatfelvétele során is.**

A szakmai közösség véleménye szerint a népszámlálás eredményeinek szempontjából nem mindegy, hogy a népszámlálás során hogyan kérdezzek rá a nemzetiségi hovatartozásra, az anyanyelvre, a tényleges nyelvhasználatra, illetve nyitott vagy zárt kérdésként teszik-e, többválaszos kérdéseket használnak-e.¹⁰ A korábbi évtizedekben a népszámlálások során nyert adatok egymással történő összehasonlíthatóságát megakadályozhatja a népszámlálásonként eltérő módszertan alkalmazása. A nemzetiségi adatokat felhasználó kutatók álláspontja szerint a különböző módszertannal lebonyolított népszámlálások adatai összehasonlításának lehetősége ebben az esetben korlátozott.¹¹

Pozitívan értékelem továbbá, hogy a 2021. évi népszámlálás során **a KSH a nemzetiségi kérdések elhelyezésének a megváltoztatását tervezi a kérdőívben belül, visszaillesztve azokat a demográfiai kérdések közé, amellyel a kérdésekre történő válaszadást kívánja ösztönözni.** Emellett a 2016. évi mikrocenzus tapasztalatai alapján az elektronikus kérdőívek előállítása során **a KSH olyan technikai megoldást tervez kidolgozni, amely nem teszi lehetővé az egyébként önkéntes válaszadásra irányuló kérdések kifejejtését vagy kihagyását.** Elfogadhatónak tartom a KSH indokolását arra vonatkozóan, hogy a nemzetiségi kérdéseknél az előre megadott válaszlehetőségek hosszú felsorolása megnehezítheti a megfelelő válasz pontos kiválasztását. Erre tekintettel a magyar nemzetiségre irányuló kérdés mellett kizárólag a honos nemzetiségi közösségek kiemelését tervezi a népszámlálási kérdőívben.

¹⁰ *Morauzski – Papp: Nemzetiségi revival... 74.*

¹¹ Ld. uo. 77. és *Tóth Ágnes – Vékás János: Nemzetiségek Magyarországon 2001-2011. Etnodemográfiai folyamatok a népszámlálások tükrében. Kisebbségkutatás 2014. 3. sz. 37. és 41.*

Figyelemre méltónak tartom továbbá, hogy a KSH ezzel párhuzamosan a két legjelentősebb roma nyelvi csoportot, amelyet az Njt. külön is nevesít, **a beás és a romani nyelveket külön szerepeltetné a kérdőívben**, a 2011. évi népszámlálás és a 2016. évi mikrocenzus tapasztalatait felhasználva, visszatérve a 2001. évi népszámlálási kérdőív mintájához.

Valamennyi népszámlálás célja, hogy az Njt.-ben nevesített tizenhárom hazai nemzetiségi közösség mellett a Magyarországon jelenlévő valamennyi nemzetiségről, kisebbségről is valós adatokat gyűjtsön. **A tizenhárom nemzetiségi közösség önazonosságától eltérő nemzetiségi, kisebbségi önazonosság szabad vállalására a KSH tájékoztatása alapján a 2021. évi népszámlálási kérdőív az „egyéb, mégpedig” válaszlehetőségen belül teremt lehetőséget.** Előremutató, hogy **a KSH** az elektronikus népszámlálási adatfelvétel lehetőségét használva, az előre kiemelt válaszlehetőségek mellett – egy széleskörű szakmai egyeztetésen alapuló, nemzetiségi csoportok, anyanyelvek és családi, baráti közösségekben használt nyelvek vonatkozásában is – **több száz elemből álló zárt listát tervez felkínálni az adatszolgáltatók részére.** Ugyanakkor, **amennyiben a zárt lista teljességi nem biztosítható, megteremti a szabadszavas válaszadás lehetőségét is.**

3.3. A nemzetiségi közösségek részvétele a népszámlálásban

Figyelembe véve és tiszteltben tartva az identitásvállalás szabadságát és a népszámlálás nemzetiségi kérdésköreire történő válaszadás önkéntességét, a Magyarországon élő nemzetiségi közösségek egyértelmű célja, hogy a 2021. évi népszámlálás során minél több nemzetiségi identitással rendelkező személy szabadon és tudatosan vállalja nemzetiségi önazonosságát döntésének esetleges következményei és jelentősége ismeretében.

Számolni kell azonban a 2021. évi népszámlálás személyazonosításra alkalmas adatfelvételének esetleges negatív hatásaival, így különösen az önkéntesen megválaszolható kérdések kapcsán a válaszadási hajlandóság vélelmezett csökkenésével, amely egyes hazai nemzetiségi közösségekben élő történelmi traumákra vagy a hátrányos megkülönböztetéstől való félelemre vezethető vissza.

Kiemelt jelentőséget tulajdonítok azoknak a tájékoztatásoknak és kampányoknak, amelyek a lakosság jogtudatosságát, a nemzetiségi közösségekhez tartozó személyek önkéntes részvételét ösztönzik, illetve a felvett személyes és különleges személyes adatok magas szintű védelmét, az adatvédelem jogszabályi és technikai hátterét bemutatják. A lakosság tudatosítását célzó kampányok kiváló lehetőséget teremtenek arra, hogy a személyes és különleges személyes adatok védelmére vonatkozó nemzeti biztosítékokról és a vonatkozó nemzetközi előírásokról tájékoztassanak. A népszámláláshoz kapcsolódó kampányok jelentőségére nem csak a nemzetközi ajánlások és dokumentumok hívják fel a figyelmet, de a hazai szakirodalom is.¹² Kiemelkedőnek értékelem, hogy **a KSH** a 2021. évi népszámlálás előkészítése és végrehajtása során **célzott kampányok megvalósításával figyelmet kíván szentelni a lakosság körütekintő, korábbinál is alaposabb tájékoztatására**, a kampányokkal bemutatva a népszámlálás adatfelvételének célját, a felvett adatok felhasználásának módját, az adatvédelmi szabályokat, az érintettek jogainak megismertetését. **A népszámlálás átláthatóságához és a társadalmi bizalom növeléséhez a tervezett kampányok egyértelműen hozzájárulhatnak.**

---

¹² Ld. *Morauzski – Papp: Nemzetiségi revival...* 84. és 98.

Lényeges körülménynek tekintem a **KSH** azon szándékát is, amely szerint a **nemzetiségi közösségek képviselőit intenzíven kívánja bevonni a 2021. évi népszámlálás előkészítésébe és végrehajtásába**. A települési, területi és országos nemzetiségi önkormányzatokkal és nemzetiségi civil szervezetekkel kialakítandó, a Népszámtv. 4. § (6) bekezdésén alapuló szoros együttműködésnek **ki kell terjednie** többek között a **népszámlálási kérdőívek tartalmi előkészítésére, a népszámlálás során gyűjtött adatok feldolgozását érintő kérdésekre, a számlálóbiztosok kiválasztására és képzésük kidolgozására**, beleértve a helyi nemzetiségi sajátosságokra irányuló felkészítést is.

Emellett **elengedhetetlen a nemzetiségi kötődéssel és nemzetiségi nyelvismerettel rendelkező számlálóbiztosok részvétele a népszámlálásban**, különösen olyan településeken, illetve településrészekben, ahol nemzetiségi közösségekhez tartozó személyek jelentős számban élnek.

A nemzetiségi önkormányzatoknak és a nemzetiségi közösségek tagjainak a 2021. évi népszámlálás előkészítésébe és végrehajtásába való intenzív bevonása a gyakorlati előnyök mellett **hozzájárulhat az összeírással kapcsolatos társadalmi bizalom megerősítéséhez és a válaszadási hajlandóság növeléséhez** is, elősegítheti a szenzitívnek minősülő kérdések megválaszolását, mint amilyenek a nemzetiségi kérdések is tekinthetők.

A nemzetiségi önkormányzatoknak kiemelt jelentőségük van a 2021. évi népszámlálás nemzetiségi adatfelvételének sikeressége szempontjából. A nemzetiségi önkormányzatoknak közvetlen kapcsolatuk van az adott nemzetiséghez tartozó személyekkel, a népszámlálásra vonatkozó hiteles információk célba juttatására közvetlen csatornákkal rendelkeznek. A KSH-val kialakítandó együttműködés keretében **kiemelt szerepe van a közösségek tudatosítását és mobilizálását érintő kampányok szervezésének**, ezek pozitív hatásaira a 2011. évi népszámlálás adatai is már felhívták a figyelmet: akkor a népszámlálás nemzetiségi kérdéseire való válaszadás megtagadása ugyan nagyobb arányú volt az azt megelőző népszámlálásokhoz képest, mégis jelentős mértékben növekedett a nemzetiségi kötődést megjelölők száma.

3.4. Nemzetiségi nyelvhasználat a népszámlálás során

A Magyarországon élő nemzetiségi közösségek anyanyelvhasználathoz való jogát az Alaptörvény XXIX. cikk (1) bekezdése biztosítja. A népszámlálási kérdőívek nemzetiségi nyelveken való megjelenítése az országos nemzetiségi önkormányzatok szerint nem kizárólag szimbolikus jelentőséggel bír, annak egyes esetekben garanciális jelentősége is van, különösen olyan közösségek vagy nemzetiségi közösségekhez tartozó személyek esetén, akiknek a magyar nyelvi ismeretei korlátozottak.

A KSH a legutóbbi két népszámlálás során rendelkezésre bocsátotta a kérdőívek nemzetiségi nyelvű változatait, ezek ugyan nem voltak kitölthetők, pusztán segítették a népszámlálási kérdőív kitöltésében a közösséghez tartozó személyeket.

A népszámlálási kérdőívek fordítására az országos nemzetiségi önkormányzatokkal a KSH 2001-ben és 2011-ben is olyan megállapodást kötött, amely szerint az önkormányzatok a kérdőív szövegének lefordításával segítik a nemzetiségi adatgyűjtést. A kérdőívek fordítását a KSH az országos nemzetiségi önkormányzatokkal együttműködésben a 2021. évi népszámlálás során is hasonló módon, az országos nemzetiségi önkormányzatok segítségét kérve tervezi.

3.5. A népszámlálás során gyűjtött adatok feldolgozása

Kiemelést érdemel, hogy a **KSH a 2021. évi népszámlálás nemzetiségi kérdéseire adott válaszokat az adatfeldolgozás során külön kóddal látja el**, amely lehetővé teszi azt, hogy ezek az ilyen módon kialakuló csoportok külön-külön anonimizált módon is lekérdezhetőek legyenek a KSH adatbázisából. **A kódlistát és a kódolás módszerét a KSH a 2021. évi népszámlálás előkészítése során széles körű szakmai egyeztetésen tervezi aktualizálni.**

Kielégítőnek értékelem, hogy a 2021. évi népszámlálás adatainak feldolgozása és közzététele során a **KSH erre irányuló igény esetén készséget mutat arra, hogy a lakosság nemzetiségi hovatartozására vonatkozó adatokat részletesebb formában, a nemzetiségi kötődést eredményező egyes tényezők szerinti bontásban tegye közvetlenül elérhetővé.** Ennek során pedig arra is lehetőséget lát, hogy egy hazai nemzetiségi közösség néprajzilag elismert, elkülöníthető részét képező közösségre vonatkozó adatok megjelenjenek az elismert nemzetiségi közösségek adatai között úgy, hogy **számszerűen kimutatható legyen hányan és milyen megjelöléssel vallották magukat valamely elismert nemzetiségi közösséghez.**

IV. A hazai jogszabályi környezet kialakulása, változásai és jelenlegi helyzete

4.1. Az állam jogai és kötelezettségei a nemzetiségi önazonosság szabad vállalásával és megőrzésével, a magánszférához és személyes adatok védelméhez fűződő joggal összefüggésben

A kialakult gyakorlatnak megfelelően **az alapvető jogok biztosa és a biztoshelyettesek** egy adott társadalmi probléma mögött álló összefüggés-rendszer feltárása során **alapjogi érveket felsorakoztatva autonóm, objektív és neutrális módon járnak el.** Ugyanakkor következetesen, zsinórmértékként támaszkodnak az Alkotmánybíróság alapvető jogállami garanciákkal és az alapjogok tartalmával kapcsolatos korábbi elvi megállapításaira is, valamint – az ombudsmani jogvédelem speciális vonásainak megfelelően – alkalmazzák az alapjog-korlátozás alkotmányosságát megítélni hivatott egyes alapjogi tesztek.

Magyarország hatályos Alaptörvénye alapjogokkal kapcsolatos megfogalmazása nagyrészt megegyezik a korábbi Alkotmányban foglaltakkal, amennyiben az alapjogi követelmények és alapjogok tekintetében nem tartalmaz olyan rendelkezést, amely ellentétes lenne a korábbi Alkotmány szövegével. A normaszövegben előfordul részben eltérő fogalmazásmód, kiegészítés, kihagyás, de mindaddig, amíg az alkotmányértelmezési monopóliummal felruházott Alkotmánybíróság ellenkezően nem nyilatkozik – álláspontom szerint – vélelmezendő, hogy az Alkotmány szövegéhez kapcsolódó korábbi alkotmánybírósági megállapításokra valamennyi alaptörvény-értelmezőnek, így a nemzetiségi biztoshelyettesnek is figyelemmel kell lennie.

Az Alkotmánybíróság a 22/2012. (V. 11.) AB határozatában mutatott rá arra, hogy *„az előző Alkotmány és az Alaptörvény egyes rendelkezései tartalmi egyezősége esetén éppen nem a korábbi alkotmánybírósági döntésben megjelenő jogelvek átvételét, hanem azok figyelmen kívül hagyását kell indokolni”*.¹³

---

¹³ 22/2012. (V. 11.) AB határozat, Indokolás [41].

A 13/2013. (VI. 17.) AB határozatban az Alkotmánybíróság a következőképpen foglalt állást: „A hazai és európai alkotmányjogi fejlődés eddig megtett útja, az alkotmányjog szabályszerűségei szükségképpen hatással vannak az Alaptörvény értelmezésére is. Az Alkotmánybíróság az újabb ügyekben vizsgálható alkotmányjogi kérdések kapcsán felhasználhatja a korábbi határozataiban kidolgozott érveket, jogelveket és alkotmányossági összefüggéseket, ha az Alaptörvény adott szakaszának az Alkotmánnyal fennálló tartalmi egyezése, az Alaptörvény egészét illető kontextuális egyezősége, az Alaptörvény értelmezési szabályainak figyelembevétele és a konkrét ügy alapján a megállapítások alkalmazhatóságának nincs akadálya, és szükségesnek mutatkozik azoknak a megbozandó döntése indoklásába történő beillesztése.” A testület ennek kapcsán elvi érveléssel mondta ki azt is, hogy „az Alkotmánybíróság – a fentiek vizsgálata mellett – a hatályát veszített alkotmánybírósági határozat forrásként megjelölésével, a lényegi, az adott ügyben felmerülő alkotmányossági kérdés eldöntéséhez szükséges mértékű és terjedelmű tartalmi vagy szövegszerű megjelenítéssel hivatkozhatja vagy idézheti a korábbi határozataiban kidolgozott érveket, jogelveket. Az indokolásnak és alkotmányjogi forrásainak ugyanis a demokratikus jogállamban mindenki számára megismerhetőnek, ellenőrizhetőnek kell lennie, a jogbiztonság igénye az, hogy a döntési megfontolások átláthatóak, követhetőek legyenek. A nyilvános érvelés a döntés indoklásának létalapja. A korábbi határozatokban kifejtett érvek felhasználhatóságát az Alkotmánybíróság mindig esetről esetre, a konkrét ügy kontextusában vizsgálja.”¹⁴

Az ombudsmani gyakorlatban továbbra is hivatkozási pontot jelent az egyes alkotmányos jogokat és követelményeket értelmező alkotmánybírósági esetjog.

4.1.1. Az emberi méltósághoz és az önazonossághoz való jog

Magyarország korábbi, 1989-2011 között hatályos Alkotmányának 54. § (1) bekezdése biztosította minden ember veleszületett jogát az élethez és az emberi méltósághoz, deklarálva, hogy ezektől senkit nem lehet önkényesen megfosztani. 2012. január 1-én lépett hatályba **Magyarország Alaptörvénye**, amelynek II. cikke **garantálja minden ember sérthetetlen jogát az élethez és az emberi méltósághoz.**

Az Alkotmánybíróság működésének kezdeti időszakában határozataival részleteiben is értelmezte és kibontotta az emberi méltósághoz való jog tartalmát.

„Az emberi méltósághoz való jog azt jelenti, hogy van az egyén autonómiájának, önrendelkezésének egy olyan, mindenki más rendelkezése alól kivont magja, amelynél fogva – a klasszikus megfogalmazás szerint – az ember alany marad, s nem válhat eszközzé vagy tárggyá. (...) A méltóság az emberi léttel eleve együttjáró minőség, amely oszthatatlan és korlátozhatatlan, s ezért minden emberre nézve egyenlő. Az egyenlő méltósághoz való jog az élethez való joggal egységben azt biztosítja, hogy ne lehessen emberi életek értéke között jogilag különbséget tenni. Emberi méltósága és élete mindenkinek érintetlen, aki ember, függetlenül fizikai és szellemi fejlettségétől, illetve állapotától, és attól is, hogy emberi lehetőségéből mennyit valósított meg, és miért annyit.”¹⁵

Az Alkotmánybíróság következetes gyakorlatában az emberi méltósághoz való jog általános személyiségvédelmi funkcióval bír, e jog az általános személyiségi jog megfogalmazása. Az általános személyiségi jog anyajogként szubszidiárius alapjog, amelyre mindenki hivatkozhat az egyén autonómiájának védelmében.¹⁶

Az általános személyiségi jognak az Alkotmánybíróság több évtizedes gyakorlatában különböző aspektusai alakultak ki, így például a személyiség szabad kibontakozásához, az önazonossághoz, önrendelkezéshez vagy a magánszféra védelméhez való jog. Ennek részeként az Alaptörvény XXIX. cikk (1) bekezdése garantálja minden, valamely nemzetiséghez tartozó magyar

¹⁴ 13/2013. (VI. 17.) AB határozat, Indokolás [32]-[34].

¹⁵ 64/1991. (XII. 17.) AB határozat, ABH 1991. 308-309.

¹⁶ 8/1990. (IV. 23.) AB határozat, ABH 1990. 44-45.

állampolgár jogát önazonossága szabad vállalásához és megőrzéséhez. Az Alkotmánybíróság gyakorlatában **az egyes személyeknek a valamely nemzetiséghez tartozásáról szóló döntése és ennek nyilvánosságra hozatala az emberi méltóságból levezetett önazonossághoz, önrendelkezéshez való jog körébe tartozik.**¹⁷

„Az egyén önrendelkezési joga (...) az Alkotmánybíróság gyakorlata szerint az egyénnek az állam beavatkozásától mentesen gyakorolható – ugyanakkor feltétlenül elismerendő, így felül nem vizsgálható – jogát jelenti arra, hogy (...) döntéseit maga hozhassa meg, így személyiségét és életét maga alakíthassa. E jog kiterjed arra is, hogy az egyén saját életének tényeit miként értelmezi, és önazonosságát miként határozza meg, és ezt cselekvésében kifejezésre juttassa. (...) Az egyén e jogát számos alkotmányos jog védi külön is, melyek mind egyben az önrendelkezési jog nevesített esetei.”¹⁸

„Az önrendelkezési jog körébe tartozik azonban az is, hogy valaki a valamelyik kisebbséghez tartozását nem akarja nyilvánosságra hozni. Itt kapcsolódik az önrendelkezéshez a magántitok, a személyes adatok védelme.”¹⁹

4.1.2. A magánszférához és a személyes adatok védelméhez való jog

A korábban hatályban lévő Alkotmány 59. § (1) bekezdése szerint mindenkit megillet a magántitok és a személyes adatok védelméhez való jog.

Az Alaptörvény VI. cikk (1) bekezdése alapján: *„Mindenkinek joga van ahhoz, hogy magán- és családi életét (...) tiszteletben tartsák”.* **A méltósághoz való jog, mint általános személyiségi jog egyik aspektusa a magánélet, a magánszféra védelme.**²⁰

Az állam a személyhez fűződő jogok szabályozása során köteles e jogok mások általi megsértését, illetve beavatkozását megtiltani, ugyanakkor a beavatkozás általános tilalma az államra magára is érvényes. Az államnak nem áll módjában szabadon beavatkozni az egyének magánszférájába.²¹

A magánszférához való joghoz szorosan kapcsolódik az információs önrendelkezési jogként értelmezett személyes adatok védelméhez való jog, amely az arról való döntést foglalja magába, hogy az egyén mikor és milyen korlátok között fedi fel a személyéhez köthető adatokat.²²

Az Alaptörvény VI. cikk (3) bekezdése szerint: *„Mindenkinek joga van személyes adatai védelméhez”.*

Az adatvédelmi szabályozás az egyén magánszférája, szabadsága védelmének egyik leghatékonyabb eszköze. A személyes adatok védelméhez fűződő jog az ember szabadságát védi az állam beavatkozásával szemben.

Az Alkotmánybíróság szerint a magántitok és a személyes adatok védelméhez való jog tartalma az, hogy **mindenki maga rendelkezik magántitkainak és személyes adatainak feltárásáról és felhasználásáról.**²³ A személyes adatok védelméhez való jogot a testület nem hagyományos védelmi jogként értelmezte, hanem, annak aktív oldalát is figyelembe véve, információs önrendelkezési jogként.²⁴ Állandó gyakorlata szerint **személyes adatot felvenni és felhasználni általában az érintett beleegyezésével szabad,** továbbá mindenki számára

¹⁷ 45/2005. (XII. 14.) AB határozat, ABH 2005. 569.

¹⁸ Uo. 588.

¹⁹ Uo. 577.

²⁰ 58/2001. (XII. 7.) AB határozat, ABH 2001. 540.

²¹ 58/2001. (XII. 7.) AB határozat, ABH 2001. 549.

²² 3046/2016. (III. 22.) AB határozat, Indokolás [37].

²³ 20/1990. (X. 4.) AB határozat, ABH 1990. 70.

²⁴ 15/1991. (IV. 13.) AB határozat, ABH 1991. 41-42.

követhetővé és ellenőrizhetővé kell tenni az adatfeldolgozás egész útját.²⁵ „Az információs önrendelkezési jog gyakorlásának feltétele és egyben legfontosabb garanciája a célhozkötöttség. Ez azt jelenti, hogy személyes adatot feldolgozni csak pontosan meghatározott és jogszerű célra szabad. Az adatfeldolgozásnak minden szakaszában meg kell felelnie a bejelentett és közhítelően rögzített célnak. Az adatfeldolgozás célját úgy kell az érintettel közölni, hogy az megítélhesse az adatfeldolgozás hatását jogaira, és megalapozottan dönthessen az adat kiadásáról.”²⁶

A törvényhozó az Alkotmánybíróság kialakított gyakorlatának megfelelően határozta meg a személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló 1992. évi LXIII. törvényt (a továbbiakban: Avtv.).²⁷

A magántitok és **a személyes adatok védelméhez való jog kivételesen, törvény által korlátozható**, de a korlátozásnak meg kell felelnie az alapjog-korlátozás meghatározott követelményeinek.²⁸ Az Alkotmánybíróság gyakorlata szerint az alapvető jog korlátozása akkor fogadható el alkotmányosnak, ha kényszerítő okból és a legkisebb korlátozással, a legalkalmasabb eszköz használatával történik.²⁹ Ennek megfelelően az alapjog korlátozásának megengedhetősége mindig a konkrét szabályozástól függően állapítható meg.³⁰

Az Alaptörvény hatálybelépését követően az Alkotmánybíróság több határozatában is megerősítette a testületnek az Alkotmány értelmezése során a magánszférához és a személyes adatok védelméhez való jog vonatkozásában kialakított gyakorlatát.³¹ Az Alkotmánybíróság szerint az Alaptörvény VI. cikke a magyar jogi szabályozás hagyományainak megfelelően rendelkezik a személyes adatok védelméről.³² Az Alaptörvény nem határozza meg a személyes adat fogalmát. „A személyes adatok védelméhez való jogot ugyanakkor a magánszféra (magán- és családi élet, magánlakás, jóhírnév) védelmére irányuló jogok között szabályozza.”³³ A testület szerint az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról szóló 2011. évi CXII. törvényt (a továbbiakban: Info tv.) az Országgyűlés az információs önrendelkezési jog és az információszabadság biztosítása érdekében, az Alaptörvény végrehajtására, az Alaptörvény VI. cikke alapján, fenntartva és megerősítve az Alkotmánybíróság témakörben korábban kialakított állandó gyakorlatát alkotta meg.³⁴

Az Alkotmánybíróság a személyes adat, valamint a különleges adat fogalmának meghatározásakor korábban az Avtv., jelenleg az Info tv. rendelkezéseiből indul ki.

Az alkotmánybírósági gyakorlat értelmében **személyes adat minden olyan adat, amely az érintett személlyel kapcsolatba hozható**, továbbá az ilyen adatokból levonható – az érintettre vonatkozó – következtetés.³⁵ A személyes adat továbbá minden esetben az ember magán- és családi életéről szóló információ.³⁶

---

²⁵ Uo. 42.

²⁶ Uo.

²⁷ 45/2005. (XII. 14.) AB határozat, ABH 2005. 577.

²⁸ 20/1990. (X. 4.) AB határozat, ABH 1990. 70. és 45/2005. (XII. 14.) AB határozat, ABH 2005. 577.

²⁹ 20/1990. (X. 4.) AB határozat, ABH 1990. 71. és 35/2002. (VII. 19.) AB határozat, ABH 2002. 206.

³⁰ 21/1994. (IV. 16.) AB határozat, ABH 1994. 121., 27/2002. (VI. 28.) AB határozat, ABH 2002. 147. és 45/2005. (XII. 14.) AB határozat, ABH 2005. 577.

³¹ Ld. 2/2014. (I. 21.) AB határozat, Indokolás [21]-[22].

³² 32/2013. (XI. 22.) AB határozat, Indokolás [87], 2/2014. (I. 21.) AB határozat, Indokolás [10] és 3046/2016. (III. 22.) AB határozat, Indokolás [30]-[32], [37]-[38], [43].

³³ 2/2014. (I. 21.) AB határozat, Indokolás [11].

³⁴ 2/2014. (I. 21.) AB határozat, Indokolás [14]-[15], [17]-[18] és 3046/2016. (III. 22.) AB határozat, Indokolás [32].

³⁵ 3046/2016. (III. 22.) AB határozat, Indokolás [30] és 3046/2016. (III. 22.) AB határozat, Indokolás [32].

³⁶ 11/2014. (IV. 4.) AB határozat, Indokolás [55].

A testület szerint **a nemzetiséghez tartozásra vonatkozó adat különleges adatnak minősül.**³⁷ A különleges adatok kezelése vonatkozásában az Alkotmánybíróság gyakorlata szigorúbb. Az Alkotmánybíróság korábbi gyakorlatában hangsúlyozta, hogy „**a különleges adatokat kizárólag az érintett kifejezett írásbeli hozzájárulásával lehet kezelni.** (...) *Az ilyen adatkezelést azonban csak törvény rendelheti el, a megfelelő garanciák biztosításával*”.³⁸

A 65/2002. (XII. 3.) AB határozat szerint amennyiben a különleges adatok esetén az adatkezelés célja pontosan meg nem határozott vagy az arra vonatkozó törvényi felhatalmazás nem egyértelmű, akkor a különleges adatok kezelése alkotmányellenes alapjogi korlátozást valósít meg. Továbbá a különleges személyes adatok kezelésével szemben követelményként érvényesül, hogy az adatkezelésnek konkrét célhoz kötöttnek kell lennie.³⁹

Az Alkotmánybíróság szerint **az egyénnek a valamelyik kisebbséghez tartozására vonatkozó személyes adatok kezelése, az adatok nyilvánosságra hozatala** az információs önrendelkezési jog alapján **az érintett személy hozzájárulásától függ.**⁴⁰

Működése során az Alkotmánybíróság egy alkalommal közvetlenül is foglalkozott a népszámlálás során a különleges személyes adatok védelmét érintő kérdésekkel. Az alkotmánybírósági eljárás indítványozója azt sérelmezte, hogy a 2001. évi népszámlálásról, valamint a statisztikáról szóló 1993. évi XLVI. törvény módosításáról szóló 1999. évi CVIII. törvény 2. § a) pontja⁴¹ (a továbbiakban: 1999-es Ntv.) szerint a népszámlálás – többek között – az Avtv. 2. § (2) bekezdés a) pontja⁴² szerinti különleges adatok szolgáltatására is kiterjedhetett. Az anyanyelvre és a nemzetiségre vonatkozó különleges adatok szolgáltatása az 1999-es Ntv. 3. § (2) bekezdése szerint nem volt kötelező. Így az érintett maga dönthette el, hogy a különleges adataira vonatkozó kérdésekre válaszol-e. Az Alkotmánybíróság szerint a kérdőív kitöltésével az érintett írásban járult hozzá, hogy különleges adatait kezeljék. Ennélfogva az 1999-es Ntv. 2. § a) pontja szerinti adatkezelés megfelelt az Avtv. 3. § (2) bekezdés a) pontjában foglalt követelményeknek,⁴³ hiszen a különleges adatok kezelését az érintett írásbeli hozzájárulása alapján végezték. Mindezek alapján az Alkotmánybíróság megítélése szerint a személyes adatok védelméhez való alkotmányos jog sérelme nem volt megállapítható.⁴⁴

4.1.3. Nemzetiségi önkormányzatok létrehozásához való jog

A korábbi Alkotmány 68. § (4) bekezdése és az Alaptörvény XXIX. cikk (2) bekezdése alapján **a Magyarországon élő nemzetiségeknek joguk van helyi és országos nemzetiségi önkormányzatok létrehozásához.**

Az Alkotmánybíróság több alkalommal foglalkozott a nemzetiségi önkormányzatok létrehozásához való jog tartalmával, korlátozhatóságával és az Njt. hatálybalépését követően az alapvető jogok biztosa kezdeményezésére az Njt. 56. § (1) bekezdésének alkotmányosságával, amely

³⁷ 45/2005. (XII. 14.) AB határozat, ABH 2005. 577.

³⁸ 74/2009. (VII. 10.) AB határozat, ABH 2009. 756. és 3171/2017. (VII. 14.) AB határozat, Indokolás [39].

³⁹ 65/2002. (XII. 3.) AB határozat, ABH 2002. 363–365. és 3046/2016. (III. 22.) AB határozat, Indokolás [43].

⁴⁰ 45/2005. (XII. 14.) AB határozat, ABH 2005. 569.

⁴¹ 1999-es Ntv. 2. § „A népszámlálás során az adatszolgáltatás a természetes személyek (...) következő adatainak összeírására terjed ki:

a) a természetes személyekre vonatkozóan: (...) egészségi állapot, állampolgárság, vallás, nemzetiség, anyanyelv, nyelvismeret”.

⁴² Avtv. 2. § 2. „E törvény alkalmazása során különleges adat:

a) a faji eredetre, a nemzeti és etnikai kisebbséghez tartozásra, (...) a vallásos vagy más világnézeti meggyőződésre, (...)

b) az egészségi állapotra”.

⁴³ Avtv. 3. § (2) „Különleges adat akkor kezelhető, ha

a) az adatkezeléshez az érintett írásban hozzájárul”.

⁴⁴ 121/B/2001. AB határozat, ABH 2002. 1217.

a települési nemzetiségi önkormányzati képviselők választásának kitűzését a településen az adott nemzetiséghez tartozó személyek – a legutolsó népszámlálásnak az adott nemzetiséghez tartozásra vonatkozó kérdéseire nyújtott adatszolgáltatás nemzetiségenként összesített – számához köti.

Az Alkotmánybíróság állandó gyakorlata szerint a nemzetiségek számára biztosított jogok azokat a személyeket illetik meg, akik valamelyik nemzetiséghez tartoznak.⁴⁵ A Magyarországon élő nemzetiségek helyi és országos önkormányzatok létrehozásához való jogát biztosító korábbi alkotmányi és jelenlegi alaptörvényi megfogalmazás az Alkotmánybíróság álláspontja alapján *„kollektív természetű jogot tartalmaz, amelynek alanya a helyi önkormányzat létrehozását illetően az adott nemzetiségnek a településen élő része, míg az országos önkormányzat esetében az adott nemzetiség egésze”*.⁴⁶

A nemzetiségnek az önkormányzat létrehozására joga van, de az nem kötelezettsége.⁴⁷ Az Alkotmánybíróság álláspontja szerint: *„[a] nemzeti és etnikai kisebbségi önkormányzatok létrehozásának joga alapja lehet a kisebbséghez tartozás kinyilvánításával kapcsolatos önrendelkezési jog valamilyen korlátozásának. A kisebbséghez tartozásról szóló valótlan nyilatkozat tömegmérétekből történő megítétele zavarhatja a kisebbségi önkormányzatok létrehozását. Az ilyen gyakorlat kialakulásával szemben szükség lehet megfelelő jogszabályok kidolgozására. Az Alkotmányból nem következik azonban egyetlen meghatározott megoldás. (...) A jogalkotó által elfogadott konkrét szabály vizsgálata alapján lehet csak megállapítani, hogy az adott korlátozás alkotmányos-e”*.⁴⁸

Az Alkotmánybíróság gyakorlatában **az Alaptörvénnyel összeegyeztethető olyan megoldás, amely a nemzetiségi közösség nemzetiségi önkormányzat létrehozására irányuló aktivitását az anonim népszámlálási adatokból vezeti le.**⁴⁹

Az Alkotmánybíróság megállapította azt is, hogy önmagában a nemzetiségi önkormányzatok létrehozásának a népszámlálási adatokhoz kötése az egyéni önrendelkezési jogot nem sérti és nem is tudja megsérteni. A testület álláspontja szerint a kapcsolat éppen fordított: az adott településen élő, valamely nemzetiséghez tartozó állampolgárokat arra ösztönözheti, hogy – legalábbis a népszámlálás során – éljenek a nemzetiségi identitás megvallásának jogával.⁵⁰

Az Alkotmánybíróság korábbi és az Alaptörvény hatálybalépését követően kialakított gyakorlata értelmében **a nemzetiségi önkormányzatokra vonatkozó szabályok megalkotásánál a törvényhozó széles döntési jogosultsággal rendelkezik**, ennek a döntési szabadságnak a korlátait az Alaptörvény rendelkezései, így különösen az alapjogokra vonatkozó szabályok határozzák meg.⁵¹

Mindezekre tekintettel az Alkotmánybíróság az alapvető jogok biztosa kezdeményezésére indított eljárásában az Njt. 56. § (1) bekezdés *„– a legutolsó népszámlálásnak az adott nemzetiséghez tartozásra vonatkozó kérdéseire nyújtott adatszolgáltatás nemzetiségenként összesített adatai szerint –”* kitételének alaptörvény-ellenességét és nemzetközi szerződésbe ütközését nem állapította meg. Ugyanakkor felhívta a figyelmet arra, hogy a jogalkotónak módjában áll a 2014. év általános nemzetiségi önkormányzati választások tapasztalatai alapján módosítani az Njt.-t, ha a két népszámlálás közötti felező időben markáns nemzetiségi választási igény tapasztalható, amellyel nem korrelálnak a 2011. évi népszámlálás adatai.⁵²

⁴⁵ 45/2005. (XII. 14.) AB határozat, ABH 2005. 576.

⁴⁶ 41/2012. (XII. 6.) AB határozat, Indokolás [47].

⁴⁷ Uo., Indokolás [48].

⁴⁸ 45/2005. (XII. 14.) AB határozat, ABH 2005. 577-578.

⁴⁹ 41/2012. (XII. 6.) AB határozat, Indokolás [48].

⁵⁰ Uo., Indokolás [45].

⁵¹ 45/2005. (XII. 14.) AB határozat, ABH 2005. 570. és 41/2012. (XII. 6.) AB határozat, Indokolás [52].

⁵² 41/2012. (XII. 6.) AB határozat, Indokolás [53]-[54].

4.1.4. Intézményvédelem

Az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdése szerint Magyarország független, demokratikus jogállam. Az Alkotmánybíróság több határozatában rámutatott, hogy a jogállam nélkülözhetetlen eleme a jogbiztonság. A testület 30/2012. (VI. 27.) AB határozatában kimondta, hogy az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdése és az Alkotmány 2. § (1) bekezdése azonosan deklarálja a jogállami klauzulát,⁵³ ennek értelmében az Alkotmánybíróság által eddig kialakított gyakorlat továbbra is relevánsnak tekintendő.⁵⁴

Az Alkotmánybíróság szerint „a jogbiztonság az állam – s elsősorban a jogalkotó – kötelességévé teszi annak biztosítását, hogy a jog egésze, egyes részterületei és az egyes jogszabályok is világosak, egyértelműek, működésüket tekintve kiszámíthatóak és előreláthatóak legyenek a norma címzettjei számára”.⁵⁵ A testület állandó gyakorlata szerint a jogállamiság elvéből folyó követelmény a közhatalom, a közigazgatás törvény alá rendeltsége:⁵⁶ „a közhatalommal rendelkező szervek a jog által meghatározott szervezeti keretek között, a jog által megállapított működési rendben, a jog által a polgárok számára megismerhető és kiszámítható módon szabályozott korlátok között fejtik ki a tevékenységüket”.⁵⁷ Nem hagyható figyelmen kívül, hogy a kiszámíthatóság – beleértve az egységes jogalkalmazást – és az eljárási garanciák biztosítása szorosan összekapcsolódik az egyes alanyi alapjogok, szabadságjogok védelmével, mintegy kölcsönösen feltételezik egymást. A szabályozás vagy a jogalkalmazás hibáiból, zavarából adódó kiszámíthatatlanság, az eljárásra vonatkozó garanciális szabályok félretétele, figyelmen kívül hagyása pedig képes az alapjogok valódi érvényesülését kiüresíteni.

Az Alkotmánybíróság a 12/2004. (IV. 7.) AB határozatában korábbi döntéseire hivatkozva hangsúlyozta: „Az állam kötelessége az alapvető jogok 'tisztelőben tartására és védelmére' a szubjektív alapjogokkal kapcsolatban nem merül ki abban, hogy tartózkodnia kell megsértésüktől, hanem magában foglalja azt is, hogy gondoskodnia kell az érvényesülésükhöz szükséges feltételekről. (...) Ennek érdekében a jogalkotó köteles olyan szabályozást alkotni, amely a lehető legnagyobb mértékben biztosítja az alapjogok érvényesülését”.⁵⁸ Amint arra a testület már a 48/1998. (XI. 23.) AB határozatában is rámutatott: „Az Alkotmány egyes esetekben nevesíti az intézményvédelmi kötelességeket, másutt nem, előfordul az is, hogy éppen az alanyi jogi oldal marad háttérben. A megfogalmazás és a hangsúlybeli különbségek nem változtatnak azon, hogy az alapjogok egyaránt tartalmazzák a szubjektív jogokat és az objektív, ennél szélesebb állami kötelességeket is”.⁵⁹

Az Alkotmánybíróság fentiekben ismertetett gyakorlatával összhangban megállapítható, hogy az Alaptörvényben nevesített, **a nemzetiséghez tartozó személyeket és azok közösségeit megillető alapjogok biztosítása megfelelő intézményrendszer létrehozása mellett azok gyakorlását és védelmét garantáló jogszabályok megalkotásával valósul meg.** Ezt a védelmi szintet erősíti, hogy az Alkotmánybíróság gyakorlatában Magyarország alkotmányos identitásának részét képezi a velünk élő nemzetiségek védelme, amely történeti alkotmányunk egyik olyan vívmánya, amelyen az Alaptörvény és általa a magyar jogrendszer nyugszik.⁶⁰

A nemzetiségek önazonosságának szabad vállalására és megőrzésére, a nemzetiségi közösségekhez tartozó személyek magánéletének és személyes, illetve különleges személyes adatainak védelmére, a települési nemzetiségi önkormányzati választások kiírására és

⁵³ 30/2012. (VI. 27.) AB határozat, Indokolás [16].

⁵⁴ Ld. 22/2012. (V. 11.) AB határozat, Indokolás [41] és 13/2013. (VI. 17.) AB határozat, Indokolás [33]-[34].

⁵⁵ 9/1992. (I. 30.) AB határozat, ABH 1992. 59, 65.

⁵⁶ 8/2011. (II. 18.) AB határozat, ABH 2011. 79.

⁵⁷ 56/1991. (XI. 8.) AB határozat, ABH 1991. 456.

⁵⁸ 12/2004. (IV. 7.) AB határozat, ABH 2004. 225.

⁵⁹ 48/1998. (XI. 23.) AB határozat, ABH 1998. 341.

⁶⁰ 22/2016. (XII. 5.) AB határozat, Indokolás [64].

népszámlálásra irányadó szabályok megalkotásánál a törvényhozó széles döntési jogosultsággal rendelkezik, ennek a döntési szabadságnak a korlátait azonban az Alaptörvény rendelkezései, így különösen az alapjogokra vonatkozó szabályok határozzák meg.⁶¹

4.2. A nemzetiségi önazonosság szabad vállalásához és megőrzéséhez, a magánszférához és személyes adatok védelméhez fűződő jogot érintő jogszabályi változások a rendszerváltástól napjainkig

Az Alkotmány 1989. október 23-án hatályba lépett módosítása kimondta,⁶² hogy a hazánkban élő nemzeti és etnikai kisebbségek részesei a nép hatalmának: államalkotó tényezők. Az Alkotmány védelemben részesítette a kisebbségeket.⁶³

Az Országgyűlés az Alkotmány kisebbségek védelme iránti elköteleződését és a részükre biztosított jogokat szem előtt tartva 1993. július 7-én fogadta el a nemzeti és etnikai kisebbségek jogairól szóló 1993. évi LXXVII. törvényt (a továbbiakban: Nektv.). A Nektv. széles körben biztosította a kisebbségi közösségekhez tartozók egyéni és közösségi jogait. A Nektv. 2011. december 31-ig hatályban lévő rendelkezései alapján a nemzeti vagy etnikai önazonossághoz való jog olyan alapvető emberi jog volt, amely egyéneket és közösségeket egyaránt megilletett.⁶⁴ Ennek értelmében a valamely kisebbséghez való tartozás vállalása és kinyilvánítása az egyén kizárólagos és elidegeníthetetlen joga volt. A Nektv. előírta, hogy a kisebbséghez való tartozás kérdésében nyilatkozatra senki sem volt kötelezhető, kivéve, ha törvény vagy a végrehajtására kiadott jogszabály valamely kisebbségi jog gyakorlását az egyén nyilatkozatához kötötte. Továbbá kimondta, hogy az önazonossághoz való jog és kisebbséghez való tartozás vállalása és kinyilvánítása nem zárta ki a kettős vagy többes kötődés elismerését.⁶⁵ A népszámlálás vonatkozásában a Nektv. előírta, hogy a kisebbséghez tartozó személy joga, hogy kisebbséghez tartozását az országos népszámlálás alkalmával névtelenül megvallhassa.⁶⁶ A Nektv. emellett a kisebbségi közösség elidegeníthetetlen jogaként rendelkezett a kisebbségi önazonosság megőrzéséről, ápolásáról, erősítéséről és átörökítéséről.⁶⁷

A jogalkotó a **nemzetiségek jogairól szóló 2011. évi CLXXIX. törvényt** (a továbbiakban: **Njt.**) és az egyes ágazati jogszabályokban megjelenő garanciális intézkedéseket kifejezetten az Alaptörvénynek a magyarországi nemzetiségek ügye iránt kinyilvánított felelősségvállalására figyelemmel alkotta meg. A Njt. célja, hogy a nemzetiségek sajátos, az Alaptörvényben alapvető szabadságjogokként általánosságban megfogalmazott egyéni és közösségi jogait részletezze és széles körben biztosítsa. A Njt. preambuluma e célkitűzések részeként fogalmazza meg – az Alaptörvény XXIX. cikk (1) bekezdésének rendelkezését megismételve – minden, valamely nemzetiséghez tartozó magyar állampolgár jogát önazonosságának szabad megvallásához és megőrzéséhez.

---

⁶¹ Ld. az Alkotmánybíróságnak a nemzeti és etnikai kisebbségi önkormányzatokra vonatkozó szabályok megalkotása vonatkozásában tett megállapítását: 45/2005. (XII. 14.) AB határozat, ABH 2005. 570.

⁶² Az Alkotmány módosításáról szóló 1989. évi XXXI. törvény 34. §.

⁶³ Alkotmány 68. § (1)-(2) bekezdés.

⁶⁴ Nektv. 3. § (2) bekezdés.

⁶⁵ Nektv. 7. § (1)-(3) bekezdés.

⁶⁶ Nektv. 8. §.

⁶⁷ Nektv. 15. §.

Az Njt. lényegét tekintve érintetlenül hagyta a Nektv. korábban hivatkozott rendelkezéseit. Eszerint **valamely nemzetiséghez való tartozás kinyilvánítása az egyén kizárólagos és elidegeníthetetlen joga**. A nemzetiséghez való tartozás kérdésében **nyilatkozatra senki sem kötelezhető**, azonban **törvény vagy a végrehajtására kiadott jogszabály egyes nemzetiségi jogok gyakorlását az egyén nyilatkozatához kötheti**. A nemzetiségi önazonosságához való jog és valamely nemzetiséghez való tartozás kinyilvánítása az Njt.-ben meghatározott kivétellel nem zárja ki a kettős vagy többes kötődés elismerését.⁶⁸ **A hivatalos statisztikai adatgyűjtés alkalmával a nemzetiséghez tartozó személy joga, hogy nemzetiséghez tartozását önkéntesen és névtelenül megvallhassa.**⁶⁹ A Njt. alapján a nemzetiségi közösségek elidegeníthetetlen joga önazonosságuk megőrzése, ápolása, erősítése és átörökítése.⁷⁰

Az Alkotmány 59. § (1) bekezdése szerint mindenkit megilletett a jóhírnévhez, a magánlakás sérthetlenségéhez, valamint a magántitok és a személyes adatok védelméhez való jog. A személyes adatok védelméről szóló törvény elfogadásához a jelenlévő országgyűlési képviselők kétharmadának szavazatára volt szükség.⁷¹

Ahogy arra az alkotmánybíróági gyakorlat bemutatásakor is utaltam, a rendszerváltást követően a törvényhozó az Alkotmánybíróság kialakított gyakorlatának megfelelően határozta meg a személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló 1992. évi LXIII. törvényt (a továbbiakban: Avtv.).

A 2012. január 1-jén hatályba lépett Alaptörvény VI. cikk (1) és (3) bekezdései értelmében: **Mindenkinek joga van** ahhoz, hogy magán- és családi életét, otthonát, kapcsolattartását és jó hírnevét tiszteletben tartsák, valamint **személyes adatai védelméhez**. A személyes adatok védelméhez való jog érvényesülését sarkalatos törvénnyel létrehozott, független hatóság ellenőrzi.⁷²

Az Alkotmánybíróság álláspontja szerint az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról szóló 2011. évi CXII. törvényt az Országgyűlés az információs önrendelkezési jog és az információszabadság biztosítása érdekében, az Alaptörvény végrehajtására, az Alaptörvény VI. cikke alapján, fenntartva és megerősítve az Alkotmánybíróság témakörben korábban kialakított állandó gyakorlatát, átvéve az Avtv. számos szabályát alkotta meg.

Az Európai Unió tagjaként Magyarországon 2018. május 25-én lépett hatályba a természetes személyeknek a személyes adatok kezelése tekintetében történő védelméről és az ilyen adatok szabad áramlásáról, valamint a 95/46/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről szóló, 2016. április 27-i 2016/679 európai parlamenti és tanácsi rendelet (a továbbiakban: **Általános Adatvédelmi Rendelet**), amely alapvető rendelkezéseket állapít meg a 2021. évi népszámlálás személyes és különleges személyes adatok kezelésére és védelmére vonatkozóan.⁷³

Az Általános Adatvédelmi Rendelet a természetes személyeknek a személyes adatok kezelése tekintetében történő védelmére és a személyes adatok szabad áramlására vonatkozó szabályokat állapít meg, amelyek a természetes személyek alapvető jogait és szabadságait és különösen a személyes adatok védelméhez való jogukat védik.⁷⁴ Az Általános Adatvédelmi Rendeletet a személyes adatok részben vagy egészben automatizált módon történő kezelésére, valamint azoknak a személyes adatoknak a nem automatizált módon történő kezelésére kell alkalmazni, amelyek valamely nyilvántartási rendszer részét képezik, vagy amelyeket egy

---

⁶⁸ Njt. 11. § (1)-(3) bekezdés.

⁶⁹ Njt. 13. § (1) bekezdés.

⁷⁰ Njt. 17. § a) pont.

⁷¹ Alkotmány 59. § (2) bekezdés.

⁷² Alaptörvény VI. cikk (4) bekezdés.

⁷³ Népszámtv. 11. § c) pont.

⁷⁴ Általános Adatvédelmi Rendelet 1. cikk (1)-(2) bekezdés.

nyilvántartási rendszer részévé kívánnak tenni.⁷⁵ Az Általános Adatvédelmi Rendelet számos fogalom meghatározást tartalmaz, ezek alapján:

- **személyes adat:** azonosított vagy azonosítható természetes személyre („érintett”) vonatkozó bármely információ; azonosítható az a természetes személy, aki közvetlen vagy közvetett módon, különösen valamely azonosító, például név, szám, helymeghatározó adat, online azonosító vagy a természetes személy testi, fiziológiai, genetikai, szellemi, gazdasági, kulturális vagy szociális azonosságára vonatkozó egy vagy több tényező alapján azonosítható;⁷⁶
- **adatkezelés:** a személyes adatokon vagy adatállományokon automatizált vagy nem automatizált módon végzett bármely művelet vagy műveletek összessége, így a gyűjtés, rögzítés, rendszerezés, tagolás, tárolás, átalakítás vagy megváltoztatás, lekérdezés, betekintés, felhasználás, közlés, továbbítás, terjesztés vagy egyéb módon történő hozzáférhetővé tétel útján, összehangolás vagy összekapcsolás, korlátozás, törlés, illetve megsemmisítés;⁷⁷
- **álnevesítés:** a személyes adatok olyan módon történő kezelése, amelynek következtében további információk felhasználása nélkül többé már nem állapítható meg, hogy a személyes adat mely konkrét természetes személyre vonatkozik, feltéve, hogy az ilyen további információt külön tárolják, és technikai és szervezési intézkedések megtételével biztosított, hogy azonosított vagy azonosítható természetes személyekhez ezt a személyes adatot nem lehet kapcsolni;⁷⁸
- **adatkezelő:** az a természetes vagy jogi személy, közhatalmi szerv, ügynökség vagy bármely egyéb szerv, amely a személyes adatok kezelésének céljait és eszközeit önállóan vagy másokkal együtt meghatározza; ha az adatkezelés céljait és eszközeit az uniós vagy a tagállami jog határozza meg, az adatkezelőt vagy az adatkezelő kijelölésére vonatkozó különös szempontokat az uniós vagy a tagállami jog is meghatározhatja;⁷⁹
- **adattfeldolgozó:** az a természetes vagy jogi személy, közhatalmi szerv, ügynökség vagy bármely egyéb szerv, amely az adatkezelő nevében személyes adatokat kezel;⁸⁰
- **az érintett hozzájárulása:** az érintett akaratának önkéntes, konkrét és megfelelő tájékoztatáson alapuló és egyértelmű kinyilvánítása, amellyel az érintett nyilatkozat vagy a megerősítést félreérthetetlenül kifejező cselekedet útján jelzi, hogy beleegyezését adja az őt érintő személyes adatok kezeléséhez.⁸¹

A személyes adatok kezelésére vonatkozó elveket az Általános Adatvédelmi Rendelet 5. cikk (1) bekezdés a)-f) pontjai határozzák meg:

- a) **jogszerűség, tisztességes eljárás és átláthatóság:** az adatkezelést jogszerűen és tisztességesen, valamint az érintett számára átlátható módon kell végezni;
- b) **célhoz kötöttség:** a személyes adatok gyűjtése csak meghatározott, egyértelmű és jogszerű célból történhet, és azokat ne kezeljék ezekkel a célokkal össze nem egyeztethető módon;
- c) **adattakarékosság:** a személyes adatok az adatkezelés céljai szempontjából megfelelőek és relevánsak kell legyenek, és a szükségesre kell korlátozódniuk;

⁷⁵ Általános Adatvédelmi Rendelet 2. cikk (1) bekezdés.

⁷⁶ Általános Adatvédelmi Rendelet 4. cikk 1. pont.

⁷⁷ Általános Adatvédelmi Rendelet 4. cikk 2. pont.

⁷⁸ Általános Adatvédelmi Rendelet 4. cikk 5. pont.

⁷⁹ Általános Adatvédelmi Rendelet 4. cikk 7. pont.

⁸⁰ Általános Adatvédelmi Rendelet 4. cikk 8. pont.

⁸¹ Általános Adatvédelmi Rendelet 4. cikk 11. pont.

- d) **pontosság:** a személyes adatoknak pontosnak és szükség esetén naprakésznek kell lenniük, minden észszerű intézkedést meg kell tenni annak érdekében, hogy az adatkezelés céljai szempontjából pontatlan személyes adatokat haladéktalanul töröljék vagy helyesbítsék;
- e) **korlátozott tárolhatóság:** személyes adatok tárolásának olyan formában kell történnie, amely az érintettek azonosítását csak a személyes adatok kezelése céljainak eléréséhez szükséges ideig teszi lehetővé;
- f) **integritás és bizalmas jelleg:** a személyes adat kezelését oly módon kell végezni, hogy megfelelő technikai vagy szervezési intézkedések alkalmazásával biztosítva legyen a személyes adatok megfelelő biztonsága.

A személyes adatok kezelése kizárólag akkor és annyiban jogszerű, amennyiben egyebek mellett legalább az alábbiak egyike teljesül:

- az érintett hozzájárulását adta személyes adatainak egy vagy több konkrét célból történő kezeléséhez;
- az adatkezelés az adatkezelőre vonatkozó jogi kötelezettség teljesítéséhez szükséges;
- az adatkezelés közérdekű vagy az adatkezelőre ruházott közhatalmi jogosítvány gyakorlásának keretében végzett feladat végrehajtásához szükséges.⁸²

Az adatkezelőre vonatkozó jogi kötelezettség teljesítéséhez szükséges, illetve a közérdekű adatkezelés jogalapját az uniós jognak vagy tagállami jognak kell megállapítania.⁸³

Amennyiben a személyes adatok kezelése hozzájáruláson alapul, az adatkezelőnek képesnek kell lennie annak igazolására, hogy az érintett személyes adatainak kezeléséhez hozzájárult. Ha az érintett hozzájárulását olyan írásbeli nyilatkozat keretében adja meg, amely más ügyekre is vonatkozik, a hozzájárulás iránti kérelmet ezektől a más ügyektől egyértelműen megkülönböztethető módon kell előadni, érthető és könnyen hozzáférhető formában, világos és egyszerű nyelvezettel. Az érintett hozzájárulását tartalmazó ilyen nyilatkozat bármely olyan része, amely sérti az Általános Adatvédelmi Rendeletet, kötelező erővel nem bír. **Az érintett jogosult arra, hogy hozzájárulását bármikor visszavonja.**

A hozzájárulás visszavonása nem érinti a hozzájáruláson alapuló, a visszavonás előtti adatkezelés jogszerűségét. A hozzájárulás megadása előtt az érintettet erről tájékoztatni kell. A hozzájárulás visszavonását ugyanolyan egyszerű módon kell lehetővé tenni, mint annak megadását.⁸⁴

A személyes adatok különleges kategóriáinak kezelése vonatkozásában az Általános Adatvédelmi Rendelet kimondja, hogy **a faji vagy etnikai származásra utaló személyes adatok kezelése tilos, kivéve, ha az érintett kifejezett hozzájárulását adta az adatok** egy vagy több konkrét célból történő **kezeléséhez**, ide nem értve azt az esetet, ha az uniós vagy tagállami jog úgy rendelkezik, hogy a tilalom nem oldható fel az érintett hozzájárulásával.⁸⁵

Az Általános Adatvédelmi Rendelet alapján az adatkezelő megfelelő intézkedéseket hoz annak érdekében, hogy az érintett részére a személyes adatok kezelésére vonatkozó minden egyes tájékoztatást tömör, átlátható, érthető és könnyen hozzáférhető formában, világosan és közérthetően megfogalmazva nyújtsa. Az információkat írásban vagy más módon – ideértve adott esetben az elektronikus utat is – kell megadni. Az érintett kérésére szóbeli tájékoztatás is adható.⁸⁶

⁸² Általános Adatvédelmi Rendelet 6. cikk (1) bekezdés a), c) és e) pont.

⁸³ Általános Adatvédelmi Rendelet 6. cikk (3) bekezdés a)-b) pont.

⁸⁴ Általános Adatvédelmi Rendelet 7. cikk (1)-(3) bekezdés.

⁸⁵ Általános Adatvédelmi Rendelet 9. cikk (1)-(2) a) pont.

⁸⁶ Általános Adatvédelmi Rendelet 12. cikk (1) bekezdés.

Amennyiben az érintettre vonatkozó személyes adatokat az érintettől gyűjtik, az adatkezelő a személyes adatok megszerzésének időpontjában az érintett rendelkezésére bocsátja a következő információk mindegyikét:

- az adatkezelőnek és – ha van ilyen – az adatkezelő képviselőjének a kiléte és elérhetőségei;
- az adatvédelmi tisztviselő elérhetőségei, ha van ilyen;
- a személyes adatok tervezett kezelésének célja, valamint az adatkezelés jogalapja.⁸⁷

Az említett információk mellett az adatkezelő a személyes adatok megszerzésének időpontjában, annak érdekében, hogy a tisztességes és átlátható adatkezelést biztosítsa, az érintettet a következő kiegészítő információkról tájékoztatja:

- a) a személyes adatok tárolásának időtartamáról, vagy ha ez nem lehetséges, ezen időtartam meghatározásának szempontjairól;
- b) az érintett azon jogáról, hogy kérelmezheti az adatkezelőtől a rá vonatkozó személyes adatokhoz való hozzáférést, azok helyesbítését, törlését vagy kezelésének korlátozását, és tiltakozhat az ilyen személyes adatok kezelése ellen, valamint az érintett adathordozhatósághoz való jogáról;
- c) az érintett hozzájárulásán alapuló adatkezelés esetén a hozzájárulás bármely időpontban történő visszavonásához való jog, amely nem érinti a visszavonás előtt a hozzájárulás alapján végrehajtott adatkezelés jogszerűségét;
- d) a felügyeleti hatósághoz címzett panasz benyújtásának jogáról;
- e) arról, hogy a személyes adat szolgáltatása jogszabályon vagy szerződéses kötelezettségen alapul vagy szerződés kötésének előfeltétele-e, valamint, hogy az érintett köteles-e a személyes adatokat megadni, továbbá, hogy milyen lehetséges következményekkel járhat az adatszolgáltatás elmaradása.⁸⁸

Az érintettet az Általános Adatvédelmi Rendelet alapján az alábbi jogok illetik meg:

Hozzáférési jog: Az érintett jogosult arra, hogy az adatkezelőtől visszajelzést kapjon arra vonatkozóan, hogy személyes adatainak kezelése folyamatban van-e, és ha ilyen adatkezelés folyamatban van, jogosult arra, hogy a személyes adatokhoz és más információkhoz hozzáférést kapjon:

- a) az adatkezelés céljai;
- b) az érintett személyes adatok kategóriái;
- c) azon címzettek vagy címzettek kategóriái, akikkel, illetve amelyekkel a személyes adatokat közölték vagy közölni fogják, ideértve különösen a harmadik országbeli címzetteket, illetve a nemzetközi szervezeteket;
- d) adott esetben a személyes adatok tárolásának tervezett időtartama, vagy ha ez nem lehetséges, ezen időtartam meghatározásának szempontjai;
- e) az érintett azon joga, hogy kérelmezheti az adatkezelőtől a rá vonatkozó személyes adatok helyesbítését, törlését vagy kezelésének korlátozását és tiltakozhat az ilyen személyes adatok kezelése ellen;
- f) a valamely felügyeleti hatósághoz címzett panasz benyújtásának joga;
- g) ha az adatokat nem az érintettől gyűjtötték, a forrásukra vonatkozó minden elérhető információ;

⁸⁷ Általános Adatvédelmi Rendelet 13. cikk (1) bekezdés a)-c) pont.

⁸⁸ Általános Adatvédelmi Rendelet 13. cikk (2) bekezdés a)-e) pont.

- h) az automatizált döntéshozatal ténye, ideértve a profilalkotást is, valamint legalább ezekben az esetekben az alkalmazott logikára és arra vonatkozó érthető információk, hogy az ilyen adatkezelés milyen jelentőséggel bír, és az érintettre nézve milyen várható következményekkel jár.

A hozzáférési jog körében az adatkezelő továbbá köteles az adatkezelés tárgyát képező személyes adatok másolatát az érintett rendelkezésére bocsátani.⁸⁹

Helyesbítéshez való jog: Az érintett jogosult arra, hogy kérésére az adatkezelő indokolatlan késedelem nélkül helyesbítse a rá vonatkozó pontatlan személyes adatokat. Figyelembe véve az adatkezelés célját, az érintett jogosult arra, hogy kérje a hiányos személyes adatok – egyebek mellett kiegészítő nyilatkozat útján történő – kiegészítését.⁹⁰

Törléshez való jog: Az érintett jogosult arra, hogy kérésére az adatkezelő indokolatlan késedelem nélkül törölje a rá vonatkozó személyes adatokat, az adatkezelő pedig köteles arra, hogy az érintettre vonatkozó személyes adatokat indokolatlan késedelem nélkül törölje, ha az alábbi indokok valamelyike fennáll:

- a) a személyes adatokra már nincs szükség abból a célból, amelyből azokat gyűjtötték vagy más módon kezelték;
- b) az érintett visszavonja az adatkezelés alapját képező hozzájárulását és az adatkezelésnek nincs más jogalapja;
- c) az érintett tiltakozik az adatkezelés ellen;
- d) a személyes adatokat jogellenesen kezelték;
- e) a személyes adatokat az adatkezelőre alkalmazandó uniós vagy tagállami jogban előírt jogi kötelezettség teljesítéséhez törölni kell;
- f) a személyes adatok gyűjtésére az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások kínálásával kapcsolatosan került sor.⁹¹

Adatkezelés korlátozásához való jog: Az érintett jogosult arra, hogy kérésére az adatkezelő korlátozza az adatkezelést, ha az alábbiak valamelyike teljesül:

- a) az érintett vitatja a személyes adatok pontosságát, ez esetben a korlátozás arra az időtartamra vonatkozik, amely lehetővé teszi, hogy az adatkezelő ellenőrizze a személyes adatok pontosságát;
- b) az adatkezelés jogellenes és az érintett ellenzi az adatok törlését, és ehelyett kéri azok felhasználásának korlátozását;
- c) az adatkezelőnek már nincs szüksége a személyes adatokra adatkezelés céljából, de az érintett igényli azokat jogi igények előterjesztéséhez, érvényesítéséhez vagy védelméhez;
- d) az érintett tiltakozott az adatkezelés ellen, ez esetben a korlátozás arra az időtartamra vonatkozik, amíg megállapításra nem kerül, hogy az adatkezelő jogos indokai elsőbbséget élveznek-e az érintett jogos indokaival szemben.⁹²

Adathordozhatósághoz való jog: Az érintett jogosult arra, hogy a rá vonatkozó, általa egy adatkezelő rendelkezésére bocsátott személyes adatokat tagolt, széles körben használt, géppel olvasható formátumban megkapja, továbbá jogosult arra, hogy ezeket az adatokat egy másik adatkezelőnek továbbítsa anélkül, hogy ezt akadályozná az az adatkezelő, amelynek a személyes adatokat a rendelkezésére bocsátotta, ha:

---

⁸⁹ Általános Adatvédelmi Rendelet 15. cikk (1) és (2) bekezdés.

⁹⁰ Általános Adatvédelmi Rendelet 16. cikk.

⁹¹ Általános Adatvédelmi Rendelet 17. cikk (1) bekezdés a)-f) pont.

⁹² Általános Adatvédelmi Rendelet 18. cikk (1) bekezdés a)-d) pont.

- a) az adatkezelés a hozzájáruláson vagy szerződésen alapul; és
- b) az adatkezelés automatizált módon történik.⁹³

Tiltakozáshoz való jog: Az érintett jogosult arra, hogy a saját helyzetével kapcsolatos okokból bármikor tiltakozzon személyes adatainak az Általános Adatvédelmi Rendelet 6. cikk (1) bekezdés e) vagy f) pontján alapuló kezelése ellen, ideértve az említett rendelkezéseken alapuló profilalkotást is. Ebben az esetben az adatkezelő a személyes adatokat nem kezelheti tovább, kivéve, ha az adatkezelő bizonyítja, hogy az adatkezelést olyan kényszerítő erejű jogos okok indokolják, amelyek elsőbbséget élveznek az érintett érdekeivel, jogaival és szabadságaival szemben, vagy amelyek jogi igények előterjesztéséhez, érvényesítéséhez vagy védelméhez kapcsolódnak.⁹⁴ Az Általános Adatvédelmi Rendelet 21. cikk (4) bekezdése szerint a tiltakozáshoz való jogra legkésőbb az érintettel való első kapcsolatfelvétel során kifejezetten fel kell hívni annak figyelmét és az erre vonatkozó tájékoztatást egyértelműen és minden más információtól elkülönítve kell megjeleníteni.

Az adatkezelő az adatkezelés jellege, hatóköre, körülményei és céljai, valamint a természetes személyek jogaira és szabadságaira jelentett, változó valószínűségű és súlyosságú kockázat figyelembevételével **megfelelő technikai és szervezési intézkedéseket köteles végrehajtani annak biztosítása és bizonyítása céljából, hogy a személyes adatok kezelése az Általános Adatvédelmi Rendelettel összhangban történjen.** Ezeket az intézkedéseket az adatkezelő köteles felülvizsgálni és szükség esetén naprakésszé tenni.⁹⁵ Az adatkezelő az adatvédelem körében számos szempont figyelembevételével olyan megfelelő technikai és szervezési intézkedéseket – például álnevesítést – köteles végrehajtani, amelyek célja egyrészt az adatvédelmi elvek hatékony megvalósítása, másrészt az érintettek jogainak védelméhez szükséges garanciák beépítése az adatkezelés folyamatába.⁹⁶

Ha az adatkezelést az adatkezelő nevében más végzi, **az adatkezelő kizárólag olyan adatfeldolgozókat vehet igénybe, akik vagy amelyek megfelelő garanciákat nyújtanak az adatkezelés követelményeinek való megfelelését és az érintettek jogainak védelmét biztosító, megfelelő technikai és szervezési intézkedések végrehajtására.** Az adatfeldolgozó által végzett adatkezelést az uniós jog vagy tagállami jog alapján létrejött olyan – az adatkezelés tárgyát, időtartamát, jellegét és célját, a személyes adatok típusát, az érintettek kategóriáit, valamint az adatkezelő kötelezettségeit és jogait meghatározó – szerződésnek vagy más jogi aktusnak kell szabályoznia, amely köti az adatfeldolgozót az adatkezelővel szemben.⁹⁷

Az Általános Adatvédelmi Rendelet az adatbiztonság körében szabályozza, hogy **az adatkezelő és az adatfeldolgozó a megfelelő szintű adatbiztonságot garantáló technikai és szervezési intézkedéseket köteles végrehajtani,** ideértve, többek között, adott esetben:

- a) a személyes adatok álnevesítését és titkosítását;
- b) a személyes adatok kezelésére használt rendszerek és szolgáltatások folyamatos bizalmas jellegének biztosítását, integritását, rendelkezésre állását és ellenálló képességét;
- c) fizikai vagy műszaki incidens esetén az arra való képességet, hogy a személyes adatokhoz való hozzáférést és az adatok rendelkezésre állását kellő időben vissza lehet állítani;
- d) az adatkezelés biztonságának garantálására hozott technikai és szervezési intézkedések hatékonyságának rendszeres tesztelésére, felmérésére és értékelésére szolgáló eljárást.⁹⁸

⁹³ Általános Adatvédelmi Rendelet 20. cikk (1) bekezdés a)-b) pont.

⁹⁴ Általános Adatvédelmi Rendelet 21. cikk (1) bekezdés.

⁹⁵ Általános Adatvédelmi Rendelet 24. cikk (1) bekezdés.

⁹⁶ Általános Adatvédelmi Rendelet 25. cikk (1) bekezdés.

⁹⁷ Általános Adatvédelmi Rendelet 28. cikk (1) és (3) bekezdés.

⁹⁸ Általános Adatvédelmi Rendelet 32. cikk (1) bekezdés a)-d) pont.

Az adatkezelő az adatkezelést megelőzően hatásvizsgálatot köteles végezni arra vonatkozóan, hogy a tervezett adatkezelési műveletek a személyes adatok védelmét hogyan érintik.⁹⁹

Az adatvédelmi hatásvizsgálatot különösen az alábbi esetekben kell elvégezni:

- a) természetes személyekre vonatkozó egyes személyes jellemzők olyan módszeres és kiterjedt értékelése, amely automatizált adatkezelésen – ideértve a profilalkotást is – alapul, és amelyre a természetes személy tekintetében joghatással bíró vagy a természetes személyt hasonlóképpen jelentős mértékben érintő döntések épülnek;
- b) a személyes adatok különleges kategóriái nagy számban történő kezelése; vagy
- c) nyilvános helyek nagymértékű, módszeres megfigyelése.¹⁰⁰

A hatásvizsgálat kiterjed legalább:

- a) a tervezett adatkezelési műveletek módszeres leírására és az adatkezelés céljainak ismertetésére, beleértve adott esetben az adatkezelő által érvényesíteni kívánt jogos érdeket;
- b) az adatkezelés céljaira figyelemmel az adatkezelési műveletek szükségességi és arányossági vizsgálatára;
- c) az érintett jogait és szabadságait érintő kockázatok vizsgálatára; és
- d) a kockázatok kezelését célzó intézkedések bemutatására, ideértve a személyes adatok védelmét és az érintettek és más személyek jogait és jogos érdekeit figyelembe vevő garanciákat, biztonsági intézkedéseket és mechanizmusokat.¹⁰¹

Amennyiben az adatvédelmi hatásvizsgálat megállapítja, hogy az adatkezelés az adatkezelő által a kockázat mérséklése céljából tett intézkedések hiányában valószínűsíthetően magas kockázattal jár, a személyes adatok kezelését megelőzően az adatkezelő konzultál a felügyeleti hatósággal.

Ha a felügyeleti hatóság véleménye szerint a tervezett adatkezelés megsértené az Általános Adatvédelmi Rendeletet – különösen, ha az adatkezelő a kockázatot nem elégséges módon azonosította vagy csökkentette – a felügyeleti hatóság az adatkezelőnek és adott esetben az adatfeldolgozónak legkésőbb a konzultáció iránti megkeresés kézhezvételétől számított nyolc héten belül írásban tanácsot ad, továbbá más intézkedéseket foganatosíthat. Az előzetes konzultáció felfüggeszthető arra az időtartamra, amíg a felügyeleti hatóság nem jut hozzá azokhoz az információkhoz, amelyeket adott esetben a konzultáció céljából kért.¹⁰²

A természetes személyek alapvető jogainak és szabadságainak a személyes adataik kezelése tekintetében történő védelme, valamint a személyes adatok Európai Unión belüli szabad áramlásának megkönnyítése érdekében minden tagállam előírja, hogy **az Általános Adatvédelmi Rendelet alkalmazásának ellenőrzéséért** egy vagy több **független közhatalmi szerv** (a továbbiakban: **felügyeleti hatóság**) felel.¹⁰³ Az Általános Adatvédelmi Rendeletben a **felügyeleti hatóság részére megállapított feladat- és hatásköröket a Magyarország joghatósága alá tartozó jogalanyok tekintetében** az Általános Adatvédelmi Rendeletben és az Info tv.-ben meghatározottak szerint a **Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság** (a továbbiakban: **NAIH**) gyakorolja.¹⁰⁴

⁹⁹ Általános Adatvédelmi Rendelet 35. cikk (1) bekezdés.

¹⁰⁰ Általános Adatvédelmi Rendelet 35. cikk (3) bekezdés a)-c) pont.

¹⁰¹ Általános Adatvédelmi Rendelet 35. cikk (7) bekezdés a)-d) pont.

¹⁰² Általános Adatvédelmi Rendelet 36. cikk (1)-(2) bekezdés.

¹⁰³ Általános Adatvédelmi Rendelet 51. cikk (1) bekezdés.

¹⁰⁴ Info tv. 38. § (2a) bekezdés.

Jogállását tekintve a NAIH független, csak a törvénynek van alárendelve, feladatkörében nem utasítható, a feladatát más szervektől elkülönülten, befolyásolástól mentesen látja el, feladatot számára csak törvény állapíthat meg.¹⁰⁵

4.3. A népszámlálásokat érintő jogszabályi és gyakorlati változások a rendszerváltástól napjainkig

A rendszerváltást követően az Országgyűlés 1993-ban fogadta el a statisztikáról szóló 1993. évi XLVI. törvényt (a továbbiakban: Stt.). A Stt. **a statisztikai tevékenységek legkiemelkedőbb ellátójaként a Központi Statisztikai Hivatalt** (a továbbiakban: **KSH**) jelölte meg.¹⁰⁶

Az Országgyűlés, kiindulva abból, hogy Magyarország társadalmi jelenségeinek és folyamatainak megismeréséhez, megértéséhez, értékeléséhez hiteles, megalapozott és szakszerű hivatalos statisztikára van szükség, előmozdítva a hivatalos statisztikai tevékenység objektivitását, pártatlanságát és függetlenségét, figyelemmel a statisztikai adatok hazai felhasználói igényeinek fontosságára, a KSH függetlenségének és szakmaiságának, továbbá a hivatalos statisztika iránti bizalom további erősítésének érdekében fogadta el **a hivatalos statisztikáról szóló 2016. évi CLV. törvényt** (a továbbiakban: **HStt.**).

A HStt. 3. § (1) bekezdése értelmében a hivatalos statisztikai tevékenység célja, hogy statisztikai információk nyilvánosságra hozatalával valóságghű, tárgyilagos képet adjon a társadalom állapotáról és annak változásairól az állami szervek, az önkormányzatok, a gazdasági szervezetek, a civil szervezetek, a tudományos tevékenységet végzők, a közvélemény, a média szereplői, valamint a nemzetközi szervezetek, különösen az Európai Unió intézményei számára.

A hivatalos statisztikai tevékenységgel kapcsolatos alapelvek:¹⁰⁷

- **a szakmai függetlenség** – a hivatalos statisztika előállítása során szakmailag független módon kell eljárni és ezeket a feladatokat bármilyen politikai vagy egyéb nyomástól és befolyástól mentesen, valamint egyéb, nem statisztikai tevékenységüktől elkülönítve kell elvégezni;
- **a pártatlanság** – a hivatalos statisztikát bármely politikai vagy egyéb nyomástól és befolyástól mentesen, semleges módon kell előállítani és közzétenni, és valamennyi felhasználót egyenlő bánásmódban kell részesíteni;
- **az objektivitás** – a hivatalos statisztikát megbízható és elfogulatlan módon kell előállítani, valamint közzétenni;
- **a megbízhatóság** – a hivatalos statisztikáknak a lehető leghitelesebben, legpontosabban és legkövetkezetesebben kell mérniük azt a valóságot, amelyet leképezni hivatottak, és ez magában foglalja a tudományos kritériumok alkalmazását is a források, módszerek és eljárások kiválasztásában;
- **a minőség iránti elkötelezettség** – a hivatalos statisztika megbízható, magas minőségű statisztikai információk előállításával, közzétételével támogatja a tényeken alapuló döntéshozatalt, a kutatást és a társadalom szereplői közötti párbeszédet;
- **a statisztikai adatok bizalmas kezelése** – a statisztikai egységekre vonatkozó adatok védelme, amely magában foglalja a megszerzett adatok nem statisztikai célú felhasználásának és jogellenes nyilvánosságra hozatalának tilalmát is;

¹⁰⁵ Info tv. 38. § (1)-(2) és (5) bekezdés.

¹⁰⁶ Stt. 6. § (1) bekezdés a)-m) pont.

¹⁰⁷ HStt. 3. § (3) bekezdés a)-g) pont.

- **a költséghatékonyság** – a hivatalos statisztika előállítási költségeinek arányban kell állniuk az eredmények fontosságával és a várt előnyökkel, az erőforrásokat optimálisan kell felhasználni és mérsékelni kell a válaszadói terhet.

A HStt. alapján a KSH hivatalos statisztikai tevékenységet lát el. Ennek keretében a KSH feladatai többek között:¹⁰⁸

- a társadalom állapotának és folyamatainak hivatalos statisztikai adatokkal történő bemutatása, ennek érdekében hivatalos statisztikai adatfelvételek teljes statisztikai adat-előállítási folyamatának elvégzése, így különösen adatok felvétele, feldolgozása, közzététele és elemzése;
- a népesség adatainak összeírása céljából időszakonként törvényben meghatározott módon népszámlálás, illetve mikrocenzus végrehajtása és az ezekből származó adatok közzététele;
- a törvényben elrendeltek kivételével az adatszolgáltatási kötelezettséggel járó statisztikai adatgyűjtésekről szóló kormányrendelet tervezet szakmai tartalmának összeállítása, előkészítésében történő részvétel és végrehajtásának figyelemmel kísérése;
- az Országgyűlés és a Kormány évenkénti tájékoztatása Magyarország társadalmi, gazdasági, környezeti és népesedési adatairól;
- az egységes, a statisztikai adat-előállítási folyamatban használandó osztályozások kialakítása, számjelek meghatározása és kiadás céljából miniszteri rendelet szakmai tartalmának kialakítása, az előkészítésben való közreműködés és végrehajtásának figyelemmel kísérése.

Emellett a KSH javaslatot tesz a hivatalos statisztikai tevékenységet érintő jogszabályok megalkotására, illetve véleményezi a feladatait, valamint a hivatalos statisztikát érintő jogszabályok és közjogi szervezetszabályozó eszközök tervezeteit.¹⁰⁹

A HStt. 23. § (1) bekezdése a statisztikai adatfelvételek általános szabályai körében kimondja, hogy a statisztikai adatfelvétel módja lehet statisztikai adatgyűjtés vagy statisztikai adatátvétel. Statisztikai adatfelvétel elsődleges és másodlagos adatforrásból végezhető. A statisztikai adatgyűjtés elsődleges adatforrásként végrehajtható adatszolgáltatási kötelezettség elrendelésével és önkéntes adatszolgáltatással.¹¹⁰

A HStt. meghatározza, hogy statisztikai célból miként gyűjthető személyes adat, illetve különleges személyes adat. **Természetes személytől személyes adatára vonatkozó kötelező adatszolgáltatást csak törvény rendelhet el.**¹¹¹ Ehhez képest **különleges személyes adat**, így az érintett faji eredetére, nemzetiségi hovatartozására vonatkozó adat **statisztikai célból csak személyazonosításra alkalmatlan módon és az érintett természetes személy önkéntes adatszolgáltatása alapján gyűjthető.**¹¹²

A hivatalos statisztika céljából előállított adatok meghatározott kivételekkel nyilvánosak. Az egyedi adat a HStt. 39. § (3) bekezdés a)-e) pontjaiban meghatározott kivételekkel nem hozható nyilvánosságra. Emellett a statisztikai adatfelvétel keretében kezelt egyedi adat kizárólag statisztikai célra használható.¹¹³

¹⁰⁸ HStt. 8. § (2) bekezdés a), d), f), h) és l) pont.

¹⁰⁹ HStt. 8. § (3)-(4) bekezdés.

¹¹⁰ HStt. 23. § (2) bekezdés.

¹¹¹ HStt. 25. § (1) bekezdés.

¹¹² HStt. 25. § (2) bekezdés a) pont.

¹¹³ HStt. 39. § (1)-(2) és (8) bekezdés.

A HStt. 44. § (1) bekezdése értelmében **a KSH vezetője megteszi az összes szükséges szabályozási, módszertani, adminisztratív, technikai és szervezeti intézkedést az egyedi adatok védelmének biztosítása érdekében**, ebben a körben a statisztikai adatok kezelésével kapcsolatos intézkedéseket, szabályokat a KSH vezetője belső szabályzatban állapítja meg.¹¹⁴

A tájékoztatás vonatkozásában fontos rendelkezése a HStt.-nek, hogy a hivatalos statisztikák közzétételét a KSH tagjai végzik a KSH elnöke által meghatározott iránymutatások figyelembevételével.¹¹⁵ A KSH továbbá – az egyedi adatok védelmének figyelembevételével – teljesíti a statisztikai adatokra vonatkozó egyedi adatkéréseket, illetve lehetőséget biztosít tudományos célú hozzáférésre.¹¹⁶

A nép- és lakásszámlálás vonatkozásában az Európai Unió is alkotott az egész területén kötelező erővel bíró és alkalmazandó jogalkotási aktust. Az Európai Parlament és a Tanács 763/2008/EK rendelete a nép- és lakásszámlálásról szól (a továbbiakban: **763/2008/EK rendelet**). A 763/2008/EK rendelet a tízévente történő, a népességre és lakáskörülményekre vonatkozó átfogó adatszolgáltatás közös előírásait határozza meg.¹¹⁷

Az európai uniós tagállamoknak a 763/2008/EK rendelet mellékletében meghatározottak szerint az Európai Bizottság főigazgatóságaként működő Eurostat rendelkezésére kell bocsátaniuk országos, regionális és helyi szinten az egyének, a családok és a háztartások megadott demográfiai, társadalmi és gazdasági jellemzőire vonatkozóan a népesség-, valamint a lakáskörülményekre vonatkozó adatokat.¹¹⁸

A tagállamok döntésük szerint különböző adatforrások alapján készíthetik el a statisztikákat, ennek során pedig **kötelesek minden szükséges intézkedést megtenni az az adatvédelmi követelmények teljesítése érdekében.**¹¹⁹ A 763/2008/EK rendelet 5. cikk (1) bekezdése szerint az első referenciaév 2011. volt. A későbbi referenciaéveket az Eurostat határozza meg. A referenciaévnél azonban minden évtized elejére kell esnie. A tagállamoknak a végleges, hitelesített és összesített adatokat és a metaadatokat a referenciaév vége után 27 hónapon belül az Eurostat rendelkezésére kell bocsátaniuk.¹²⁰ A 763/2008/EK rendelet 6. cikk (1) bekezdése az alábbi minőségértékelési szempontokat határozza meg:

- **relevancia:** arra utal, hogy a statisztika milyen mértékben felel meg a felhasználók jelenlegi és lehetséges szükségleteinek;
- **pontosság:** arra utal, hogy a becslések milyen mértékben közelítik meg a valódi, nem ismert értékeket;
- **időszerezés és időbeli pontosság:** a referencia-időszak és az eredmények hozzáférhetősége közötti időeltolódásra utal;
- **hozzáférhetőség és érthetőség:** azokra a feltételekre és rendelkezésekre utal, amelyek mellett a felhasználó hozzáférhet az adatokhoz, használhatja és értelmezheti azokat;
- **összehasonlíthatóság:** az alkalmazott statisztikai fogalmak, mérési módszerek és eljárások közötti különbségek hatásának mértékére utal a statisztikai adatok földrajzi, ágazati vagy időbeli összehasonlítása során;

---

¹¹⁴ HStt. 44. § (2) bekezdés.

¹¹⁵ HStt. 45. § (1) bekezdés.

¹¹⁶ HStt. 46. § (1) bekezdés.

¹¹⁷ 763/2008/EK rendelet 1. cikk.

¹¹⁸ 763/2008/EK rendelet 3. cikk.

¹¹⁹ 763/2008/EK rendelet 4. cikk (1)-(2) bekezdés.

¹²⁰ 763/2008/EK rendelet 5. cikk (2) bekezdés.

- **koherencia:** arra utal, hogy az adatok mennyire alkalmasak különböző típusú, különböző okokból alkalmazott megbízható összekapcsolásra.

Az **1990. évi népszámlálás** jogalapja az 1990. évi népszámlálásról szóló 1988. évi 22. törvényerejű rendelet (a továbbiakban: Ntvr.) volt. Az Ntvr. 2. § (1) bekezdésének értelmében a népszámlálás során a népesség legfontosabb adatait kellett összeírni, a népszámlálás a teljes körű összeírásra irányult. Az összeírandó népességre vonatkozó adatok körét az Ntvr. melléklete az alábbiak szerint határozta meg: nem, kor, családi állapot, első házasságkötés éve, elveszületett gyermekek száma, nemzetiség, anyanyelv, anyanyelven kívül beszélt nyelv, legmagasabb iskolai végzettség, befejezett iskolai végzettségek, szakképzettségek, foglalkozási kérdések, ingázás mértéke. A válaszadás valamennyi kérdésre kötelező volt.¹²¹ A népszámlálás szakmai irányítását, az adatok feldolgozását és közzétételét a KSH végezte,¹²² az adatgyűjtés végrehajtásáról a fővárosi és a megyei tanácsok elnökei gondoskodtak.¹²³ Az Ntvr. 10. § (2) bekezdése a KHS elnökének adott felhatalmazást arra, hogy a népszámlálás megszervezésével kapcsolatos feladatokat szabályozza.¹²⁴

A KSH válaszában kiemelte, hogy Magyarországon a nemzetiségi kötődésre vonatkozó hagyományos népszámlálási kérdések az anyanyelvre és a nemzetiségre vonatkozó kérdések. A magyar népszámlálások az anyanyelvre a második népszámlálástól kezdve (1880), a nemzetiségre 1941 óta - 1970 kivételével - minden alkalommal rákérdeztek.

Az 1990. évi népszámláláskor a nemzetiségre és az anyanyelvre vonatkozó két kérdés – tekintettel arra, hogy a Magyarországon élő honos nemzeti és etnikai kisebbségek körét taxatíván az 1993. október 20-ai hatályba lépésével a Nektv. 61. § (1) bekezdése határozta meg – nyolc előre megadott válaszlehetőséggel szerepelt,¹²⁵ e kategóriáktól eltérő választ az „*egyéb, mégpedig*” válaszlehetőségen belül szabadon lehetett megfogalmazni. Mindkét kérdés esetén egy választ lehetett megadni. A kérdőív kitöltése a családi és utónév megadásával történt, a válaszadás pedig valamennyi kérdésre vonatkozóan kötelező volt.

A **2001. évi népszámlálást** a 2001. évi népszámlálásról, valamint a statisztikáról szóló 1993. évi XLVI. törvény módosításáról szóló 1999. évi CVIII. törvény (a továbbiakban: 1999-es Ntv.) rendelte el. A népszámlálást 2001. február 1. és február 21. közötti időszakban kellett végrehajtani.¹²⁶ A népszámlálás során az adatszolgáltatás a természetes személyekre vonatkozóan nem, születési időpont, lakóhely, családi állapot, családi állás, termékenység, iskolába járás, iskolai végzettség, személyek és háztartások megélhetési forrása, foglalkozás, munkáltató és munkahely, közlekedés, utazás, egészségi állapot, állampolgárság, vallás, nemzetiség, anyanyelv, nyelvismeret, a lakáshasználat jogcíme, üdülőtulajdon adataira terjedt ki.¹²⁷ Az adatszolgáltatás az egészségi állapotra, a vallásra, az anyanyelvre és a nemzetiségre vonatkozóan önkéntes volt.¹²⁸ Az 1999-es Ntv. 3. § (3) bekezdése rendelkezett arról is, hogy a népszámlálás során gyűjtött adatok kizárólag statisztikai célra használhatók fel. A népszámlálás előkészítésének és adatfelvételének szakmai irányítását, továbbá az adatok feldolgozását és közzétételét a KSH végezte, annak előkészítéséről és végrehajtásáról a települési önkormányzat jegyzője, körjegyzője gondoskodott.¹²⁹

¹²¹ Ntvr. 3. § (1) bekezdés és 4. § (1)-(2) bekezdés.

¹²² Ntvr. 7. §.

¹²³ Ntvr. 8. §.

¹²⁴ Ld. az 1990. évi népszámlálás végrehajtásáról szóló 2/1988. (XI. 16.) KSH rendelkezést.

¹²⁵ Az előre megadott válaszlehetőségek: magyar, cigány, horvát, német, román, szerb, szlovák és szlovén.

¹²⁶ 1999-es Ntv. 1.§ (3) bekezdés.

¹²⁷ 1999-es Ntv. 2. § a) pont.

¹²⁸ 1999-es Ntv. 3. § (2) bekezdés.

¹²⁹ 1999-es Ntv. 4. § (1)-(2) bekezdés.

A népszámlálást érintő egyes feladatokról a 2001. évi népszámlálással kapcsolatos feladatokról szóló 76/2000. (V. 31.) Korm. rendelet (a továbbiakban: 2000-es Korm. rendelet) rendelkezett. A 2000-es Korm. rendelet pontosan meghatározta a népszámlálás előkészítését és végrehajtását érintő országos, területi és települési szintű feladatokat, az 1999-es Ntv.-hez hasonlóan azonban nem rendelkezett a kisebbségi közösségek, azok tagjai, illetve önkormányzataik bevonásáról a 2001. évi népszámlálás előkészítésébe és végrehajtásába.

A KSH tájékoztatása alapján a 2001. évi népszámlálás során az adatfelvételre az adatszolgáltató családi és utónevének felvétele nélkül került sor, a kisebbségi kérdésekre pedig önkéntes volt a válaszadás. Az 1990. évi népszámláláshoz képest a kisebbségre vonatkozó kérdések kibővültek, így a nemzetközi gyakorlatban is egyedülálló módon, négy kérdésből álló kisebbségi kérdésblokk szerepelt a népszámlálási kérdőívben. A kérdések kibővítésének célja a kisebbségi kötődés további indikátorainak bevonásával a kisebbséghez tartozók szélesebb körének felmérése volt.

A két új kérdés a következő volt: „*Mely nemzetiség kulturális értékeihez, hagyományaihoz kötődik?*”, illetve „*Családi, baráti körben milyen nyelvet használ általában?*”.

A kérdések – a többi önkéntesen megválaszolható kérdéssel együtt – a papíralapú kérdőív utolsó oldalára kerültek. A többes kisebbségi kötődés megvallásának lehetősége okán mind a négy kérdés esetében három választ lehetett megadni. Az előre megadott válaszlehetőségek közé mind a tizenhárom honos kisebbség felkerült, a roma közösség esetében a két nyelvi kérdésnél külön a beás és a romani válaszkategóriák is.

A 2011. évi népszámlálásról szóló 2009. évi CXXXIX. törvény (a továbbiakban: 2009-es Ntv.) rendelkezett a **2011. évi népszámlálásról**, amelynek adatfelvételét 2011. október 1. és 2011. október 31. között kellett végrehajtani.¹³⁰ A népszámlálás során az adatszolgáltatás a természetes személyek vonatkozásában az alábbi adatkörökre terjedt ki: nem, születési időpont, lakóhely, családi állapot, családi állás, élveszületett gyermekek adatai, iskolába járás, iskolai végzettség, gazdasági aktivitás, foglalkozás, munkáltató és munkahely, tanulással, munkavégzéssel összefüggő napi közlekedés és utazás, egészségi állapot, fogyatékoság, állampolgárság, vallás, nemzetiség, anyanyelv, nyelvismeret, a lakáshasználat jogcíme.¹³¹ A 2009-es Ntv. 2. § (2) bekezdése kimondta, hogy a népszámlálás során a személy családi és utónevét a népszámlálási kérdőívre felvenni nem szabad.¹³² Az adatszolgáltatás hasonlóan a 2001. évi népszámláláshoz az egészségi állapotra, a fogyatékosagra, a vallásra, az anyanyelvre és a nemzetiségre vonatkozóan önkéntes volt.¹³³ A 2009-es Ntv. 3. § (3) bekezdése azt is kimondta, hogy a népszámlálás során gyűjtött adatok kizárólag statisztikai célra használhatók. A 2009-es Ntv. 4. § (1) bekezdése a népszámlálás előkészítésének és végrehajtásának a szakmai felügyeletét, az internetes adatgyűjtés előkészítését és lebonyolítását, az összeírás technikai feltételeinek biztosítását, a helyi előkészítés és az összeírás szakmai felügyeletét, továbbá az adatok feldolgozását és közzétételét a KSH feladataként határozta meg, míg a népszámlálás helyi előkészítéséről és a település közigazgatási területén az adatfelvétel végrehajtásáról a települési önkormányzat jegyzője gondoskodott.¹³⁴

A 2011. évi népszámlálás előkészítését és végrehajtását érintő konkrét feladatokat a 2011. évi népszámlálás végrehajtásával kapcsolatos egyes feladatokról szóló 305/2010. (XII. 23.) Korm. rendelet határozta meg, a nemzetiségi közösségek részvételére vonatkozóan – hasonlóan az 1999-es Ntv.-hez és a 2000-es Korm. rendelethez – nem tett utalást.

¹³⁰ 2009-es Ntv. 1. § (1) és (5) bekezdés.

¹³¹ 2009-es Ntv. 2. § (1) bekezdés a) pont.

¹³² 2009-es Ntv. 2. § (2) bekezdés.

¹³³ 2009-es Ntv. 3. § (2) bekezdés.

¹³⁴ 2009-es Ntv. 4. § (2) bekezdés.

Megkeresésemre adott válaszában a KSH arról tájékoztatott, hogy a 2011. évi népszámlálás kérdőívén a 2001. évi népszámlálás tapasztalatai alapján módosítások történtek. A nemzetiségre vonatkozó kérdés két kérdésre bomlott. Az első „*Mely nemzetiséghez tartozónak érzi magát?*” kérdés után „*Az előző kérdésnél megjelölten kívül tartozik-e másik nemzetiséghez is?*” kérdés megválaszolásával lehetett megadni többes kötődés esetén másik nemzetiséget. A „*Mely nemzetiség kulturális értékeibez, hagyományaihoz kötődik?*” kérdés nem szerepelt a kérdőívén.

A nyelvi kérdések esetében a korábbi három helyett két választ lehetett megadni, ugyanis a KSH álláspontja szerint a 2001-ben alacsony számú többes kitöltés nem indokolta a három válasz megadásának a lehetőségét. Az előre megadott válaszkategóriák közé a tizenhárom hazai nemzetiségen kívül felkerült négy további, nagy létszámú nemzetiség, illetve nyelv is: az arab, a kínai, az orosz és a vietnámi. A roma nyelvek esetében viszont már nem volt megkülönböztetve a beás és a romani, különbséget tenni kizárólag az „*egyéb, mégpedig*” válaszlehetőségen belül lehetett.

A 763/2008/EK rendelet 5. cikk (1) bekezdése alapján az Európai Bizottság a 763/2008/EK európai parlamenti és tanácsi rendeletben meghatározott nép- és lakásszámlálásokra vonatkozóan a referenciaév, valamint a statisztikai adatok és metaadatok programjának megállapításáról szóló, 2017. április 20-i (EU) 2017/712 bizottsági rendeletben (a továbbiakban: 2017/712 bizottsági rendelet) állapította meg a 2021-es referenciaévre vonatkozóan az Eurostat részére a nép- és lakásszámlálás tekintetében továbbítandó statisztikai adatok és metaadatok programját.¹³⁵ Az Eurostatnak továbbítandó nép- és lakásszámlálási adatok tekintetében minden tagállam köteles meghatározni egy, a 2021. éven belüli referencia-időpontot.¹³⁶ Az Eurostat részére a 2021-es referenciaévre továbbítandó statisztikai adatok programját a 2017/712 bizottsági rendelet I. melléklete határozza meg.¹³⁷ **A tagállamok számára kötelező programban nem szerepel a nemzetiségi témakör.**

A 2021. évi népszámlálásról szóló 2018. évi CI. törvény 1. § (1) és (5) bekezdései (a továbbiakban: Népszámtv.) alapján Magyarország területén 2021. május 1. és 2021. június 20. között népszámlálást kell tartani. A 2021. évi népszámlálást internetes önkitöltéssel vagy interjú módszerrel kell végrehajtani, az adatszolgáltatás módját az adatszolgáltatásra kötelezett választhatja meg.¹³⁸ A Népszámtv. 2. § (1) bekezdés a) pontja alapján a népszámlálás a természetes személyekre vonatkozóan **az alábbi adatkörök összeírására terjed ki:** családi- és utónév, nem, születési idő, állampolgárság, lakóhely, a lakáshasználat jogcíme, családi állapot, családi állás, élve született gyermekek száma, születési ideje, iskolába járás, iskolai és szakmai végzettség, nyelvismeret, gazdasági aktivitás, foglalkozás, munkáltató és munkahely, tanulással, munkavégzéssel összefüggő napi közlekedés és utazás, **nemzetiség, anyanyelv, családi, baráti közösségben beszélt nyelv**, vallás, egészségi állapot, fogyatékoság.

A Népszámtv. kimondja, hogy a **2021. évi népszámlálás során** felvett adatok vonatkozásában **olyan technikai megoldást kell alkalmazni, amely az internetes önkitöltés vagy az interjú módszer alkalmazása folyamán az adatrögzítés pillanatában automatikus módon elvégzi az adatok álnevesítését.**¹³⁹ A Népszámtv. 2. § (4) bekezdés a)-b) pontjai előírják, hogy a természetes személyek vallására, nemzetiségére vonatkozó álnevesített adatai *a) kizárólag* a 2021. évi népszámlálási adatok előkészítésével, feldolgozásával összefüggő célból **a cél eléréséig szükséges mértékben és ideig kapcsolhatóak össze** a 2021. évi népszámlálás során felvett és álnevesített adatokkal, továbbá a 2021. évi népszámlálás céljára felhasználásra kerülő, a

¹³⁵ 2017/712 bizottsági rendelet 1. cikk.

¹³⁶ 2017/712 bizottsági rendelet 3. cikk.

¹³⁷ 2017/712 bizottsági rendelet 4. cikk (1) bekezdés.

¹³⁸ Népszámtv. 1. § (3) bekezdés.

¹³⁹ Népszámtv. 2. § (2) bekezdés.

Népszámtv. 6. § (1) bekezdésében felsorolt **adminisztratív adatokkal; b) kapcsolatát a természetes személlyel az adatfeldolgozás lezárását követően véglegesen meg kell szüntetni.** A 2021. évi népszámlálás során az adatszolgáltatás kötelező. Az adatszolgáltatók pedig kötelesek a népszámlálás körébe tartozó adatokat a valóságnak megfelelően megadni.

A kötelező adatszolgáltatás alól kivételt képeznek az egészségi állapotra, a fogyatékosagra, a vallásra, az anyanyelvre és a nemzetiségre vonatkozó adatok, amelyek vonatkozásában az adatszolgáltatás önkéntes.¹⁴⁰

A Népszámtv. 3. § (3) bekezdése szerint az adatszolgáltatók mint érintettek az Általános Adatvédelmi Rendelet 17. és 18., valamint 21. cikkében biztosított, törléshez, az adatkezelés korlátozásához és a tiltakozáshoz való jogot kizárólag az önkéntes adatszolgáltatáson alapuló adatok vonatkozásában gyakorolhatják. E jogok gyakorlása nem érinti a KSH által feldolgozott, a 2021. évi népszámlálás adataiból tájékoztatási célból kezelt, azonosításra nem alkalmas adatbázisokat.

Az adatszolgáltató az Általános Adatvédelmi Rendelet 16. cikkében foglalt helyesbítéshez való jogával a statisztikai adatfeldolgozás megkezdéséig élhet. A KSH nem köteles az adatszolgáltató által kért helyesbítést elvégezni, ha az a statisztikai adatfelvételi módszertan alkalmazását vagy más, statisztikai szakmai szempontokat sértene, vagy az lehetetlen.¹⁴¹

A 2021. évi népszámlálás előkészítésének és végrehajtásának a szakmai felügyeletét, az internetes adatgyűjtés előkészítését és lebonyolítását, az összeírás technikai feltételeinek biztosítását, a helyi előkészítés és az összeírás szakmai felügyeletét, az adatok előkészítését, feldolgozását és közzétételét a KSH – a KSH elnöke által alapított, a magyar állam 100%-os tulajdonában álló Statisztikai Elemző Központ Kft. bevonásával – végzi. A népszámlálás helyi előkészítéséről és a település közigazgatási területén az adatfelvétel végrehajtásáról a települési önkormányzat jegyzője gondoskodik.¹⁴² A Népszámtv. 4. § (5) bekezdése alapján a népszámlálás végrehajtásáért felelős települési önkormányzat jegyzője a 2021. évi népszámlálás során felvett adatokba nem tekinthet bele.

További garanciális jellegű rendelkezése a Népszámtv.-nek, amely szerint **a 2021. évi népszámlálás előkészítése, végrehajtása, valamint az adatok feldolgozása során a KSH szorosan együttműködik a nemzetiségi közösségek érdekképviselőivel, ennek keretében pedig biztosítja a népszámlálással kapcsolatos tevékenységek átláthatóságát.**¹⁴³

A Népszámtv. 8. § a)-d) pontjaiban felhatalmazást kap a Kormány, hogy rendeletben szabályozza:

- a) a 2021. évi népszámlálás megszervezésével kapcsolatos feladatokat;
- b) a népszámlálás helyi előkészítésében és végrehajtásában részt vevők feladatait;
- c) a Népszámtv. 2. § (1) bekezdés a)-c) pontjaiban felsorolt, valamint a 6. § (1) bekezdés a)-m) pontjaiban foglalt adatkörökön belüli részletes adattartalmat;
- d) az adatszolgáltatással összefüggő technikai szabályokat.

¹⁴⁰ Népszámtv. 3. § (1)-(2) bekezdés.

¹⁴¹ Népszámtv. 3. § (4) bekezdés.

¹⁴² Népszámtv. 4. § (1)-(2) bekezdés.

¹⁴³ Népszámtv. 4. § (6) bekezdés.

V. Nemzetközi környezet

5.1. Az Egyesült Nemzetek (ENSZ) népszámlálást érintő ajánlásai

Az Egyesült Nemzetek Európai Gazdasági Bizottsága (a továbbiakban: ENSZ EGB) keretében működő Európai Statisztikusok Konferenciája (a továbbiakban: ESK) 63-ik közgyűlésén 2015 júniusában fogadta el az **Ajánlások a 2020. évi nép- és lakásszámlálásokra** című dokumentumot (a továbbiakban: **2015-ös ESK Ajánlások**).¹⁴⁴

A 2015-ös ESK Ajánlások szerint **az etnokulturális hovatartozásra vonatkozó adatok rendkívüli jelentőséggel bírnak az egyes államok esélyegyenlőségi és nemzetiségi politikájának kialakítása során.** Az etnokulturális hovatartozás alapján vegyes összetételű államok jellemzően adatokat gyűjtenek a nemzetiségi hovatartozásról, az anyanyelvről és valamely nyelv ismeretéről, használatáról. Egyes államok akár az adatszolgáltatók szüleinek, nagyszüleinek etnokulturális hovatartozásáról is gyűjtenek adatokat, ugyanis ilyen adatok birtokában jobban megérthetők a társadalom etnokulturális származásának és összetételének összefüggései, illetve az integrációs folyamatok. A 2015-ös ESK Ajánlások kiemelik, hogy nincsen nemzetközileg elfogadott egységes álláspont sem a fogalmak tekintetében, sem az etnokulturális adatok gyűjtésének és feldolgozásának gyakorlatáról, ugyanakkor hangsúlyozzák az etnokulturális hovatartozás szabad vállalásának kiemelt jelentőségét, amely elengedhetetlen az ilyen adatok gyűjtése során. **Az adatfelvételek alkalmával fontos az adatszolgáltatókra való speciális odafigyelés biztosítása, az adatvédelmi szabályok megismertetése és azok betartására vonatkozó figyelemfelhívás.** Ez azért is kiemelt jelentőségű, mert bizonyos etnokulturális csoportok tagjai különösen kiszolgáltatottak lehetnek az etnikum alapján történő megkülönböztetés szempontjából. Az etnokulturális hovatartozásra vonatkozó adatok állami vagy más adminisztratív nyilvántartásokból történő megismerésének nehézségeire is felhívják a figyelmet a 2015-ös ESK Ajánlások. Megjegyzendő, hogy **a népszámlálás előkészítése**, a kérdések és az egyes kategóriák meghatározása **szórtán elengedhetetlen az államban élő etnokulturális közösségek képviselőivel és tagjaival való konzultáció**, amely elősegíti a népszámlálás előkészítésére, végrehajtására és az adatok feldolgozására vonatkozó eljárás adatszolgáltatók általi megismerését és átláthatóságának növelését, az egyenlő bánásmód érvényesítését, a társadalom részéről az etnokulturális adatgyűjtés céljának megismerését, valamint a társadalom minél szélesebb körű együttműködő részvételét a népszámlálásban.¹⁴⁵

A 2015-ös ESK Ajánlások a nemzetiségi kérdéssel, mint a népszámlálások nem kötelező témájával (non-core topic) foglalkoznak. A multikulturális államok jellemzően olyan adatokat kívánnak gyűjteni a társadalom nemzetiségi összetételéről, amelyek elősegítik megérteni a népesség kulturális diverzitását, a nemzetiségi közösségek társadalomban elfoglalt helyét, és hozzájárulnak az állam egyenlő bánásmód és antidiszkriminációs politikájának meghatározásához, felülvizsgálatához. A nemzetiségi hovatartozás többdimenziós és inkább folyamatként határozható meg, mint statikus fogalomként, erre tekintettel az egyes nemzetiségi kategóriákba történő besorolást dinamikusnak kell tekinteni. Fontos, hogy a nemzetiségi hovatartozásra vonatkozó adatok nem keverendők össze az egyén állampolgárságával vagy a születési országra vonatkozó adatokkal.

---

¹⁴⁴ United Nations Economic Commission for Europe: Conference of European Statisticians: Recommendations for the 2020 Censuses of Population and Housing, ECE/CES/41, United Nations, New York and Geneva, 2015. https://www.unecce.org/fileadmin/DAM/stats/publications/2015/ECES41_EN.pdf.

¹⁴⁵ 2015-ös ESK Ajánlások. 692.-699. számú ajánlások.

A népszámlálás kérdéseinek megfogalmazása és a népszámlálás végrehajtásának módszere nagyban befolyásolhatják az adatszolgáltatók válaszadási hajlandóságát. A kérdéskör szubjektív természetéből következik, hogy az adatszolgáltatóknak ne kizárólag előre meghatározott kategóriák közül lehessen választani és az egyének maguk is szabadon meghatározhassák nemzetiségüket, továbbá lehetőséget szükséges teremteni a válaszadás megtagadására és arra is, hogy a válaszadó magát nemzeti közösséghez nem tartozóként határozhassa meg. A népszámlálás során kiemelt jelentőséggel bír, hogy az adatszolgáltatók kifejezhessék kettős vagy többes identitásukat. A 2015-ös ESK Ajánlások kiemelik, hogy a nemzeti közösségi hovatartozás osztályozása alapvetően állami hatáskörbe tartozik, és azt nagyban befolyásolják az adott állam társadalmi körülményei és történelmi sajátosságai.

Következésképpen az egyes államok etnokulturális összetétele nagyban különbözik, tekintettel erre nem ajánlott a nemzetközileg összehasonlítható osztályozás kialakítása. Ugyanakkor az államoknak dokumentálniuk kell az osztályozás alapvető kritériumait és a besorolási eljárást, ennek a tudományos és szociálpolitikai megalapozottságáról pedig szükségképpen értesíteniük kell az adatok felhasználóit.¹⁴⁶

A nyelvi kérdést szintén a népszámlálások nem kötelező témájaként (non-core topic) határozzák meg a 2015-ös ESK Ajánlások. A sokszínű nyelvi összetétellel rendelkező államokban az információigénytől függően az alábbi témakörökből egy vagy több szempontra vonatkozó adatok gyűjtése ajánlott:

- **anyanyelv**, amely a korai gyermekkorban otthon beszélt első nyelvként definiálható;
- **főnyelv**, az a nyelv, amelyet az egyén a legjobban beszél;
- **szokásos nyelv(ek)**, amely(ek)et az adatszolgáltatók a leggyakrabban otthon vagy a munkahelyen beszélnek;
- **nyelvtudás**, amely egy vagy több nyelv ismereteként határozható meg.

Hasonlóan a nemzeti közösségi kérdésekhez, a nyelvi kérdések esetén is szükséges megadni a lehetőséget két vagy több válaszra. Ugyanakkor valamennyi állam maga döntheti el, hogy adatigényének függvényében mely nyelvi szempontú kérdéseket teszi fel. A nemzetközi összehasonlíthatóság ennél a kérdéskörnél sem vehető figyelembe elsődleges szempontként, mindazonáltal javasolt egynél több szempont alapján vizsgálni az adott állam nyelvi összetételét. Javasolt a nyitott és egyéni kitöltéssel megválaszolható kérdések alkalmazása, hiszen az egyes államok között nagy eltérések lehetnek. A nyelvi kérdésekre adott válaszok osztályozása alapvető kritériumainak és a besorolási eljárásának a dokumentálása hasonlóan a nemzeti közösségi kérdésekhez elengedhetetlen.¹⁴⁷

A 2015-ös ESK Ajánlások meghatározzák a hivatalos statisztikák alapelveit a nép- és lakásszámlálásokkal összefüggésében (a továbbiakban: **Alapelvek**).¹⁴⁸ Az Alapelvek megfogalmazása akkor vált szükségessé, amikor a 1980-es évek végén a közép-európai államok a tervgazdálkodásról a piacgazdaságra álltak át. Alapvető fontosságúvá vált ugyanis annak biztosítása, hogy ezeknek az államoknak a nemzeti statisztikai rendszerei képesek legyenek megbízható adatokat előállítani, amelyek megfelelnek bizonyos szakmai és tudományos előírásoknak. Ebből a célból az ESK 1992-ben kidolgozta és elfogadta a hivatalos statisztikák alapelveit. Nemzetközi konzultációt követően mérföldkövet sikerült elérni a nemzetközi statisztikák történetében, amikor az ENSZ Statisztikai Bizottsága 1994. április 11-15-én tartott rendkívüli ülésén elfogadta

¹⁴⁶ 2015-ös ESK Ajánlások. 701.-711. számú ajánlások.

¹⁴⁷ 2015-ös ESK Ajánlások. 723.-730. számú ajánlások.

¹⁴⁸ 2015-ös ESK Ajánlások. II. melléklet.

ugyanezeket az alapelveket, mint az ENSZ hivatalos statisztikai alapelveit. Az Alapelveket az ENSZ Közgyűlése 2014. január 23-án tartott 68. ülésén hagyta jóvá.¹⁴⁹

Ennek alapján az **Alapelvek** a következők:¹⁵⁰

1. A hivatalos statisztikák a társadalom információs rendszerének nélkülözhetetlen elemei, melyek adatokat szolgáltatnak a kormány, a gazdaság és a nagyközönség számára a gazdaság, a népesség és a társadalom helyzetéről és a környezet állapotáról. Ezért a hivatalos statisztikai szervezeteknek a gyakorlatban jól hasznosítható hivatalos statisztikákat kell készíteniük és azokat pártatlanul, mindenki számára hozzáférhetővé tenniük, annak érdekében, hogy érvényesüljön az állampolgárok közérdekű információkhoz való hozzáférési joga. (**Relevancia, pártatlanság és egyenlő hozzáférés**)
2. A hivatalos statisztikák iránti bizalom megőrzése érdekében a statisztikai intézményeknek, szigorúan szakmai megfontolások alapján - beleértve a tudományos alapelveket és a szakmai etikát is - kell döntenie a statisztikai adatok gyűjtésének, feldolgozásának, tárolásának és közzétételének módszereiről és eljárásairól. (**Szakszerűség**)
3. Az adatok helyes értelmezésének megkönnyítése érdekében a statisztikai intézményeknek a tudományos szabványokkal összhangban lévő információt kell nyújtaniuk a statisztikák forrásairól, módszereiről és eljárásairól. (**Módszerismertetési kötelezettség**)
4. A statisztikai intézmények jogosultak fellépni a statisztikák téves értelmezésével és a velük kapcsolatos visszaélésekkel szemben. (**Visszaélések megakadályozása**)
5. Statisztikai célokra bármilyen forrásból – statisztikai megfigyelésekből vagy adminisztratív nyilvántartásokból – származó adatok felhasználhatók. A statisztikai intézményeknek a forrás megválasztásánál figyelembe kell venniük az adatok minőségét, a gyorsaságot, a költségeket és az adatszolgáltatókra háruló terheket. (**Költséghatékonyság**)
6. A statisztikai intézmények által statisztikai összeállítások céljából gyűjtött személyes adatok – függetlenül attól, hogy természetes vagy jogi személyekre vonatkoznak – szigorúan bizalmasan kezelendők és kizárólag statisztikai célra használhatók. (**Bizalmas adatkezelés**)
7. Nyilvánosságra kell hozni azokat a törvényeket, előírásokat és intézkedéseket, amelyek a statisztikai rendszerek működését szabályozzák. (**Jogi szabályozás**)
8. Az országok statisztikai intézményei közötti koordináció elengedhetetlen a statisztikai rendszer konzisztenciájához és hatékony működéséhez. (**Nemzeti koordináció**)
9. Az országok statisztikai szervezetei a nemzet-közi fogalmak, osztályozások és módszerek használatával valamennyi hivatali szinten elősegítik a statisztikai rendszerek konzisztenciáját és hatékonyságát. (**Nemzetközi koordináció**)
10. A két- és többoldalú statisztikai együttműködés minden országban elősegíti a hivatalos statisztika fejlődését. (**Nemzetközi statisztikai kooperáció**)

Az ESK korábban a 2010. évi nép- és lakásszámlálás vonatkozásában is számos ajánlást fogalmazott meg.¹⁵¹ A **2006-os ESK Ajánlások** külön is foglalkoztak a népszámlálásokat érintő információs kampányokkal. **A társadalmi elfogadottság és együttműködés elengedhetetlen**

¹⁴⁹ 2015-ös ESK Ajánlások. II. melléklet 1. pont.

¹⁵⁰ 2015-ös ESK Ajánlások. II. melléklet 3. pont. Az Alapelvek rövid megjelölését ld. *Dr. Szilágyi György: A hivatalos statisztika alapelveinek érvényesülése és etikája. Statisztikai Szemle* 2004. 5. sz. 454.

¹⁵¹ United Nations Economic Commission for Europe, in cooperation with the Statistical Office of the European Communities (EUROSTAT): Conference of European Statisticians Recommendations for the 2010 Censuses of Population and Housing, ECE/CES/STAT/NONE/2006/4, United Nations, New York and Geneva, 2006. (a továbbiakban: 2006-os ESK Ajánlások)

https://www.unece.org/fileadmin/DAM/stats/publications/CES_2010_Census_Recommendations_English.pdf.

feltételei a népszámlálás sikerességének. Tekintettel erre **olyan információs és a lakosság tudatosságát növelő kampányok végrehajtása ajánlott, amelyek a népszámlálásról, annak céljáról és szükségességéről közvetítenek információkat az adatszolgáltatók felé.** A 2006-os ESK Ajánlások alapján a népszámlálást megelőző kampánynak van a legerőteljesebben befolyása a népszámlálás sikerességére és a felvett adatok minőségére. A népszámlálási eredmények maximalizálása érdekében **javasolt az adatszolgáltatók részletes tájékoztatása a személyes adatok védelméhez fűződő jogok teljes körű érvényesüléséről,** továbbá arról, hogy a népszámlálás a közjót szolgálja és az abban való részvétel és együttműködés polgári kötelezettség. Ugyanakkor a népszámlálást követő kampány szükséges a népszámlálás eredményeiről való tájékoztatás és a gyűjtött statisztikai adatok felhasználásának bemutatása céljából. Ennek keretében megköszönhető a lakosság számára a népszámlálásban való együttműködő részvétel. A népszámlálás eredményeit bemutató kampány során az adatszolgáltatók arról is biztosíthatók, hogy a magánélet és a személyes és különleges személyes adatok védelme a népszámlálás végrehajtása és az adatok feldolgozása során mindvégig garantálva volt.¹⁵²

5.2. Az ENSZ Faji Diszkrimináció Felszámolásáért felelős Bizottságának ajánlása

Magyarország 1969. április 27-én hirdette ki **a faji megkülönböztetés valamennyi formájának kiküszöböléséről szóló nemzetközi egyezményt** (a továbbiakban: **ICERD**).¹⁵³ Az ICERD 8. cikk 1. bekezdése alapján bizottságot kell felállítani a faji megkülönböztetés kiküszöbölésére. Az **ENSZ Faji Diszkrimináció Felszámolásáért felelős Bizottsága** (a továbbiakban: **CERD**) **4. számú általános ajánlásában** kiemelte, hogy az ICERD 9. cikke alapján a tagállamok kötelesek részletes és informatív jelentések benyújtására. A beszámolóban az államoknak törekedniük kell arra, hogy a társadalom demográfiai összetételét is megfelelően bemutassák az ICERD 1. cikkében foglaltaknak megfelelően nevezetesen a faj, a szín, a leszármazás, a nemzetiségi vagy etnikai származás.¹⁵⁴

A **CERD 27. számú általános ajánlása** szerint a tagállamok jelentéseinek adatokat kell tartalmazniuk a joghatóságuk alá tartozó roma közösségekről, e körben a statisztikai adatoknak ki kell terjedniük a romák politikai életben való részvételére, valamint a gazdasági, szociális és kulturális helyzetükre, különös tekintettel a roma nőkre.¹⁵⁵

5.3. Az Európa Tanács Nemzeti Kisebbségek Védelméről szóló Keretegyezményének rendelkezései

Az Európa Tanács Miniszteri Bizottsága 1994. november 10-én fogadta el a **Nemzeti Kisebbségek Védelméről szóló Keretegyezmény** (a továbbiakban: **Keretegyezmény**) szövegét. A nemzetközi szerződés 1995. február 1. napján nyílt meg aláírásra, és 1998. február 1-jén lépett hatályba. Az angol és francia nyelven egyformán hiteles szerződés 27. cikke értelmében nem csak az Európa Tanács tagállamai, hanem – a Miniszteri Bizottság meghívása nyomán – a

¹⁵² 2006-os ESK Ajánlások. VII. függelék.

¹⁵³ A faji megkülönböztetés valamennyi formájának kiküszöböléséről New Yorkban 1965. december 21-én elfogadott nemzetközi egyezmény kihirdetéséről szóló 1969. évi 8. törvényerejű rendelet.

¹⁵⁴ CERD General Recommendation IV Concerning Reporting by States Parties (Art. 1 of the Convention) Adopted at the Eighth Session of the Committee on the Elimination of Racial Discrimination, on 25 August 1973 (Contained in Document A/90/18).

¹⁵⁵ CERD General Recommendation XXVII on Discrimination Against Roma Adopted at the Fifty-seventh session of the Committee on the Elimination of Racial Discrimination, on 16 August 2000 (Contained in document A/55/18, annex V). 46. számú ajánlás.

Keretegyezményhez csatolt magyarázó megjegyzések szerint a korabeli európai biztonsági és együttműködési folyamatban részes államok számára állt nyitva. Az azóta eltelt húsz év alatt az Európa Tanács jelenlegi 47 tagállama közül 43 aláírta, 39 állam ratifikáció útján a nemzeti jogrendszerének részévé is tette. Ezzel a Keretegyezmény az Európa Tanács égisze alatt kidolgozott és aláírásra megnyitott 222 szerződés között – az Emberi Jogok és Alapvető Szabadságok Védelméről szóló Egyezmény mögött – a második helyen áll a ratifikáló államok számát tekintve. Magyarország az elsők között írta alá és ratifikálta a dokumentumot.¹⁵⁶

A nemzeti kisebbségek védelme számára Európában rendelkezésre álló, változó hatékonyságú nemzetközi mechanizmusok között – a Regionális vagy Kisebbségi Nyelvek Európai Chartája mellett – a Keretegyezmény központi szerepet játszik. Az említett adatok önmagukban is beszédesek, sokkal meghatározóbb azonban az a tény, hogy több mint húsz év után az európai jogi térben a Keretegyezmény kiemelt viszonyítási pont lett, az egyetlen, jogi kötőerővel bíró, átfogó nemzetközi kisebbségvédelmi szerződés.

A vizsgálat elvi alapját a Keretegyezmény preambulumban meghatározott deklaráció jelenti, amely szerint a pluralista és valódi demokratikus társadalomnak nemcsak tiszteletben kell tartania minden nemzeti kisebbséghez tartozó személy etnikai, kulturális, nyelvi és vallási identitását, de megfelelő feltételeket is kell teremtenie azért, hogy kifejezhesse, megőrizhesse és fejleszthesse ezt az identitást. Ez szükséges ugyanis a tolerancia és a párbeszéd légkörének megteremtéséhez, vagyis ahhoz, hogy a kulturális különbözőség ne a megosztottság, hanem a gazdagodás forrása és tényezője legyen minden társadalom számára. Erre tekintettel egy konkrét vállalás is megerősíti a nemzeti kisebbségi identitásvállalás jogát.

A Keretegyezmény 3. cikk 1. bekezdése szerint: *„Minden, valamely nemzeti kisebbséghez tartozó személynek joga van szabadon megválasztani, hogy kisebbségiként kezeljék-e vagy sem, és ebből a választásából vagy e választásával összefüggő jogainak gyakorlásából semmiféle hátránya ne származzék”.*

5.3.1. A Tanácsadó Bizottság szerepe és megállapításai a szabad identitásvállalásról és a nemzeti kisebbségi közösségek tagjai adatainak védelméről

A védeni rendelt kisebbségi jogok végrehajtásának ellenőrzése során a monitoring feladattal megbízott Tanácsadó Bizottság értelmezési kereteket, standardokat alakított ki,¹⁵⁷ amelyekre döntéseik során más nemzetközi szervezetek és intézmények – az EBESZ-től az Európai Uniót át az Emberi Jogok Európai Bíróságáig – folyamatosan és egyre gyakrabban hivatkoznak. A szerződő államok nemzeti jogrendszerei szempontjából pedig feltételezhetjük, de legalábbis remélhetjük, hogy a Keretegyezményben foglalt kisebbségi jogok ezen államok alkotmányos identitásának részévé váltak.

Az 1998 és 2020 között folytatott, eddig összesen öt monitoring ciklus során a Keretegyezmény Tanácsadó Bizottsága 176 jelentést vizsgált meg, 151 országlátogatást hajtott végre és 158 országjelentést fogadott el.

A Tanácsadó Bizottság az általa lefolytatott országlátogatások során több szempontból is kiemelt figyelmet szentel a nemzeti kisebbségek szabad identitásvállalásának és a kisebbségi közösségek tagjai adatai védelmének vizsgálatára. A szabad identitásvállalás és az érintett adatok védelme hangsúlyosan megjelenik a Tanácsadó Bizottság vizsgálataiban és az ezekről készült kommentárokból és véleményekben is.

¹⁵⁶ Az Európa Tanács Nemzeti Kisebbségek Védelméről szóló, Strasbourgban, 1995. február 1-jén kelt Keretegyezményének kihirdetéséről szóló 1999. évi XXXIV. törvény, kihirdetve: 1999. március 31.

¹⁵⁷ Keretegyezmény 26. cikk 1. bekezdés.

Vizsgálatomban a rendelkezésre álló dokumentumok közül a Tanácsadó Bizottság negyedik tematikus kommentárjában (2016) foglalt megállapításokat, a Magyarország monitoring vizsgálatát követően 2000-ben, 2004-ben és 2016-ban elfogadott véleménynek a szabad identitásvállalásról és a kisebbségi közösségek tagjai adatainak védelméről szóló megállapításait tekintetem át.

5.3.1.1. A Tanácsadó Bizottság Negyedik Tematikus Kommentárja (2016)¹⁵⁸

A kommentár alapján a Keretegyezmény 3. cikkében foglalt **szabad önmeghatározás joga a kisebbségi jogok sarokköve**. A Tanácsadó Bizottság kiemeli ennek a rendelkezésnek a központi szerepét. A Keretegyezmény 3. cikkének értelmében **minden személynek joga van arra, hogy szabadon azonosítsa magát egy adott csoport tagjaként, vagy úgy döntsön, hogy e jogával nem kíván élni**.¹⁵⁹

A Tanácsadó Bizottság több alkalommal bírálta a kisebbségi származás kötelező rögzítését a személyazonosító okmányokban vagy a közigazgatási szervek belső nyilvántartásában, mivel az ellentétes a szabad önmeghatározás jogával.¹⁶⁰

A Tanácsadó Bizottság álláspontja szerint **a szabad önmeghatározás joga azt jelenti, hogy az egyén a körülmények függvényében döntheti el, mikor kívánja kinyilvánítani kisebbségi közösséghez tartozását és mikor nem**. Ez a gyakorlatban azt jelenti, hogy a kisebbségi közösséghez tartozó egyén a Keretegyezményben biztosított jogok igénybevételekor dönthet arról, hogy vállalja kisebbségi hovatartozását. **A szabad önmeghatározás nem lehet visszaélészerű**. Ehhez kapcsolódóan a Tanácsadó Bizottság kifejti, hogy a kisebbségi jogok biztosításához meghatározott létszámot követelményként megkövetelő előírásokat rugalmasan kell értelmezni. Ellenkező esetben közvetett önzonosítási kötelezettséget róna a kisebbségekhez tartozó személyekre annak biztosítása érdekében, hogy fenntartsák az adott kisebbségi joghoz való hozzáférésüket. Egyidejűleg az egyén önmeghatározását érintő döntését a kisebbségi közösség más tagjainak tiszteletben kell tartaniuk.¹⁶¹

A szabad önmeghatározás joga magában foglalja a többes kötődést is. A Keretegyezmény is elismeri a többes kötődést azáltal, hogy biztosítja a kisebbségi identitások párhuzamos megőrzését, mint a sikeres és hatékony társadalmi integráció eszközét. A kisebbségi közösséghez tartozó személyek nem kötelezhetők a kisebbségi identitásuk megőrzése és a többségi kultúra közötti választásra, számukra mindkét lehetőség rendelkezésre kell álljon. Ez egyben azt is jelenti, amennyiben egy személy önmagát valamely kisebbséghez tartozóként azonosítja, nem tekinthető kizárólagos jellegűnek, hiszen egyidejűleg valamely más kisebbséghez vagy a többséghez tartozóként is tekinthet önmagára.¹⁶²

A Tanácsadó Bizottság felhívja a figyelmet arra, hogy **azokban az országokban, amelyekben a népszámlálás során nemzetiségi, etnikai adatokat gyűjtenek, azt a nemzetközileg elismert alapelvek szerint kell megszervezni és végrehajtani, beleértve az adatvédelmi szabályokat is**. A szabad önmeghatározás joga azt is magában foglalja, hogy **az**

---

¹⁵⁸ Advisory Committee on the Framework Convention for the Protection of National Minorities: The Framework Convention: a key tool to managing diversity through minority rights. Thematic Commentary No. 4. The scope of application of the Framework Convention for the Protection of National Minorities. (a továbbiakban: Tematikus Kommentár)

<https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016806a4811>

¹⁵⁹ Tematikus Kommentár. 9. pont.

¹⁶⁰ Tematikus Kommentár. 11. pont.

¹⁶¹ Tematikus Kommentár. 11.-12. pont.

¹⁶² Tematikus Kommentár. 13. pont.

etnikai adatokat gyűjtő adatfelvételek során a részvételnek önkéntesnek kell lennie. Különösen nem szabad automatikusan valamely ismertető jegy alapján (nyelvhasználat) valamely másik ismertető jegyre (etnikum) következtetni és nem szabad feltételezni, hogy valamely személynek a neve vagy egyéb jellemzője alapján meghatározott nyelvi vagy etnikai hovatartozása áll fenn.¹⁶³

A szabad önmeghatározáshoz való jog külön-külön vonatkozik az egyes adatgyűjtési folyamatokra, amely azt jelenti, hogy a kisebbséghez tartozó személy számára nem írható elő, hogy a különböző adatfelvételek során mindig azonos kisebbségi kötődést jelöljön meg. **A kisebbségi identitásra vonatkozó kérdésekre adható válaszok listája legyen nyitott, adjon lehetőséget a többes hovatartozás megjelölésére,** amelyet kifejezetten fel kell ajánlani. Azokban a szerződő államokban, amelyekben egyes kisebbségi jogok gyakorlása a kisebbségi közösség létszámától függ, a többes hovatartozást nem csak fel kell jegyezni, hanem megfelelő módon fel kell dolgozni, elemezni és bemutatni.¹⁶⁴

Azokban az országokban, amelyekben egyes kisebbségi jogok a közösség létszámától függően biztosítottak, a Tanácsadó Bizottság külön felhívása alapján a hatóságoknak a kisebbségi közösségek nyelvén minden információt meg kell adniuk a népszámlálások és más adatfelvételek céljáról és módszeréről, a közösségek tagjait pedig az előkészítésbe és végrehajtásba be kell vonniuk, különösen azokon a területeken, amelyeken a kisebbségek jelentős számban élnek.¹⁶⁵

Egyidejűleg a Tanácsadó Bizottság arra is felhívta a részes államok figyelmét, hogy tartózkodjanak a kizárólag a hivatalos statisztikai adatokra hagyatkozástól, hiszen azok különböző okok miatt nem a teljes valóságot tükrözik. Egyes kisebbségi közösségekhez tartozó személyek a hátrányos megkülönböztetéstől való félelmük vagy egy kisebbségi származás miatti múltbeli üldöztetésből kifolyólag még mindig vonakodnak kisebbségi származásukat a hivatalos szervekkel közölni. Javasolt az eredmények rendszeres időközönként történő újbóli kiértékelése és rugalmas elemzése a kisebbségi közösségek képviselőinek bevonásával.¹⁶⁶

5.3.1.2. A Tanácsadó Bizottság kapcsolódó megállapításai a Magyarországról szóló véleményeiben

A Tanácsadó Bizottság Magyarországgal kapcsolatos első véleményét 2000. szeptember 22-én fogadta el.¹⁶⁷ A Keretegyezmény 3. cikkének vonatkozásában az alábbi megállapításokat tette. A Tanácsadó Bizottság megállapította, hogy a hatályos magyar jogszabályok biztosítják azt a jogot, hogy mindenki szabadon választhassa meg, valamely kisebbséghez tartozóként kezeljék-e vagy sem. A Tanácsadó Bizottság tudomásul veszi továbbá, hogy törvény lehetővé teszi a kettős vagy többes identitásvállalást. Ebben a vonatkozásban megjegyezte azt is, hogy Magyarországon az egyének kisebbségi hovatartozásáról nem vezetnek nyilvántartást. A népszámlálás vonatkozásában felhívta a figyelmet az Európa Tanács Miniszteri Bizottságának a tagállamokhoz címzett és a személyes adatok statisztikai célú gyűjtésére és feldolgozására vonatkozó, (97) 18 számú ajánlásában foglalt

---

¹⁶³ Tematikus Kommentár. 15. pont.

¹⁶⁴ Tematikus Kommentár. 16. pont.

¹⁶⁵ Tematikus Kommentár. 17. pont.

¹⁶⁶ Tematikus Kommentár. 18. pont.

¹⁶⁷ Advisory Committee on the Framework Convention for the Protection of National Minorities. Opinion on Hungary, adopted on 22 September 2000. ACFC/INF/OP/I(2001)4. (a továbbiakban: Első vélemény) <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=090000168008be53>.

alapelvek tiszteletben tartására, különösen arra, hogy a népszámlálás során **a kisebbségekhez tartozó személyeket bátorítani kell arra, hogy éljenek az identitásvállalás lehetőségével.**¹⁶⁸

A Tanácsadó Bizottság első véleményéből nyilvánvalóvá válik, hogy jelentős eltérések vannak a magyarországi kisebbségekhez tartozó személyek számával kapcsolatos kormányzati statisztikák és a közösségek becslései között. Egyes esetekben ezek a különbségek akár tízszeres nagyságrendűek is lehetnek. A Tanácsadó Bizottság aggodalmát fejezte ki amiatt, hogy az ilyen nagy számbeli eltérések komoly akadályt jelentenek az államnak abban, hogy olyan célzott intézkedéseket hozzon, hajtson végre, amelyek célja a kisebbségekhez tartozó személyek teljes és valódi egyenlőségének biztosítása. A Tanácsadó Bizottság észlelte, hogy Magyarországon széles körű egységes álláspont alakult ki a kisebbségi hovatartozással kapcsolatos személyes adatok regisztrációjával szemben. Ugyanakkor úgy vélte, hogy a kormánynak vizsgálnia kellene, milyen módon szerezhető be megbízható statisztikai adatok. A magyar hatóságoknak nagyon nehéz eredményesen működniük anélkül, hogy ilyen adatok állnának rendelkezésükre, emellett a nemzetközi ellenőrző testületeknek is nehéz meggyőződniük arról, hogy Magyarország valóban teljesíti-e a Keretegyezményből fakadó kötelezettségeit.¹⁶⁹

A Keretegyezmény Magyarországon való végrehajtásával kapcsolatos második véleményét a Tanácsadó Bizottság 2004. december 9-én fogadta el.¹⁷⁰ A Tanácsadó Bizottság továbbra is hangsúlyozta, hogy **a kisebbségekhez tartozó személyek jogainak megfelelő érvényesítése számos területen megköveteli, hogy az érintett személyekről megbízható adatok álljanak rendelkezésre.**¹⁷¹ A Magyarországról szóló első véleményében a Tanácsadó Bizottság által a megbízható statisztikai adatok hiányára vonatkozó aggályok fényében a második véleményben már pozitív fejleményekről számolt be. A 2001. évi népszámlálás közzétett adatainak tükrében a Tanácsadó Bizottság jelentős előrelépésnek tartotta, hogy két külön kérdés foglalkozott a kisebbségi és két további a nyelvi kötődéssel. A négy kérdésre vonatkozó válaszadás önkéntes volt. Szintén pozitívum volt, hogy a kérdőívek tartalmáról egyeztettek az országos kisebbségi önkormányzatok képviselőivel, hogy azok tartalmazták a tizenhárom kisebbség listáját és a kisebbségek nyelvén is elérhetőek voltak. Üdvözölte a Tanácsadó Bizottság, hogy a népszámlálás előtt különböző kampányokkal megpróbálták jobban tudatosítani a kisebbségekhez tartozók körében annak fontosságát.¹⁷² Emellett ismételt kiemelte, **annak érdekében, hogy a kisebbségeket érintő politikák és intézkedések megvalósulása hatékony lehessen, a hatóságoknak megbízhatóbb adatokra volna szükségük.**¹⁷³ A Tanácsadó Bizottság ajánlasként fogalmazta meg, hogy kisebbségeket érintő adatgyűjtések során ügyelni kell az adatok különleges védelmére, és ezért arra is, hogy a megkérdezettek válaszadása minden esetben kizárólag önkéntes legyen azzal, hogy egyidejűleg tájékoztatják az adatszolgáltatókat az adatfelhasználás céljáról.¹⁷⁴

---

¹⁶⁸ Első vélemény. 10. pont.

¹⁶⁹ Első vélemény. 17. pont.

¹⁷⁰ Advisory Committee on the Framework Convention for the Protection of National Minorities. Second Opinion on Hungary, adopted on 9 December 2004. ACFC/INF/OP/II(2004)003. (a továbbiakban: Második vélemény) <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=090000168008c197>.

¹⁷¹ Második vélemény. 10. pont.

¹⁷² Második vélemény. 32. pont.

¹⁷³ Második vélemény. 34. pont.

¹⁷⁴ Második vélemény. 35. pont.

A Tanácsadó Bizottság Magyarországról szóló 2010. március 18-án elfogadott harmadik véleménye nem fogalmazott meg új ajánlásokat a kisebbségi önazonosság vállalása és a népszámlálás, illetve más adatgyűjtések vonatkozásában.¹⁷⁵

A Tanácsadó Bizottság 2016. február 25-én elfogadott Magyarországról szóló negyedik véleményében¹⁷⁶ a 2011. évi népszámlálás vonatkozásában üdvözli, hogy az adatszolgáltatóknak lehetőségük volt a többes identitás kifejezésére, a nyelvi kérdésnél több nyelv megadására és az adatszolgáltatás megtagadására. A kérdőív a válaszlehetőségeknél a magyar mellett feltüntette a tizenhárom nemzetiségi közösséget. A Tanácsadó Bizottság megjegyezte, hogy a népszámlálás előkészítése során konzultáltak a nemzetiségi közösségek képviselőivel, a kérdőívek elérhetőek voltak nemzetiségi nyelven is.¹⁷⁷ A Tanácsadó Bizottság felhívta a figyelmet arra, hogy a 2011. évi népszámlálás során közel 1,4 millió személy, az ország lakosságának 14,1 %-a nem válaszolt vagy nem jelzett nemzetiségi kötődést a vonatkozó kérdésekre. Ismételten kiemelte a megbízható adatok fontosságát az egyes nemzetiségi politikák, illetve a nemzetiségi közösségek jogainak hatékony biztosításával összefüggésben, különös tekintettel arra, hogy egyes nemzetiségi jogok gyakorlását a törvény a nemzetiségnek a legutolsó népszámlálás során regisztrált arányához, számához köti. A Tanácsadó Bizottság álláspontja szerint a nemzetiségi önazonosság vállalásától, megvallásától való tartózkodás hátrányosan érinti ezen érdekek érvényesítését.¹⁷⁸

A települési nemzetiségi önkormányzati választások kiírásának népszámlálási adatokhoz kötésének a vonatkozásában a Tanácsadó Bizottság külön kitért arra, hogy a nemzetiségi közösségek tagjaiban előzetesen nem tudatosították, hogy a népszámlálás adatait milyen módon használják fel a jövőben és a nemzetiségi kötődés megvallásának elmulasztása milyen következményekkel járhat.¹⁷⁹

A Tanácsadó Bizottság álláspontja szerint helyeslendő volt nemzetiségi hovatartozású számlálóbiztosok bevonása a népszámlálásba és tájékoztató kampányok alkalmazása.¹⁸⁰

A 2011. évi népszámlálás során a bunyevác közösséghez tartozó személyek megvallhatták önazonosságukat, a Tanácsadó Bizottság azonban megjegyezte, hogy bunyevác személyek nyilatkozatait összesítették a horvát nemzetiség válaszaival. Álláspontja szerint a népszámlálás során összegyűjtött adatok értelmezéséhez alkalmazott ilyen módszer nem felel meg a Keretegyezmény 3. cikkében meghatározott szabad önmeghatározás elvének.¹⁸¹

A Tanácsadó Bizottság ajánlásaiban hangsúlyozta a népszámlálásokat érintő tájékoztató kampányok fontosságát és a nemzetiségi közösségekkel való hatékony együttműködés jelentőségét.¹⁸² A nemzetiségi kötődésre vonatkozó adatok feldolgozása és értelmezése során a hatóságoknak továbbá figyelembe kell venniük a szabad önmeghatározás elvét és a többes kötődés lehetőségét, amelyet a Keretegyezmény 3. cikke biztosít.¹⁸³

---

¹⁷⁵ Third Report of the Republik of Hungary on the Implementation of the Framework Convention for the Protection of National Minorities of the Council of Europe, adopted on 18 March 2010. ACFC/SR/III(2009)007. <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=090000168008b7d7>

¹⁷⁶ Advisory Committee on the Framework Convention for the Protection of National Minorities. Fourth Opinion on Hungary adopted on 25 February 2016. ACFC/OP/IV(2016)003. (a továbbiakban: Negyedik vélemény). <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016806ac04b>

¹⁷⁷ Negyedik vélemény. 28. pont.

¹⁷⁸ Negyedik vélemény. 30. pont.

¹⁷⁹ Negyedik vélemény. 31. pont.

¹⁸⁰ Negyedik vélemény. 32. pont.

¹⁸¹ Negyedik vélemény. 33. pont.

¹⁸² Negyedik vélemény. 34. pont.

¹⁸³ Negyedik vélemény. 35. pont.

5.4. A Velencei Bizottság által tett megállapítások

A **Velencei Bizottság** az Európa Tanács független alkotmányjogászokból álló tanácsadó testülete, amely 1990-ben jött létre. A bizottság hivatalos neve: „Európai bizottság a demokrácia érvényesítésére a jog eszközeivel”, de létrejöttének és évi négy plenáris ülésének színhelye után általában Velencei Bizottságnak nevezik.

A Keretegyezmény Tanácsadó Bizottságának elnöke 2012. február 1-jén kelt levelében kérte a Velencei Bizottságot álláspontjának kialakítására a nemzetiségek jogairól szóló 2011. évi CLXXIX. törvény egyes rendelkezései vonatkozásában, annak 2011. december 20-ai hatálybalépését követően. A Velencei Bizottság véleményében¹⁸⁴ többek között az Njt. szabad identitásvállalásra és adatvédelemre vonatkozó rendelkezéseit vizsgálta, figyelembe véve Magyarország nemzetközi kötelezettségvállalásait és azok végrehajtását, valamint az Alaptörvény Q) cikk (2) bekezdését, amely előírja, hogy „*Magyarország nemzetközi jogi kötelezettségeinek teljesítése érdekében biztosítja a nemzetközi jog és a magyar jog összhangját*”.

A Velencei Bizottság szerint az **Njt. 11. § (2) bekezdése**, amely szerint a nemzetiséghez való tartozás kérdésében nyilatkozatra senki sem kötelezhető, azonban törvény vagy a végrehajtására kiadott jogszabály egyes nemzetiségi jogok gyakorlását az egyén nyilatkozatához kötheti, **összhangban van a Keretegyezmény 3. cikkével**. Pozitívan értékelt a Velencei Bizottság, hogy az Njt. lehetőséget ad a kettős vagy többes identitás vállalására. A Velencei Bizottság Magyarországról szóló véleménye szerint az Njt. tartalmaz egy további pozitív elemként értékelhető biztosítékot, amely a nemzetiségi adatok gyűjtésére vonatkozik, eszerint a nemzetiséghez tartozó személy joga, hogy nemzetiséghez tartozását hivatalos statisztikai adatgyűjtés alkalmával önkéntesen és névtelenül megvallhassa.¹⁸⁵ A Velencei Bizottság külön üdvözölte az egyértelmű hangsúlyt azon, hogy az egyén joga nemzetiségi kötődésének vállalása vagy az attól való tartózkodás is.¹⁸⁶ A Velencei Bizottság hangsúlyozni kívánta annak a jelentőségét, hogy az államok valós adatokkal rendelkezzenek a lakosság nemzetiségi összetételéről. Ezzel kapcsolatban pozitívan értékelt a magyar hatóságok hozzáállását a 2011. évi népszámlálás előkészítése során, hiszen a népszámlálás kérdéseit és a kérdőív formáját olyan módon állították elő, amely lehetővé tette, hogy az egyének szabadon kifejezhessék nemzetiségi, nyelvi hovatartozásukat. A nemzetiségre, az anyanyelvre és a nyelvhasználatra vonatkozó kérdéseket az adatszolgáltatók önként és anonim módon válaszolhatták meg. A kérdőív lehetőséget adott a kettős vagy többes identitás kifejezésére.¹⁸⁷ A testület szerint dicsérendő, hogy a népszámlálás előkészítése során, így különösen a kérdések megfogalmazásakor a hatóságok konzultáltak a nemzetiségi közösségek képviselőivel, és a népszámlálási kérdőívek a tizenhárom nemzetiségi közösség nyelvén is elérhetőek voltak. A Velencei Bizottság felhívta a figyelmet arra, hogy az Európa Tanács Miniszteri Bizottsága által elfogadott, a személyes adatok statisztikai célú gyűjtésére és feldolgozására vonatkozó (97) 18 számú ajánlást megfelelően figyelembe kell venni az összegyűjtött adatok feldolgozása és felhasználása során.¹⁸⁸

---

¹⁸⁴ European Commission for Democracy through Law (Venice Commission) Opinion on the Act on the Rights of Nationalities of Hungary. Adopted by the Venice Commission at its 91st Plenary Session (Venice, 15-16 June 2012), CDL-AD(2012)011. (a továbbiakban: Velencei Bizottság Magyarországról szóló véleménye) [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2012\)011-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2012)011-e).

¹⁸⁵ Njt. 13. § (1) bekezdés.

¹⁸⁶ Velencei Bizottság Magyarországról szóló véleménye. 40. pont.

¹⁸⁷ Velencei Bizottság Magyarországról szóló véleménye. 41. pont.

¹⁸⁸ Velencei Bizottság Magyarországról szóló véleménye. 42. pont.

A testület elfogadta, hogy **a népszámlálási eredmények felhasználása a kisebbségvédelmi intézkedések hatékony végrehajtásának és a települési nemzetiségi önkormányzati választások kiírásának alapjául szolgál a magyar hatóságok számára,**¹⁸⁹ különösen a korábbi kisebbségi önkormányzati választások során tapasztalt visszaélések kiküszöbölése érdekében. A Velencei Bizottság mindazonáltal kifejezte aggodalmát abban a tekintetben, hogy a népszámlálást az új törvény elfogadása előtt tartották,¹⁹⁰ a nemzetiségi közösségekhez tartozók pedig nem kaptak megfelelő információt a népszámlálás során gyűjtött adatok tervezett felhasználási céljáról.¹⁹¹ Ebben a tekintetben a testület, anélkül, hogy kétségeit fejezte volna ki a 2011. évi népszámlálás valóságosságával kapcsolatban, arra emlékeztetett, hogy a nemzetiségi közösségeknek a népszámlálás jelentőségéről és céljáról történő tudatosítása, annak érdekében, hogy annak adatai alapján valós képet kaphassunk a lakosság nemzetiségi összetételéről és a közösségek aktuális helyzetéről, jóval a népszámlálás előtt és a nemzetiségek képviselőivel együttműködve, elengedhetetlen. **A lakosság tudatosítását érintő kampányok kiváló lehetőséget teremtenek arra is, hogy a lakosságot tájékoztassák a személyes adatok védelmére vonatkozó nemzeti biztosítékokról és a vonatkozó nemzetközi előírásokról.**¹⁹²

A Velencei Bizottság Magyarországról szóló véleményében azt is hangsúlyozta, hogy a hatóságoknak a népszámlálási eredmények kiegészítése érdekében fontolóra kell venniük a nemzetiségi közösségek numerikus méretére és azok relatív helyzetére vonatkozó adatok beszerzésének egyéb lehetőségeit is, így különösen a szociológiai és egyéb tanulmányokat és felméréseket. Ezeknek lehetővé kell tenniük a rugalmasabb hivatkozást a kisebbségvédelmi politikák megtervezése és végrehajtása során az érintett személyek tényleges számára a tízévente végrehajtott népszámlálások közötti időszakban is.¹⁹³

5.5. Egyezmény az egyének védelméről a személyes adatok gépi feldolgozása során

Az Európa Tanács 1981. január 28-án fogadta el **az egyének védelméről szóló egyezményt a személyes adatok gépi feldolgozása során** (a továbbiakban: **Egyezmény**), amelyet az Országgyűlés Magyarországon az 1998. évi VI. törvénnyel hirdetett ki. **Az Egyezmény célja, hogy minden egyes részes fél területén minden egyén számára, tekintet nélkül nemzetiségére vagy lakóhelyére, biztosítva legyen, hogy alapvető szabadságjogait, különösen a magánélethez való jogát tiszteletben tartsák a személyes adatainak gépi feldolgozása során.**¹⁹⁴

Az Egyezmény a személyes adatokra vonatkozó követelmények között nevesíti azok gépi feldolgozása során, hogy

- a) az adatokat csak tisztességesen és törvényesen szabad megszerezni és feldolgozni;
- b) az adatokat csak meghatározott és törvényes célra szabad tárolni, és attól eltérő módon nem szabad felhasználni;
- c) az adatoknak tárolásuk céljával arányban kell állniuk, és meg kell felelniük e célnak, azon nem terjeszkedhetnek túl;
- d) az adatoknak pontosaknak és ha szükséges, időszerűeknek kell lenniük;

---

¹⁸⁹ Ld. Njt. 56. § (1) bekezdés.

¹⁹⁰ A 2011. évi népszámlálás végrehajtására 2011. október 1. és 2011. november 30. között került sor.

¹⁹¹ Velencei Bizottság Magyarországról szóló véleménye. 43. pont.

¹⁹² Velencei Bizottság Magyarországról szóló véleménye. 44. pont.

¹⁹³ Velencei Bizottság Magyarországról szóló véleménye. 45. pont.

¹⁹⁴ Egyezmény 1. cikk.

- e) az adatok tárolási módjának olyannak kell lennie, amely az adatalany azonosítását csak a tárolás céljához szükséges ideig teszi lehetővé.¹⁹⁵

A különleges adatok vonatkozásában az Egyezmény kimondja, hogy nem lehet gépi úton feldolgozni a faji eredetre, a politikai véleményre, a vallásos vagy más meggyőződésre, valamint az egészségre, a szexuális életre vonatkozó személyes adatokat, kivéve, ha arra a hazai jog megfelelő biztosítékokat nyújt.¹⁹⁶ Az Egyezmény kihangsúlyozza a megfelelő biztonsági intézkedések szükségességét az adatbiztonság érdekében a véletlen vagy jogtalan megsemmisítés vagy véletlen elvesztés, valamint a jogtalan hozzáférés, megváltoztatás vagy terjesztés megakadályozására.¹⁹⁷

Az Egyezmény értelmében mindenkinek joga van arra, hogy

- a) tudomást szerezzen a személyes adatok automatizált állományáról, annak fő céljairól, valamint az adatállományt kezelő személyéről;
- b) értesüljön arról, hogy egy automatizált adatállományban személyes adatait tárolják-e, és ezekről az adatokról számára érthető formában tájékoztassák;
- c) indokolt esetben ezeket az adatokat helyesbítthesse vagy töröltesse, ha ezen adatok feldolgozása ellentétes a jelen Egyezményben foglalt alapelveket érvényesítő hazai jog rendelkezéseivel;
- d) jogorvoslattal élhessen az Egyezményben biztosított jogainak sérelme esetén.

5.6. Az Európa Tanács Miniszteri Bizottságának a személyes adatok statisztikai célú gyűjtésére és feldolgozására vonatkozó ajánlásai

Az Európa Tanács Alapszabályát Magyarország az Országgyűlés által 1991. december 7-én elfogadott 1991. évi LXXI. törvénnyel (a továbbiakban: ET Alapszabály) hirdette ki.¹⁹⁸ Az ET Alapszabály 13. cikke szerint a Miniszteri Bizottság az az illetékes szerv, amely az Európa Tanács nevében megfelelően eljár. A Miniszteri Bizottság a Parlamenti Közgyűlés javaslatára vagy saját kezdeményezésére megvizsgálja az Európa Tanács céljai előmozdítására alkalmas lépéseket, ennek keretében hozott döntései ajánlás formájában továbbíthatók a tagállamok kormányaihoz.¹⁹⁹ **A Miniszteri Bizottság az Európa Tanács céljaira tekintettel fogadta el a személyes adatok statisztikai célú gyűjtésére és feldolgozására vonatkozó (97) 18 számú ajánlását** (a továbbiakban: **ET Ajánlás**).²⁰⁰

Az ET Ajánlás a faji származásra vonatkozó adatokat a személyes adatok fogalmán belül a szenzitív adatok körébe sorolja.²⁰¹ Az ET Ajánlás értelmében a személyes adatok statisztikai célú gyűjtése és feldolgozása során az alapvető szabadságjogokra, különös tekintettel a magánélethez való jogra figyelemmel kell lenni.²⁰² A statisztikai céllal gyűjtött és feldolgozott személyes adatokat,

---

¹⁹⁵ Egyezmény 5. cikk.

¹⁹⁶ Egyezmény 6. cikk.

¹⁹⁷ Egyezmény 7. cikk.

¹⁹⁸ Az Európa Tanács 1949. évi május 5-én, Londonban aláírt és az Európa Tanács Főtitkárának 1951. május 22-i, 1951. december 18-i, 1953. május 4-i, 1958. május 30-i, 1961. november 3-i, 1963. május 6-i, 1965. május 24-i, 1970. október 14-i, 1971. február 17-i, 1974. december 9-i, 1976. október 2-i, 1978. január 9-i, 1978. január 20-i és 1978. november 27-i jegyzőkönyvei szerint módosított Alapszabályának kihirdetéséről szóló 1991. évi LXXI. törvény.

¹⁹⁹ ET Alapszabály 15. cikk a)-b) pont.

²⁰⁰ Recommendation No. R (97) 18 of the Committee of Ministers to Member States concerning the protection of personal data collected and processed for statistical purposes. Adopted by the Committee of Ministers on 30 September 1997 at the 602nd meeting of the Ministers' Deputies. <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=0900001680508d7e>.

²⁰¹ ET Ajánlás. 1. számú ajánlás.

²⁰² ET Ajánlás. 3.1. számú ajánlás.

miután megszűnik azok személyazonosításra alkalmas formában való kezelésük szükségessége, anonimizálni kell.²⁰³ Az ET Ajánlás alapján a statisztikai célra gyűjtött és feldolgozott személyes adatok kizárólag statisztikai célt szolgálhatnak.²⁰⁴ A személyes adatok akkor gyűjthetők és dolgozhatók fel statisztikai célra, ha annak van megfelelő jogalapja.²⁰⁵ A személyes adatok gyűjtését és feldolgozását a statisztikai célok eléréséhez szükséges adatokra kell korlátozni. Különösen az azonosítási adatokat csak akkor lehet gyűjteni és feldolgozni, ha erre szükség van.²⁰⁶ Amennyiben a szenzitív adatokat statisztikai célokra gyűjtik és dolgozzák fel, ezeket az adatokat úgy kell összegyűjteni, hogy az érintettek ne legyenek azonosíthatók. Ha a szenzitív adatok statisztikai célú feldolgozásának jogszerű és konkrét célja megköveteli az érintettek azonosíthatóságát, a nemzeti jognak megfelelő biztosítékokat kell kialakítani, ideértve az azonosítási adatoknak a gyűjtésről történő elválasztására vonatkozó külön intézkedéseket.²⁰⁷

Az ET Ajánlás kiemeli a személyes adatok gyűjtése során az adatalanyok megfelelő tájékoztatásának fontosságát,²⁰⁸ foglalkozik a hozzájárulás garanciális jelentőségével,²⁰⁹ valamint az egyéneket megillető helyesbítési joggal.²¹⁰

Az ET Ajánlás főszabályként fogalmazza meg a statisztikai célból összegyűjtött személyes adatok anonimizálását a gyűjtési, ellenőrzési vagy összehasonlítási folyamatok befejezése után.²¹¹ A személyazonosításra vonatkozó adatok statisztikai célból való gyűjtése és feldolgozása kizárólag a más személyes adatoktól elkülönítve történhet, kivéve, ha az elkülönítés indokolatlan és nem kivitelezhető.²¹² Az ET Ajánlás szerint, amennyiben a személyes adatok anonimizálására nem kerül sor, vagy a nemzeti jog nem írja elő az adatok tárolása céljából történő megóvását megfelelő garanciák útján, a statisztikai célból összegyűjtött és feldolgozott személyes adatokat meg kell semmisíteni vagy törölni kell, amint azokra az adatgyűjtéssel és -feldolgozással elérni kívánt célhoz nincsen szükség.²¹³ A statisztikai adatgyűjtés eredményének közzétételére kizárólag akkor van lehetőség, ha az adatszolgáltatók nem beazonosíthatók az eredmények alapján és az nem jelent kockázatot az adatszolgáltatók magánéletére vonatkozóan.²¹⁴

Az ET Ajánlás értelmében a személyes adatok feldolgozásért felelős személyeknek megfelelő műszaki és szervezési intézkedésekkel kell biztosítaniuk a személyes adatok bizalmas kezelését.²¹⁵ Külön kiemeli az ET Ajánlás, hogy a szerződésben részes államok egy vagy több független hatóságot kötelesek megbízni az ajánlásokat végrehajtó nemzeti jogszabályok betartásának felügyeletével.²¹⁶

---

²⁰³ ET Ajánlás. 3.3. számú ajánlás.

²⁰⁴ ET Ajánlás. 4.1. számú ajánlás.

²⁰⁵ ET Ajánlás. 4.3. számú ajánlás.

²⁰⁶ ET Ajánlás. 4.7. számú ajánlás.

²⁰⁷ ET Ajánlás. 4.8. számú ajánlás.

²⁰⁸ ET Ajánlás. 5. számú ajánlás.

²⁰⁹ ET Ajánlás. 6. számú ajánlás.

²¹⁰ ET Ajánlás. 7. számú ajánlás.

²¹¹ ET Ajánlás. 8. számú ajánlás.

²¹² ET Ajánlás. 10.1. számú ajánlás.

²¹³ ET Ajánlás. 11.1. számú ajánlás.

²¹⁴ ET Ajánlás. 14.1. számú ajánlás.

²¹⁵ ET Ajánlás. 15.1. számú ajánlás.

²¹⁶ ET Ajánlás. 18. számú ajánlás.

VI. A szakmai partnerek álláspontja

Az általam megkeresett, a bevezetőben már nevesített szervek válaszait az egyszerűbb áttekinthetőség érdekében két csoportban ismertetem. Egyrészt bemutatom az Országgyűlés Magyarországi nemzetiségek bizottsága és az országos nemzetiségi önkormányzatok álláspontját a 2021. évi népszámlálás vonatkozásában felmerült témakörökkel kapcsolatban, másrészt pedig összefoglalom a KSH és a NAIH megkereséseimre adott válaszait, amelyet tartalmi szempontból tematizált témakörökben teszek meg.

6.1. A nemzetiségi közösségek képviselőinek álláspontja

Megkereséseimre a nyolc, írásbeli választ küldő országos nemzetiségi önkormányzat tájékoztatása alapján megállapítható, hogy a 2021. évi népszámlálás nemzetiségi adatfelvétele valamennyi Magyarországon élő nemzetiségi közösség számára kiemelt jelentőséggel bír. **Az országos nemzetiségi önkormányzatok álláspontja szerint fontos, hogy a népszámlálás során felvett adatok valós, megbízható és minél árnyaltabb képet mutassanak a nemzetiségi közösségek komplex helyzetéről**, különös tekintettel arra, hogy az Njt. a nyelvhasználati jogok jelentős részét, illetve a települési nemzetiségi önkormányzati választások kiírását a nemzetiségnek az adott településen a népszámlálás során regisztrált arányához, számához köti. Hangsúlyozandó tehát, hogy a 2021. évi népszámlálás adatai egy évtizeden keresztül alapjaiban fogják meghatározni a települési nemzetiségi önkormányzatok rendszerét és számát, közvetve pedig a területi önkormányzatok létrejöttére is hatással lesznek.

Az országos nemzetiségi önkormányzatok alapvetően negatívan értékelték azt a körülményt, hogy a 2021. évi népszámlálás adatfelvételére személyazonosításra alkalmas módon, a családi és utónév feltüntetésével kerül sor. Az országos nemzetiségi önkormányzatok többsége szerint ez a körülmény visszatarthatja a nemzetiségi közösségekhez tartozókat a népszámlálás önkéntes kérdéseinek a megválaszolásától. Ugyanakkor **a népszámlálás teljességi és pontossága érdekében tudomásul veszik a személyazonosításra alkalmas adatfelvétel szükségességét.**

A népszámlálás nemzetiségi adatkörökre vonatkozó kérdéseinek meghatározása tekintetében az országos nemzetiségi önkormányzatok vezetői – hivatkozva a Népszámtv. 2. § (1) bekezdésére, amely a természetes személyek vonatkozásában összeírandó adatkörként határozza meg a családi, baráti közösségben beszélt nyelvet – kifejezték igényüket arra vonatkozóan, hogy a 2021. évi népszámlálás kérdőíve tartalmazza a fenti adatkört. Az országos nemzetiségi önkormányzatok nem támogatják a kérdés módosítását. Álláspontjuk indokaként kifejtették, hogy a népszámlálási módszertan ezen adatkört érintő elhagyása vagy módosítása a 2011. évi és 2021. évi népszámlálás adatainak összehasonlítását jelentős mértékben megnehezítené. Válaszleveleikben az országos nemzetiségi önkormányzatok azt is megírták, hogy álláspontjuk szerint a KSH feladata a Népszámtv. szerinti adatkörök vonatkozásában az adatgyűjtés és -feldolgozás végrehajtása, a felvett adatok értelmezése és elemzése elsősorban a nemzetiségi közösségek és a nemzetiségi adatokat felhasználó kutatók feladata.

Több országos nemzetiségi önkormányzat olyan, korábbi népszámlálásokat érintő tapasztalatokról számolt be, amelyekből arra lehet következtetni, hogy **számos esetben elmaradt a nemzetiségi kötődésre vonatkozó kérdések feltétele.** Álláspontjuk szerint **a számlálóbiztosok képzése során szükséges tudatosítani a kérdések feltételének**

fontosságát, továbbá **kiemelt jelentősége van annak, hogy a számlálóbiztosok megfelelő érzékenységgel és türelemmel járjanak el a nemzetiségre vonatkozó adatok felvétele és rögzítése során.**

Az országos nemzetiségi önkormányzatok vezetői **kiemelt jelentőséget tulajdonítanak annak, hogy** a 2021. évi népszámlálás előkészítéséért, végrehajtásáért és a felvett adatok feldolgozásáért felelős szervek és a települési, területi és országos nemzetiségi önkormányzatok, illetve nemzetiségi civil szervezetek között **szoros és hatékony együttműködés alakuljon ki.** Ennek az együttműködésnek véleményük szerint ki kell terjednie többek között a népszámlálási kérdőívek tartalmi előkészítésére, a számlálóbiztosok kiválasztására és képzésük kidolgozására is, különösen helyi nemzetiségi sajátosságokra vonatkozó felkészítésére. Az országos nemzetiségi önkormányzatok szerint **a nemzetiségi kötődéssel és nemzetiségi nyelvismerettel rendelkező számlálóbiztosok részvétele elengedhetetlen,** különösen olyan településeken, illetve településrészekben, ahol nemzetiségi közösségekhez tartozó személyek jelentős számban élnek. A nemzetiségi önkormányzatoknak és a nemzetiségi közösségek tagjainak a 2021. évi népszámlálás előkészítésébe és végrehajtásába való intenzív bevonása a gyakorlati előnyök mellett hozzájárulhat az összeírással kapcsolatos társadalmi bizalom megerősítéséhez és a válaszadási hajlandóság növeléséhez is.

A népszámlálási kérdőívek nemzetiségi nyelvű rendelkezésre állása az országos nemzetiségi önkormányzatok szerint **egyrészt szimbolikus, másrészt garanciális jelentőséggel bír,** különösen olyan közösségek vagy nemzetiségi közösségekhez tartozó személyek esetén, akiknek a magyar nyelvi ismeretei korlátozottak.

6.2. A KSH és a NAIH tájékoztatása

6.2.1. A népszámlálás anonimitása, adatvédelem

A KSH tájékoztatása alapján a 2021. évi népszámlálás a hagyományos adatgyűjtés mellett fokozottan kívánja felhasználni a közigazgatásban vezetett adminisztratív nyilvántartások adatait. **Az adminisztratív nyilvántartások felhasználására a népszámlálás teljeskörűségének és pontosságának biztosítása érdekében kerül sor.** A 2021. évi népszámlálás különböző adatforrásokból származó adatokat integrálva kíván – a korábbi tízévenkénti helyett folyamatos információbázist biztosítva – a kötelezően szolgáltatandó adatkörök vonatkozásában széleskörű elemzési és ezáltal döntés-előkészítési, illetve monitorozási potenciált biztosítani a következő évtized folyamán.

Az adminisztratív adatforrások felhasználása szükségessé teszi az adatok személyazonosításra alkalmas módon való gyűjtését és az adminisztratív nyilvántartásokban lévő adatoknak a népszámlálás során felvett adatokkal történő összekapcsolását. Az összekapcsolás technikailag ugyanakkor csak abban az esetben valósítható meg, ha az egyes kérdőíveket kitöltő személyek azonosíthatók, azaz a népszámlálás során rögzítésre kerül olyan személyazonosító adat, amely a KSH által az adatgazda szervezetektől átvett adminisztratív adatállományokban is megtalálható. Ennek hiányában a népszámlálás során a személy alapú teljesség biztosítása nem oldható meg. A KSH tájékoztatása szerint az adatok összekapcsolásának célja a népszámlálási adatok előkészítése, illetve feldolgozása a népszámlálás adekvát eredményének garantálása érdekében.

A KSH a népszámlálás előkészítése során számos adminisztratív adatforrás tartalmát vizsgálta és megállapította, hogy az adminisztratív nyilvántartásokban használt és népszámlálás során is alkalmazható **legmegfelelőbb személyazonosító adat a családi és utónév.**

Válaszlevelében a KSH hangsúlyozta, hogy a hazai népszámlálások történetében a 2001. évi volt az első, amikor a családi és utónév nem szerepelt a népszámlálási kérdőíven. A 2011. évi népszámlálás fenntartotta az anonimitást, így az EU tagállamok közül 2011-ben csak Magyarországon került sor a népszámlálás személyazonosításra alkalmatlan módon történő végrehajtására. A KSH által ismert 2021. évi népszámlálási tervek alapján valamennyi EU tagállam személyazonosításra alkalmas módon fogja gyűjteni az adatokat.

A KSH tájékoztatása alapján **a személyazonosításra alkalmas adatgyűjtés a nemzetközi gyakorlatban nem zárja ki a különleges adatok gyűjtését.** Ezt a tényt a NAIH elnöke a személyes egyeztetésen szóban is megerősítette.

A 2011-ben kérdőíves adatgyűjtést alkalmazó 22 európai ország közül 21 országban a népszámlálás személyazonosításra alkalmas módon történt. A nemzetiségi hovatartozásra vonatkozóan 15 országban gyűjtöttek adatot, ezek közül Bulgária, Ciprus, Csehország, az Egyesült Királyság, Észtország, Horvátország, Írország, Lengyelország, Lettország, Litvánia, Luxemburg, Románia és Svájc népszámlálási kérdőíve családi és utónevet is tartalmazott, kizárólag Magyarország és Szlovákia kérdőívei nem tartalmaztak családi és utónevet, Szlovákiában azonban személyi azonosító számot igen.

A személyazonosító adatokon alapuló népszámlálás várható lakossági fogadtatásáról a KSH 2018. június-júliusában országosan reprezentatív véleménykutatást végzett. Arra a kérdésre, hogy a következő népszámlálás során a megkérdezett megadná-e a családi és utónevét, a válaszadók 83%-a válaszolt egyetértően. A megkérdezett öt személyazonosító adat (családi és utónév, anyja neve, személyi szám, TAJ-szám, adóazonosító jel) közül a családi és utónév megadásának volt a legnagyobb a lakossági elfogadottsága. A családi és utónév megkérdezésén túl ennek adminisztratív nyilvántartásból történő átvételét is elfogadhatónak tartotta a lakosság 79%-a, amely pozitív választ adott a vonatkozó kérdésre. A két kérdés együttes vizsgálata alapján a népesség 73%-a számára elfogadható volt a népszámlálás során a családi és utónév széleskörű használata statisztikai célra.

Mindezek alapján a KSH álláspontja szerint megállapítható, hogy **a családi és utónév mint azonosító használata a 2021. évi népszámlálás során a lakosság számára nem jelentene megterhelést.**

Az önkéntes adatszolgáltatások vonatkozásában a KSH álláspontja szerint az **elsődleges szempont a lakosság megfelelő tájékoztatása.** Tekintettel erre a 2021. évi népszámlálás során **a KSH a korábbiakhoz képest még jelentősebb hangsúlyt kíván fektetni az adatkezelési és adatbiztonsági kérdések megértését elősegítő információ átadására.** A népszámlálási kommunikáció stratégiájának kidolgozása jelenleg is folyamatban van. A KSH tervei szerint a 2021. évi népszámlálás során az érintettek számos forrásból szerezhetnek majd tájékoztatást az adatkezelésről (KSH honlap, zöldszám, a számlálóbiztosok személyes tájékoztatása, adatvédelmi tájékoztatók stb.) A nemzetiségi adatok vonatkozásában **kiemelt szerepet kíván szánni a KSH a nemzetiségi közösségek képviselőivel való együttműködésre és közreműködésükre a lakosság elérésében.** A KSH álláspontja szerint megfelelő tájékoztatás mellett a családi és utónév megadása nem jelent nagy visszatartó erőt az önkéntes kérdésekre való válaszadás során.

A tízévente végrehajtott népszámlálás minden alkalommal hoz újdonságot tartalmában, technológiájában és a végrehajtás módjában. A KSH törekszik arra, hogy ezek a változások a lehető legkisebb mértékben befolyásolják a korábban nyert adatokkal való összehasonlíthatóságot.

A KSH a Népszámtv. kidolgozása során kezdett el együttműködni a NAIH-hal. A törvénytervezet benyújtásakor **a KSH három hatásvizsgálatot készített, amelyeket a NAIH véleményezett, és azok a szakmai színvonalát kiemelkedőnek találta.** Ezt a tényt a NAIH elnöke szóban is megerősítette. A hatásvizsgálatok a KSH szerint nem tartalmaztak minden részletet, hiszen a 2021. évi népszámlálás tervezése még mindig folyamatban van, így a hatásvizsgálatot minden releváns fázisban frissíteni szükséges. A NAIH-hal való egyeztetés így szintén egy olyan folyamat, amely végig fogja kísérni a tervezést, a végrehajtást és a feldolgozási szakaszt egyaránt. **A NAIH elnöke szóban is ígéretet tett arra, hogy a rendelkezésére álló eszközökkel és szakmai tapasztalataival segíti a KSH adatvédelmet és informatikai rendszereinek kidolgozását érintő munkáját.**

A KSH tájékoztatása alapján **a 2021. évi népszámlálás adatfelvétele kizárólag elektronikus úton történik.** Ezzel is összefügg, hogy tájékoztatása szerint a KSH vezetése kiemelten fontos feladatnak tartja a KSH elektronikus információs rendszerei és a bennük tárolt adatok védelmét és elkötelezi magát arra, hogy folyamatosan biztosítsa a kor technológiai szintjének megfelelő informatikai biztonsági védelmi intézkedések megtételéhez szükséges erőforrásokat. **Az elektronikus információbiztonság érdekében KSH a 2021. évi népszámlálás lebonyolítása vonatkozásában a tervezett adatgyűjtést támogató informatikai rendszerek biztonsága érdekében, a felmerülő kockázatok alapján az állami és önkormányzati szervek elektronikus információbiztonságáról szóló 2013. évi L. törvény (a továbbiakban: Ibtv.) szerinti 4. biztonsági osztályba sorolt infrastruktúrával rendelkezik.** Az Ibtv. 1. § 11. pontja szerint a biztonsági osztály az elektronikus információs rendszer védelmének elvárt erősségét mutatja. A biztonsági osztályba sorolás ennek megfelelően a kockázatok alapján az elektronikus információs rendszer védelme elvárt erősségének meghatározását jelenti.²¹⁷ Az elektronikus információs rendszer biztonsága alatt az elektronikus információs rendszer olyan állapotát kell érteni, amelyben annak védelme az elektronikus információs rendszerben kezelt adatok bizalmassága, sértetlensége és rendelkezésre állása, valamint az elektronikus információs rendszer elemeinek sértetlensége és rendelkezésre állása szempontjából zárt, teljes körű, folytonos és a kockázatokkal arányos.²¹⁸ Az Ibtv. 7. § (1) bekezdése alapján annak érdekében, hogy az elektronikus információs rendszerek, valamint az azokban kezelt adatok védelme a kockázatokkal arányosan biztosítható legyen, az elektronikus információs rendszereket be kell sorolni egy-egy biztonsági osztályba a bizalmasság, a sértetlenség és a rendelkezésre állás szempontjából. A biztonsági osztályba sorolás alkalmával 1-től 5-ig számozott fokozatot kell alkalmazni, a számozás emelkedésével párhuzamosan szigorodó védelmi előírásokkal együtt.²¹⁹ A biztonsági osztályba sorolást a szervezet vezetője hagyja jóvá és felel annak a jogszabályoknak és kockázatoknak való megfeleléséért, a felhasznált adatok teljességéért és időszerűségéért.²²⁰ Az elektronikus információs rendszerek biztonságának felügyeletét a Kormány által kijelölt hatóság látja el.²²¹ **Az elektronikus információs rendszerek biztonságának felügyeletét ellátó hatóságként a Kormány a Nemzetbiztonsági Szakszolgálatot jelölte ki.**²²² A NAIH elnökének szóbeli tájékoztatása alapján az információs rendszerek biztonsága kiemelt jelentőségű, különösen abból a szempontból, hogy a 2021. évi

---

²¹⁷ Ibtv. 1. § 12. pont.

²¹⁸ Ibtv. 1. § 15. pont és 5. § a)-b) pont.

²¹⁹ Ibtv. 7. § (2) bekezdés.

²²⁰ Ibtv. 7. § (3) bekezdés.

²²¹ Ibtv. 14. § (1) bekezdés.

²²² Az elektronikus információs rendszerek biztonsági felügyeletét ellátó hatóságok, valamint az információbiztonsági felügyelő feladat- és hatásköréről, továbbá a zárt célú elektronikus információs rendszerek meghatározásáról szóló 187/2015. (VII. 13.) Korm. rendelet 2. § (1) bekezdés.

népszámlálás adatfelvételét kizárólag elektronikus úton hajtják végre, erre is tekintettel az NAIH elnökének álláspontja szerint a KSH megkülönböztetett figyelmet fordít az elektronikus információbiztonságra.

A 2021. évi népszámlálást internetes önkitöltés vagy interjú módszerrel kell végrehajtani. Az adatszolgáltatás módját a Népszámtv. 1. § (3) bekezdése szerint az adatszolgáltatásra kötelezett személy választja meg.

A 2021. évi népszámlálás során az érintettek számára lehetőség nyílik interneten eleget tenni az adatszolgáltatási kötelezettségüknek. A részükről ehhez nincs másra szükség, mint egy olyan eszközre, amely internetkapcsolattal rendelkezik. **Az internetes önkitöltést választók vonatkozásában a KSH minősül adatkezelőnek.** Az adatkezelés célja a népszámláláshoz szükséges adatoknak az internetes önkitöltés módszerével történő begyűjtését lehetővé tevő regisztráció útján az érintettek azonosítása, illetőleg a népszámláláshoz szükséges adatok begyűjtése.

Az internetes adatgyűjtő rendszerben történő adatszolgáltatást teljesítő adatszolgáltatók azonosítása a rendszerben biztosított egyedi azonosítási folyamat során a regisztrációt követően kapott egyedi azonosítóval történik. A KSH által biztosított internetes honlapon történő regisztráció során végzett adatkezelés önkéntes, az érintett hozzájárulásán alapul.

A sikeres regisztrációt követően a címen élő valamennyi személy jogosult a kérdőíveket interneten kitölteni. Az egyes kérdőívekhez ugyanakkor kizárólag az érintett férhet hozzá az egyedi azonosítására alkalmas jelszó segítségével. Az önkitöltés során megadott személyes adatok kezelésének jogalapja elsősorban az adatkezelőre vonatkozó jogi kötelezettség teljesítése, amely a Népszámtv.-ből eredő és európai uniós kötelezettségből is származik. Ezzel szemben a különleges, így **a nemzetiségi adatok tekintetében az adatszolgáltatás jogalapját internetes önkitöltés esetén az érintett hozzájárulása teremti meg, amelyet a KSH köteles beszerezni.**

Az érintettek jogainak érvényesítése körében mind a regisztráció, mind pedig a kérdőív véglegesítése előtt **az érintettnek aktív, tevőleges magatartását kifejező módon (check box) lesz lehetősége megadni hozzájárulását.** A check box előtt, jól látható helyen a KSH tájékoztatót helyez el, amely az érintett regisztráció során, illetve az általa megadott különleges, így nemzetiségi adatok vonatkozásában végzett adatkezeléssel kapcsolatos információkat tartalmazza. Az érintett csak olyan módon adhatja meg hozzájárulását, ha előtte aktív, tevőleges magatartását kifejező módon (check box jelölésével) kijelenti, hogy a tájékoztató tartalmát megismerte és megértette.

Internetes önkitöltés során, amennyiben minden személy kitöltötte a kérdőívet és a kitöltés a szabályoknak megfelelő, a címen a kérdőívcsomag lezárásra kerül. A rendszer rögzíti és visszaigazolja az adatszolgáltatás időpontját, amely egyben az adatszolgáltatási kötelezettség teljesítésének időpontja. **Az adatok álnevesítését a kérdőív véglegesítésekor automatikus módon, vissza nem fejthető alfanumerikus kód segítségével elvégzi a rendszer.** Az internetes önkitöltés esetében a KSH által működtetett rendszer a kitöltött kérdőíveket azok véglegesítéséig tárolja.

A 2021. évi népszámlálás keretében végzett adatkezelések, így **a népszámláláshoz szükséges adatok interjú módszerrel történő begyűjtése tekintetében is a KSH minősül adatkezelőnek.** Ugyanakkor az adatkezelésben közreműködnek további szervezetek és személyek, amelyek így adatfeldolgozói minőségben vesznek részt az adatszolgáltatás elősegítésében és lebonyolításában. **Az adatfeldolgozók köréből kiemelendők a számlálóbiztosok, mint az adatfelvétel tényleges lebonyolítói.**

A KSH tájékoztatása alapján a **számlálóbiztosokkal** a feladat elvégzésére a **települési önkormányzat jegyzője**, mint a 2021. évi népszámlálás területi végrehajtója **köt szerződést**. Az adatfeldolgozó szerződés egyértelműen rögzíti a számlálóbiztos, mint adatfeldolgozó kötelezettségeit. **A számlálóbiztosok feladatai különösen:**

- oktatáson való részvétel, sikeres vizsga letétele;
- szerződéskötés, titoktartási nyilatkozat aláírása;
- regisztrálás a monitoring rendszerben;
- az érintettek tájékoztatása, időpont egyeztetés az adatszolgáltatókkal;
- a népszámlálás kérdőíveinek kitöltése az erre a célra létrehozott alkalmazásban az internetes önkitöltési időszak után;
- legalább napi egyszeri csatlakozás az internetre, az adatok továbbíthatósága érdekében;
- a meghírusulások dokumentálása a monitoring rendszerben, a megtagadások és rendkívüli esetek jelentése a területi szervezőnek, a jegyzőnek.

Az interjú módszernél az adatkezelés célja – hasonlóan az internetes önkitöltéshez – a hivatalos statisztika elkészítése, valósághű, az ország társadalmi, gazdasági viszonyait objektíven tükröző adatok felvétele. A személyes adatok kezelésének jogalapja megegyezik az internetes önkitöltéssel gyűjtött adatok kezelésének jogalapjával.

Az interjú kitöltési szakaszban a számlálóbiztos feladata, hogy kézi eszköze (laptop vagy tablet) segítségével az adott címeken elvégezze az adatgyűjtést. A KSH válaszelevelében külön is felhívta a figyelmet, tekintettel arra, hogy a 2021. évi népszámlálás adatfelvétele kizárólag elektronikus úton történik, hogy az adatok rendszeren kívüli rögzítése nem megengedett. Fontos kiemelni, hogy **a különleges adatok tekintetében a számlálóbiztos köteles beszerezni az érintett hozzájárulását, amely az adatkezelés jogalapját teremti meg.** Ennek során a kérdőív véglegesítése előtt az internetes önkitöltésnél ismertetett módon **az érintett check box segítségével, aktív tevőleges magatartását kifejezve, az adatkezelési tájékoztató ismeretében adhatja meg hozzájárulását az adatkezeléshez.**

A számlálóbiztosok által használt összeírói alkalmazás állandó internetes kapcsolat megléte esetén, illetve annak hiányában is alkalmas az adatok felvételére. Internetes kapcsolat esetén a rögzített adatok a kérdőív véglegesítésekor azonnal a központi szerverre továbbítódnak. Ha azonban internetkapcsolat nincs vagy megszűnik, az alkalmazás a kézi eszköz háttértárolójára menti el az adatokat. Éppen ezért az összeíró napi egyszeri feladata, hogy a kézi eszközén online módban bejelentkezzen az összeírói alkalmazásba. Ekkor a rendszer az addig gyűjtött összes adatot továbbítja a központi adatbázisba. Egy kérdőívcsomag akkor elfogadott, ha a kérdőívek kitöltésre kerültek, valamint a kérdőívcsomag feltöltésre került a központi szerverre és a monitoring rendszerben megjelent a kitöltést jelentő megvalósulási kód. A számlálóbiztos munkabejezését követően a KSH tájékoztatása alapján külön figyelmet fordít arra, hogy megbizonyosodjon arról, az összeírásra használt elektronikus eszközön a kérdőívkitöltéshez kapcsolódó semmilyen információ nem maradt. A személyes adatok számlálóbiztos általi kezelésének időtartama a kitöltött kérdőív véglegesítéséig terjed, a számlálóbiztos rendelkezésére bocsátott eszközön található adatgyűjtő alkalmazás a kitöltött kérdőívet annak véglegesítéséig tárolja. Az összegyűjtött adatok központi rendszerbe történő felküldésével egyidejűleg az eszközről törlődnek az eltárolt kérdőívek és a személyes adatok.

A NAIH elnökének tájékoztatása alapján a KSH által tervezett informatikai rendszerek kielégítik az elektronikus információbiztonság követelményeit és a személyes, valamint különleges személyes adatok kezelésének védelmére vonatkozó előírásokat.

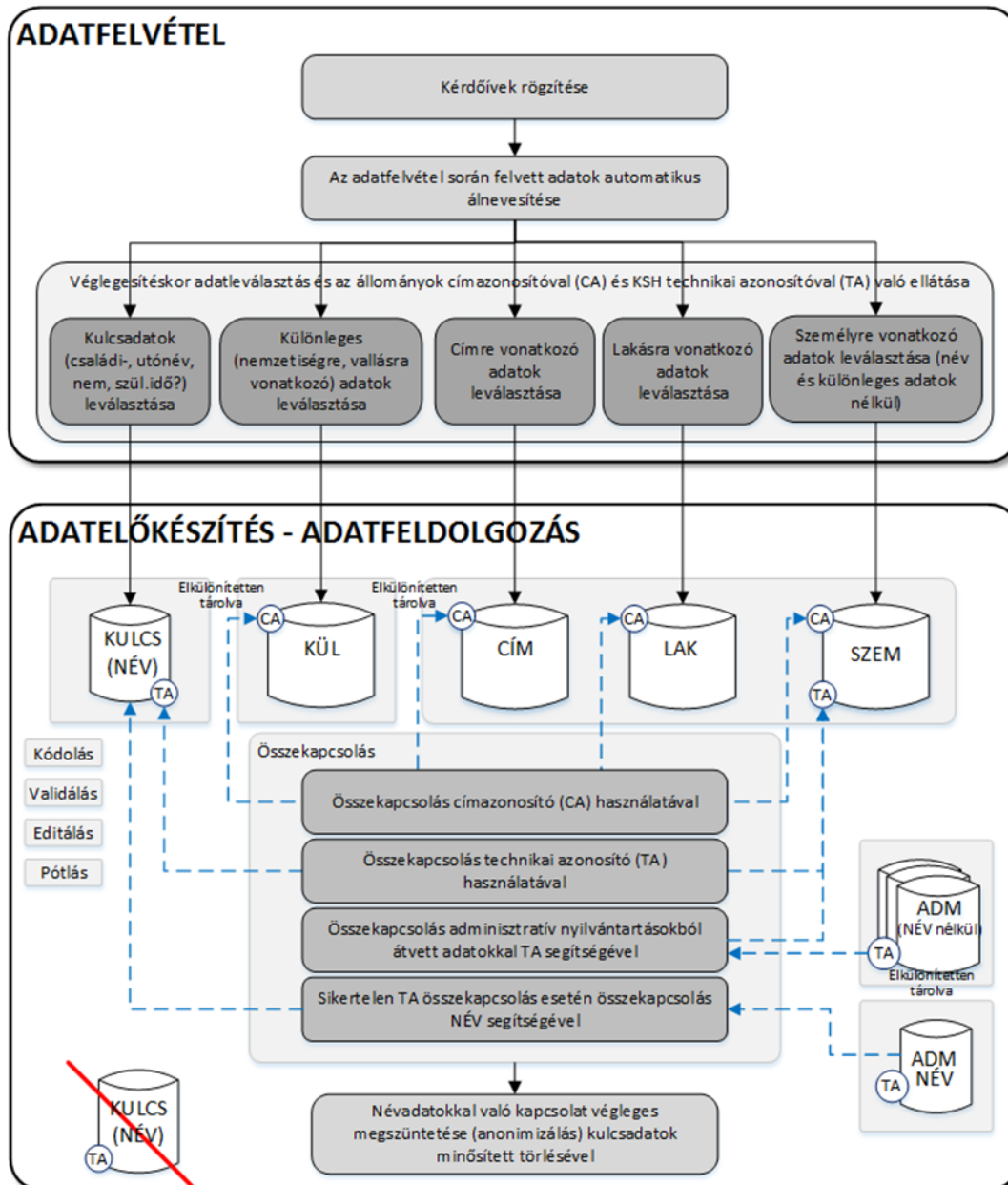
A NAIH elnöke külön is kiemelte a számlálóbiztosokkal kötendő adatfeldolgozó szerződések, valamint az azok részét képező titoktartási nyilatkozatok garanciális jelentőségét.

A Népszámtv. 2. § (2) bekezdése alapján **a 2021. évi népszámlálás során felvett adatok vonatkozásában olyan technikai megoldást kell alkalmazni, amely az internetes önkitöltés vagy az interjú módszer alkalmazása folyamán az adatrögzítés pillanatában automatikus módon elvégzi az adatok álnevesítését.**

Az álnevesítés technikai megoldásán a KSH válaszlevelének megküldése idején is dolgoztak az adatgyűjtő rendszer fejlesztői. A KSH a népszámlálások történetében első alkalommal nem külső vállalkozó bevonásával végzi a fejlesztést, hanem költséghatékonysági és információbiztonsági okokból saját fejlesztői kapacitást vesz igénybe, így a 2021. évi népszámlálás előkészítésének és végrehajtásának a szakmai felügyeletében az összeírás technikai feltételeinek biztosításában (különösen az adatfelvétel előkészítési és végrehajtási munkáiban részt vevők felkészítésében, a szükséges nyomtatványok és elektronikus kérdőívek, informatikai programok biztosításában), valamint a helyi előkészítés és az összeírás szakmai felügyeletében a KSH elnöke által alapított, a magyar állam 100%-os tulajdonában álló Statisztikai Elemző Központ Kft. működik közre. Tekintettel az agilis fejlesztési módszerre, a rendszer különböző funkciói folyamatosan kerülnek definiálásra. A fent említett gördülő hatásvizsgálati mechanizmusnak megfelelően a különböző szakmai konzultációk – így ideértve a NAIH álláspontjának a kikérését is – szintén folyamatba építetten történnek meg, amelyekbe a KSH a nemzetiségi közösségek képviselőit is be kívánja vonni.

A KSH arról adott tájékoztatást, hogy **az adatok álnevesítését tervei szerint a kérdőív véglegesítésekor automatikus módon, vissza nem fejtető alfanumerikus kód segítségével végzi el a rendszer.** A lezárt kérdőíveken szereplő személyes adatok (családi és utónév, születési idő, hely) a lezárás pillanatában a rendszer által leválasztásra kerülnek és automatikusan generált statisztikai azonosítót, álnevet kapnak. A leválasztással egy időben ugyanezzel az azonosítóval látja el a rendszer az adott személy többi – népszámlálási kérdőíven megadott – adathalmazát is, amelyek személyes adatot így már nem tartalmaznak, illetve erről is külön leválasztja a rendszer az álnevesített nemzetiségre vonatkozó adatokat, amelyek kezelése fokozottan szigorú szabályok alá esik. A statisztikai azonosítóval, álnévvel ellátott állományok természetes személlyel való összekapcsolása az adatgyűjtés ideje alatt – például, ha az érintett a helyesbítési jogával kíván élni – , illetve az adatelőkészítés és adatfeldolgozás során csak a KSH meghatározott, szűk körű személyi állománya számára és szigorúan biztonságos, fizikailag is védett helyen engedélyezhető, az összekapcsolások dokumentálása pedig minden esetben szükséges. A személyes adatok és a nyilvántartások összekapcsolása a KSH által képzett technikai azonosító segítségével történik. A statisztikai azonosítóval, álnévvel ellátott – nemzetiségi adatot nem tartalmazó – adatállományok természetes személyekkel, illetve a Népszámtv. 6. § (1) bekezdésében meghatározott adminisztratív adatforrásokkal történő összekapcsolására kizárólag a 2021. évi népszámlálási adatok előkészítésével, feldolgozásával összefüggő célból, a cél eléréséig szükséges mértékben és ideig van lehetőség. **A KSH tájékoztatása alapján a nemzetiségi adatok vonatkozásában főszabály szerint, bár erre a Népszámtv. 2. § (4) bekezdés a) pontja lehetőséget teremt, nem történik összekapcsolás az adminisztratív adatforrásokkal az adatfeldolgozás során.** Válaszlevelében a KSH kiemelte, hogy az adminisztratív adatokkal való összekapcsolás nem folyamatos tevékenység, hanem a népszámlálási adatok előkészítésének, feldolgozásának idejére korlátozódik.

Az adatkezelés folyamatát a KSH által rendelkezésemre bocsátott ábra szemlélteti:

Az árnevesítés technikai megoldásával kapcsolatban a NAIH elnöke szóbeli tájékoztatásában külön is kiemelte, hogy arra vonatkozóan számos technikailag kimagasló színvonalú példa van, álláspontja szerint a KSH-nak azt a technikai megoldást kell megtalálnia, amely vissza nem fejthető statisztikai azonosító előállítására képes, így biztosítva a felvett adatok magas szintű védelmét.

Tájékoztatása szerint a 2021. évi népszámlálás során a KSH széles körben garantálja – a Népszámtv. 3. § (3)-(4) bekezdéseiben meghatározott korlátozásokkal – az Általános Adatvédelmi Rendeletben az érintett részére biztosított jogokat. Ennek alapján az érintett a hozzáféréshez, valamint az adathordozhatósághoz való jogával általános szabályok szerint élhet. Az érintett a hozzáféréshez való jogát a még nem anonimizált adatok vonatkozásában gyakorolhatja. A helyesbítéshez való jogával az érintett a statisztikai adatfeldolgozás megkezdéséig élhet. A KSH nem köteles az adatszolgáltató által kért helyesbítést elvégezni, ha az a statisztikai adatfelvételi módszertan alkalmazását vagy más, statisztikai szakmai szempontokat sértene vagy az lehetetlen. Az adatalanyok a törléshez, az adatkezelés korlátozásához és a tiltakozáshoz való jogot

az önkéntes adatszolgáltatáson alapuló különleges személyes adatok vonatkozásában gyakorolhatják. E jogok gyakorlása azonban nem érinti a KSH által feldolgozott, a 2021. évi népszámlálás adataiból hivatalos statisztikai tájékoztatási célból kezelt, azonosításra nem alkalmas adatbázisokat.

A Népszámtv. 2. § (4) bekezdés b) pontja szerint **a természetes személyek nemzetiségére vonatkozó álnevesített adatok kapcsolatát a természetes személlyel a 2021. évi népszámlálás adatfeldolgozásának lezárását követően véglegesen meg kell szüntetni.** A KSH tájékoztatása szerint **a nemzetiséggel összefüggő adatok álnevesített megőrzésére a Népszámtv. 1. § (5) bekezdése az adatfeldolgozás végéig, 2022. június 28-ig teremt lehetőséget. A népszámlálás feldolgozása végén a nemzetiségre vonatkozó adatokat véglegesen anonimizálni kell.**

Az adatfeldolgozás a feldolgozott adatokat tartalmazó másodlagos feldolgozásra és tájékoztatás előkészítésére kész, adatvédelmi szabályoknak megfelelő állományok rendelkezésre állásával zárul. Ezzel összefüggésben történik meg a kulcsadatok közül a nemzetiségi adatokra vonatkozó azonosítók törlése. Ezt követően ezek kapcsolata már nem állítható helyre a természetes személyekkel.

6.2.2. A népszámlálás nemzetiségi adatkörökre vonatkozó kérdései

A KSH-nak a legutóbbi három népszámlálás Magyarország lakosságának nemzetiségi összetételét vizsgáló kérdéseire, valamint az azokra adható válaszokra vonatkozó tájékoztatását az elvi állásfoglalás 4.3. pontjában már részletesen bemutattam. Ezen a helyen azt kívánom áttekinteni, hogy a KSH korábbi népszámlálási gyakorlatát milyen kritikák érték, illetve azok indokolják-e az attól való eltérést.

A KSH válaszleveléből kiderül, **a népszámlálások előkészítésének jól működő gyakorlata, hogy a KSH kiterjedt körben egyeztet az érintett szervezetek képviselőivel.** A nemzetiségi kérdések kapcsán az egyeztetésben résztvevők körét a nemzetiségi önkormányzatok, a nemzetiségi civil szervezetek képviselői, az Alapvető Jogok Biztosának Hivatala, a szakpolitika képviselői, valamint a nemzetiségi adatokat felhasználó kutatók jelentik.

Az egyeztetések eredményeként például a 2011. évi népszámlálás előkészítése során a Magyar Tudományos Akadémia (a továbbiakban: MTA) javaslatára a kisebbségi kötődést vizsgáló kérdés két külön kérdésben került megfogalmazásra a többes identitás eredményesebb mérése érdekében. A 2001. évi népszámláláskor bevezetett négy kérdésből álló kisebbségi kérdésblokkban a kérdések száma változatlan maradt, mert – szintén MTA javaslatra – a kulturális kötődésre vonatkozó kérdés – mint a kisebbségi kötődésűek számára csak kis hozzáadott értéket képviselő adat – kikerült a kérdések köréből.

A 2011. évi népszámlálás gyakorlatával kapcsolatban kritikaként merült fel, hogy a beás és romani nyelvek a kiemelt válaszlehetőségek között egy válaszban szerepeltek, csak az „*egyéb, mégpedig*” válaszlehetőségen belül volt lehetőség ezeket pontosan kiválasztani.

Arra vonatkozó kérdésekre, hogy a 2021. évi népszámlálás végrehajtása során a KSH milyen kérdések alapján tervezi vizsgálni Magyarország lakosságának nemzetiségi összetételét, illetve tervezi-e a 2011. évi népszámlálás, valamint a 2016. évi mikrocenzus kérdéseinek módosítását, az alábbi részletes tájékoztatást adta.

A KSH a nemzetiségi kérdések elhelyezésének a megváltoztatását tervezi a kérdőívben belül. Ennek keretében **a KSH a nemzetiségi kérdéskört visszaillesztené** a korábbi és a nemzetközi gyakorlatnak is megfelelő helyére, **a demográfiai kérdések közé**, illetve után. A KSH szándéka,

hogy ezzel is ösztönözze a kérdésekre a válaszadást. Válaszlevele alapján a KSH egyszerű, érthető és könnyen kezelhető kérdőív összeállítására törekszik. Megjegyzi, hogy 2011-ben az EU tagállamai között a magyar kérdőívben szerepelt a legtöbb kiemelt válaszlehetőség a nemzetiségi kérdéseknél. **A hosszú felsorolás megnehezítheti a megfelelő válasz pontos kiválasztását, ezért a nem honos nemzetiségek kiemelését (2011-ben: arab, kínai, orosz, vietnámi) a KSH nem tervezi.** Ezzel párhuzamosan ugyanakkor **a két legjelentősebb roma nyelvi csoportot, a beás és a romani nyelveket külön szerepeltetné a kérdőívben,** hasonlóan a 2001. évi népszámlálás kérdőívéhez.

A KSH válaszleveléből kiderül, hogy kutatói észrevételek alapján tervei között szerepel a „*Családi, baráti körben milyen nyelvet használ általában?*” kérdés elhagyása vagy módosítása. A KSH álláspontja szerint a kérdésre adott válasz, különösen a baráti kör tekintetében, sok esetben a kommunikáció nyelvére vonatkozóan nyújt információt, nem pedig nemzetiségi kötődést mutat. Mivel a KSH a négy kérdésre adott válaszok bármelyike esetén megállapítja a nemzetiséghez tartozást, ezért véleménye szerint ez a nyelvi adat a nemzetiséghez tartozók számának torzítását eredményezheti. Kiemeli, hogy az európai gyakorlatban nem jellemző ez a kérdés a népszámlálási kérdőíveken. 2011-ben a svájci és a szlovák népszámlálásban szerepelt hasonló kérdés, de ott a családi/otthoni és a munkahelyi/nyilvános nyelvhasználatot vizsgálva. Válaszlevelében a KSH úgy ítélte meg, amennyiben a kérdés megmarad a népszámlálási kérdőívben, szükség lenne a pontosítására a családi nyelvhasználatra vonatkoztatva. Emellett fontosnak tartja megjegyezni, hogy a népszámlálási kérdőív továbbra is kötelezően megválaszolendő kérdésként gyűjti a nyelvismeretre vonatkozó adatokat. A nemzetiséghez tartozók nyelvismeretére vonatkozóan ez a kérdés is információt nyújt(hat).

Arra vonatkozóan, hogy a családi, baráti körben általában használt nyelvre vonatkozó kérdés népszámlálási kérdőívről történő kikerülése mennyiben érintené a nemzetiségi közösségekre vonatkozó adatok összehasonlíthatóságát, a KSH azzal érvelt, hogy tízévente azzal a céllal hajtja végre a népszámlálást, hogy a lehető legpontosabb aktuális képet adja a társadalomról. Ugyanakkor erre mindig megváltozott társadalmi és technológiai környezetben kerül sor, amitől egy megbízható eredményekre törekvő népszámlálás tervezése során nem lehet eltekinteni, a kérdések körét, az egyes kérdések pontos tartalmát és szövegezését a korábbi tapasztalatok felhasználásával aktualizálni szükséges.

A KSH hangsúlyozta, hogy a népszámlálási adatok közlése során a nemzetiségre és az anyanyelvre vonatkozó adatokat minden alkalommal hosszú időre visszatekintve is közli, amiből a történelmi változások is jól nyomon követhetők. A 2001. évi népszámláláskor kibővített kérdésblokk adatait szintén közreadja az egyes tényezők szerint, ami lehetővé teszi a 2001 óta bekövetkezett változások értelmezését is.

A KSH elnökével folytatott személyes szakmai megbeszélés során **a KSH elnöke kiemelte, hogy a családi, baráti körben általában használt nyelvre vonatkozó kérdés meghatározásakor természetesen a legszélesebb körben kívánja figyelembe venni a nemzetiségi közösségek képviselőinek érdekeit.**

6.2.3. A nemzetiségi közösségek részvéte a népszámlálásban

A legutóbbi három népszámlálás tapasztalatainak áttekintése során fontosnak tartottam azt is megvizsgálni, hogy azok nemzetiségi kötődést vizsgáló kérdéseire milyen arányú volt a válaszadás, továbbá milyen indokai vannak annak, hogy az egyébként nemzetiségi hovatartozású, anyanyelvű

adatszolgáltatók megtagadják a vonatkozó kérdésekre történő válaszadást, figyelembe véve természetesen azt is, hogy a nemzetiségre vonatkozó adatszolgáltatás önkéntes.

A KSH tájékoztatása alapján az 1990. évi népszámlálás során kötelező volt a válaszadás a népszámlálási kérdőív valamennyi kérdésére, és a válaszmegtagadás elhanyagolható mértékű volt.

A 2001. évi népszámlálás során a kisebbségi kérdésre a teljes népesség 5,6%-a, a kulturális kötődést vizsgáló kérdésre 6,2%-a, az anyanyelvi kérdésre 5,3%-a, a családi, baráti körben használt nyelvet vizsgáló kérdésre pedig 5,5%-a nem válaszolt.

Ezzel szemben a 2011. évi népszámlálás során jelentősen megnőtt a nem válaszolók aránya. A kisebbségi kérdésre a teljes népesség 14,7%-a, az anyanyelvi kérdésre 14,5%-a, a családi, baráti körben használt nyelvet vizsgáló kérdésre pedig 15%-a nem válaszolt. A számlálóbiztosok által kitöltött kérdőíveket az interneten beérkezettekkel összehasonlítva minimális mértékben volt alacsonyabb a nem válaszolók aránya az interneten válaszolók között. A KSH álláspontja szerint a válaszadás módja nem befolyásolta a nem válaszolás mértékét.

A KSH adatai szerint a már kizárólag elektronikus kérdőívet használó 2016. évi mikrocenzus során, amikor a kérdőívbe épített szabályok nem tették lehetővé a válasz elmaradását, a „nem kíván válaszolni” választ adók aránya egyik kérdésnél sem érte el a 2 %-ot.

A KSH elnökének szóbeli tájékoztatása szerint a válaszadási hajlandóságot, ahogyan azt a 2016. évi mikrocenzus tapasztalatai is mutatják, nagymértékben fogja elősegíteni az a körülmény, hogy mind az internetes önkitöltés során, mind az interjú módszer alkalmazásával kizárólag elektronikus úton kitölthető népszámlálási kérdőívek nem fogják lehetővé tenni a válaszadás elmaradását.

Arra a kérdésemre, hogy a KSH milyen eszközökkel, módszerekkel tervezi ösztönözni az adatszolgáltatók nemzetiségi kérdésekre történő válaszadási hajlandóságát, válaszában a KSH kiemelte, hogy **kommunikációjában a 2021. évi népszámlálás során is ösztönözni fogja a lakosságot az önkéntes kérdések megválaszolására.** A központi kommunikáción túl a KSH tapasztalatai alapján **2011-ben nagyon eredményes volt a nemzetiségi közösségek saját belső kommunikációja.** Ennek keretében szolgáltak a KSH, a nemzetiségi önkormányzatok és a civil szervezetek által közösen indított „*Soknemzetiségű Magyarország*”, és a kifejezetten a roma közösséget célzó „*Ide tartozunk!*” kampányok. Ezek a kampányok sikeresnek bizonyultak, hiszen, ahogyan azt az adatok is mutatják, a nem válaszolók számának jelentős emelkedése mellett is nőtt a nemzetiséghez tartozást jelzők száma.

A KSH a 2021. évi népszámlálás előkészítése és végrehajtása során is ilyen kampányokat tervez, emellett kezdeményezni fogja az erre vonatkozó együttműködést a nemzetiségek önkormányzataival, képviselőivel. A válaszadási hajlandóságot a KSH javítani tervezi továbbá a nemzetiségek nyelvén is rendelkezésre álló népszámlálási kérdőívekkel, tájékoztatókkal, nemzetiségi hovatartozású számlálóbiztosok bevonásával, szükség esetén a számlálóbiztosok munkáját támogató kísérők biztosításával.

A számlálóbiztosok kiválasztásával kapcsolatban a KSH arról tájékoztattott, hogy **a 2021. évi népszámlálás területi végrehajtása a települési önkormányzatok feladata.** Ennek keretében **a jegyzők választják ki és irányítják a számlálóbiztosokat.** A KSH a szakmai elvárásait a jegyzők feladatait tartalmazó útmutatóban kívánja megfogalmazni.

A KSH által 2011. évi népszámlálás során a jegyzők számára kiadott útmutatóban a számlálóbiztosok kiválasztása során követendő szempontok között szerepeltek: „*a számlálókörzetben jelentős számban élő nemzetiségek nyelvének ismerete*”, valamint „*a jelentős számban nemzetiségek lakta számlálókörzetekben a közösséghez való tartozás*”, mint a számlálóbiztossal szembeni elvárás. Az említett útmutatóban szerepelt továbbá, hogy „*abban a számlálókörzetben, ahol különböző nemzetiségű személyek*

élnek, lehetőleg olyan számlálóbiztosot kell megbízni, aki az ott jelentősebb számban élő nemzetiség nyelvét beszéli, szokásait ismeri. Kiválasztásukba célszerű bevonni a kisebbségi önkormányzatokat vagy civil szervezeteket (ha a településen működik ilyen, illetve, ha ilyen szervezet jelzi együttműködési szándékát). Adott esetben a települési népszámlálási felelős mérlegelése alapján gondoskodni kell arról, hogy a számlálókörzetben dolgozó számlálóbiztos a munkája során elkísérje ilyen segítő”.

A fent megfogalmazott elvárásokat a KSH 2021-ben is képviselni kívánja. A 2021. évi népszámlálás végrehajtásának szervezése a 2011. évi népszámláláshoz hasonló módon fog történni, azzal a különbséggel, hogy kisebb méretű számlálókörzetek meghatározására kerül sor. A KSH szakmai álláspontja alapján **a kisebb méretű körzetek lehetőséget adnak nemzetiségi szempontból homogén területek egy számlálóbiztoshoz rendelésére, ezzel a helyi közösség által elfogadott számlálóbiztos kiválasztására. A KSH nemzetiségi területeken 2021-ben is ösztönözni fogja a nemzetiségi közösséghez tartozó számlálóbiztosok alkalmazását.** A népszámlálás előkészítésének keretében a jegyzőkkel folytatott első egyeztetésen ezt az elvárást már jelezte is.

A KSH válaszlevelében részletesen bemutatta, hogy a számlálóbiztosok feladatait tartalmazó útmutató kidolgozása, valamint az erre épülő oktatási anyagok összeállítása során **nagy hangsúlyt fog fektetni az önkéntes kérdések, ezen belül a nemzetiségi kérdések megfelelő érzékenységgel történő kérdezésére.** A számlálóbiztossal szemben kiemelten fontos elvárás annak tudatosítása, hogy az önkéntes kérdéseket feltenni kötelező, a válaszadás önkéntes. A KSH felhívja a figyelmet arra, amennyiben az adatszolgáltató vállalja a válaszadást, a számlálóbiztos fokozott tapintattal, türelemmel és figyelemmel végezze a kérdezést. A felkészülést 2021-ben e-learning tananyag fogja segíteni, amely szituációs tréninget is tartalmaz és lehetőséget ad a fontos üzenetek hangsúlyos kiemelésére. Igény esetén pedig a KSH munkatársai személyes konzultáció keretében támogatják a számlálóbiztosok felkészülését.

A számlálóbiztosok szigorú adatvédelmi előírások betartásával végzik a munkájukat. Kiválasztásuk során fontos szempont a megfelelő helyismeret, nemzetiségi területen a nemzetiséghez tartozás is. Bizonyos esetekben már 2011-ben is nemzetiségi kísérő segítette a számlálóbiztosok munkáját, akinek szintén fontos feladata volt a válaszadás elősegítése.

A 2011. évi népszámlálást követően a KSH-hoz számos kritika eljutott arra vonatkozóan, hogy egyes esetekben az önkéntes kérdések feltétele elmaradt a kérdezés során. A nemzetiségi kérdéseknek a papír kérdőív végén történő elhelyezése erre lehetőséget adhatott. 2021-ben az elektronikus kérdőív használata és a kérdéseknek a demográfiai kérdésblokkon belül történő elhelyezése ezt a problémát a KSH álláspontja szerint meg fogja oldani.

6.2.4. Nemzetiségi nyelvhasználat a népszámlálás során

A KSH által számomra adott tájékoztatás alapján a 2001. évi népszámlálás volt az első, amikor a nemzetiségek anyanyelvén is rendelkezésre álltak a kérdőívek. Az országos nemzetiségi önkormányzatokkal a KSH olyan megállapodást kötött, amely szerint az önkormányzatok a kérdőív szövegének lefordításával segítik a nemzetiségi adatgyűjtést, a KSH pedig a honlapján közzétette ezeket és kinyomtatta olyan számban, ami elegendő volt nemzetiségi területen dolgozó számlálóbiztosok számára. Ezek a nemzetiségi kérdőívek nem voltak kitölthetők, szükség esetén az adatszolgáltató ezt követve válaszolhatott a számlálóbiztos által feltett kérdésekre, illetve 2011-ben az internetes önkitöltés során használhatta segítségül azokat.

A 2021. évi népszámlálás előkészítése során a KSH a korábbiakhoz hasonló megoldást tervez a kérdőívek lefordításával kapcsolatban, az országos nemzetiségi önkormányzatok segítségét kérve.

6.2.5. A népszámlálás során gyűjtött adatok feldolgozása

A Magyarországon élő nemzetiségek jogainak védelmét ellátó biztoshelyettesként a hazánkban élő tizenhárom honos népcsoport védelme és érdekeik kiemelt érvényesítése mellett fontosnak tartottam arra vonatkozóan is információt kapni, hogy a 2021. évi népszámlálás során a lakosságnak lehetősége lesz-e a Magyarországon elismert nemzetiségi közösségeken kívül más nemzetiségi, kisebbségi közösségekhez való kötődés kinyilvánítására.

A KSH álláspontja szerint **a népszámlálás célja, hogy a hazai nemzetiségeken túl a Magyarországon jelenlévő valamennyi nemzetiségről, kisebbségről is adatokat gyűjtsön. A hazai nemzetiségekre vonatkozó válaszlehetőségek kiemelésével a KSH megkönnyíti az adatszolgáltatók nagyobb csoportja számára a válaszadást.** Emellett pedig **minden adatszolgáltatónak lehetőséget biztosít az eltérő válaszadásra, amelyre az „egyéb, mégpedig” válaszlehetőségen belül nyílik lehetőség.** Az elektronikus kérdőív adta lehetőségeket kihasználva, a 2011. évi népszámlálás internetes kérdőívén is alkalmazott módon, **zárt listából történt a kiválasztás.** Ennek a zárt listának az összeállítására, véglegesítésére a 2021. évi népszámlálás nemzetiségi kérdéseiről egyeztető fórum résztvevőivel közösen kerül majd sor. A célja egy olyan teljes körű lista összeállítása, amely tartalmaz valamennyi szükséges elemet, ugyanakkor nem támogatja a népszámlálás céljával ellentétes válaszok megadását. **Amennyiben ennek a zárt és teljes listának az összeállítása nem jár sikerrel a lista mellett a KSH elnökének szóbeli tájékoztatása alapján a 2021. évi népszámlálás kérdőíve is lehetőséget fog teremteni a szabadszavas válaszok megadására.**

A KSH válaszában hangsúlyozta, hogy a népszámlálások minden alkalommal lehetőséget biztosítottak a nemzetiségek, kisebbségek és nyelvek szabad megadására. **Az adatfelvételt követően a beírt vagy listából kiválasztott válaszok kódolásra kerülnek. A kódok önálló csoportokat jelölnek, amelyek sok esetben egy-egy nagyobb csoport részét képezik.** A 2011. évi népszámlálás során a kérdőívén kiemelt csoportokon túl, 317 különböző nemzetiségi csoport, 338 anyanyelv és 298 családi, baráti közösségben használt nyelv rögzítése történt meg. **Ezek a csoportok külön-külön is lekérdezhetők a KSH adatbázisából.**

A 2011. évi népszámlálás során **a kódolási eljárás részleteinek kidolgozása és a közlésre kerülő táblázatok szerkezetének kialakítása egy szakértői munkacsoport közös munkájának volt az eredménye,** amelyben a KSH mellett az Országos Kisebbségi Önkormányzatok Szövetsége, az Alapvető Jogok Biztosának Hivatala, valamint az MTA és az Eötvös Loránd Tudományegyetem kutatói vettek részt.

A 2021. évi népszámlálás előkészítése során az egyeztetésben résztvevő szervezetekkel közösen tervezi a KSH aktualizálni a kódolás rendszerét. Válaszában **a KSH kiemelte, hogy ezekben a kérdésekben nem szakértő, amennyiben** azonban a nemzetiségek képviselőitől, illetve a nemzetiségi, kisebbségi kérdésekkel foglalkozó tudományos körből **javaslatokat kap a feldolgozás pontosítására, akkor azokat be tudja építeni a feldolgozás folyamatába.**

Eljárásom során kíváncsi voltam arra is, hogy a KSH-nak a népszámláláskor felvett adatok feldolgozása során lehetősége van-e arra, hogy a lakosság nemzetiségi hovatartozására vonatkozó adatokat részletesebb formában, a nemzetiségi kötődést eredményező egyes tényezők (elsődleges, másodlagos nemzetiségi kötődés, anyanyelv, családi, baráti közösségben használt nyelv) szerinti

bontásban is közzé tegye. Ennek során lehetőség van-e arra, hogy egy hazai nemzetiségi közösség néprajzilag elismert, elkülöníthető részét képező közösségre vonatkozó adatok megjelenjenek az elismert nemzetiségi közösségek adatai között úgy, hogy számszerűen kimutatható legyen, hányan és milyen megjelöléssel vallották magukat valamely elismert nemzetiségi közösséghez.

A KSH válaszában előadta, hogy korábban is közölte az egyes tényezők szerinti adatokat, ennek bővítésére pedig természetesen lehetőség van.

A KSH szerint bővíthető volna az Njt.-ben megjelölt honos népcsoportokon, nemzetiségi közösségeken belüli egyes kisebb csoportok adatainak a közlése is. A KSH célja olyan megoldás kidolgozása, amely konszenzusos, valamennyi érintett számára kielégítő. Az adatok közzétételének tervezése során azonban figyelembe kell venni az adatvédelmi szabályokat is. **Többdimenziós vagy területileg részletes táblázatok esetén nem közölhetők azok a nagyon alacsony előfordulások, amelyek felfedési kockázatot rejtenek magukban.** A KSH Kutatószobájában biztonságos környezetben azonban lehetőség van a teljes részletezettség megismerésére.

VII. Szakmai javaslatok

A fentiek alapján, az elvi állásfoglalással érintett téma kiemelt fontosságára tekintettel a következőket javaslom:

1. Az **Országgyűlés Magyarországi nemzetiségek bizottsága** és az **országos nemzetiségi önkormányzatok** a 2021. évi népszámlálás előkészítése és végrehajtása során
  - 1.1. **tájékoztassák** a nemzetiségi közösségek tagjait a 2021. évi népszámlálás kiemelt nemzetiségi szempontú jelentőségére, **és folytassanak kampányokat**, amelyek felhívják a figyelmet az adatvédelmi garanciákra és ösztönzik a közösségek tagjait nemzetiségi önazonosságuk vállalására;
  - 1.2. ösztönözzék a nemzetiségi közösségek tagjait, hogy a 2021. évi népszámlálás adatfelvétele során vegyék igénybe az **internetes önkitöltés** lehetőségét;
  - 1.3. biztosítsanak **technikai vagy személyi segítséget** az internetes önkitöltéshez az érintett kifejezett kérése esetén, az adatvédelmi szabályok teljes körű betartásával;
  - 1.4. ösztönözzék a nemzetiségi közösségek tagjait, hogy **számlálóbiztosként** vegyenek részt a 2021. évi népszámlálás területi végrehajtásában;
  - 1.5. határozzák meg a **számlálóbiztosok kiválasztásának szempontrendszerét**, és lehetőségeik szerint vegyenek részt a számlálóbiztosok képzését érintő **oktatási anyagok** elkészítésében;
  - 1.6. ösztönözzék a települési nemzetiségi önkormányzatokat, hogy a 2021. évi népszámlálás előkészítése és területi végrehajtása során alakítsanak ki szoros **együttműködést a helyi önkormányzat jegyzőjével**;
  - 1.7. építsenek ki **folyamatos együttműködést** egymással és a Központi Statisztikai Hivatallal, annak érdekében, hogy a 2021. évi népszámlálást érintő szakmai kérdésekben kialakíthassák és dokumentálhassák közös álláspontjukat és képviselhesék azt a szakmai egyeztetések alkalmával.

2. A **Központi Statisztikai Hivatal** a 2021. évi népszámlálás kapcsán
- 2.1. az adatfelvétel során a **különleges személyes adatok kezelésének jogalapját** kösse az érintett aktív, tevőleges magatartásával kifejezett és az adatkezeléssel kapcsolatos információkat tartalmazó tájékoztatás alapján megadott hozzájárulásához;
  - 2.2. az adatfelvétel során alkalmazandó **álnevesítés technikai megoldásának kidolgozásakor** válasszon olyan technikai megoldást – hazai és nemzetközi példákat is figyelembe véve –, amely vissza nem fejtető statisztikai azonosító előállítására képes;
  - 2.3. a nemzetiségi kötődésre vonatkozó kérdéseket a kérdőív **demográfiai kérdéseket tartalmazó részében** helyezze el;
  - 2.4. az adatfelvétel során széles körben teremtsen meg a lehetőségét annak, hogy az adatszolgáltatók **szabad önbesorolás** alapján megvallhassák nemzetiségi önazonosságukat, valamint kifejezhessék **kettős vagy többes nemzetiségi kötődésüket**;
  - 2.5. az adatfelvétel során teremtsen lehetőséget a kérdőív nemzetiségi kötődést érintő kérdései esetén a **válaszadás megtagadására**;
  - 2.6. az elektronikus kérdőív kidolgozása során alkalmazzon olyan szabályt, amely **kizárja a válaszadás véletlen elmaradását**;
  - 2.7. széles körű szakmai egyeztetést követően állítson össze több elemből álló nemzetiségi csoportokat, anyanyelveket és családi, baráti közösségben használt nyelveket tartalmazó **listát**, elősegítve azoknak az adatszolgáltatóknak a válaszadását, akik nem valamely honos népcsoporthoz tartoznak, emellett teremtsen lehetőséget arra is, hogy az adatszolgáltatók **szabadszavas válasz megadásával saját maguk határozhassák meg nemzetiségi önazonosságukat**;
  - 2.8. kérdőívén **előre meghatározott válaszkategóriaként** tüntesse fel a Magyarországon élő mind a **tizenhárom nemzetiségi közösséget**;
  - 2.9. anyanyelvre és családi, baráti közösségben használt nyelvre vonatkozó kérdéseinél a kiemelt válaszkategóriák között **külön szerepeltesse a beás és a romani nyelveket**;
  - 2.10. széles körű szakmai egyeztetést követően határozza meg a nemzetiségi kérdések válaszainak **különálló kollektív identitáskategóriákba sorolásának** a szempontrendszerét és a besorolási eljárást, ezt dokumentálja és tegye széles körben hozzáférhetővé;
  - 2.11. az összeírás szakmai felügyelete körében fogalmazzon meg arra vonatkozó javaslatokat, hogy a 2021. évi népszámlálás **területi végrehajtásáért felelős jegyzők szorosán működjenek együtt** a településen működő nemzetiségi önkormányzatokkal, a településen élő nemzetiségi közösségekhez tartozó személyekkel és vonjanak be a területi végrehajtásba a nemzetiségi kötődéssel és nemzetiségi nyelvismerettel rendelkező számlálóbiztosokat;
  - 2.12. a **számlálóbiztosok oktatása és felkészítése** során fordítson kellő figyelmet annak tudatosítására, hogy az önkéntes adatszolgáltatáson alapuló kérdések feltétele kötelező, a kérdésekre történő válaszadás azonban önkéntes;
  - 2.13. az interjú módszerrel történő adatfelvétel során gondoskodjon arról, hogy **az adatszolgáltató láthassa a számlálóbiztos kézi eszközének képernyőjét** az általa adott válaszok megjelölésekor, és tegye lehetővé, hogy a kérdőív véglegesítése előtt a válaszokat összegző felületet az adatszolgáltató láthassa, a valóságnak megfelelő kitöltésről meggyőződhesen és a számlálóbiztos kézi eszközének segítségével **maga véglegesíthesse a kérdőívet**;

- 2.14. a természetes személyek nemzetiségére vonatkozó álnevesített adatokat főszabály szerint ne kapcsolja össze a 2021. évi népszámlálás során felvett más álnevesített adatokkal és adminisztratív nyilvántartásokkal, amennyiben erre viszont mégis szükség van, úgy kizárólag a 2021. évi népszámlálási adatok előkészítésével, feldolgozásával összefüggő célból a cél eléréséig szükséges mértékben és ideig tegye;
  - 2.15. a természetes személyek nemzetiségére vonatkozó álnevesített adatok kapcsolatát a természetes személlyel lehetőség szerint minél előbb, de legkésőbb a 2021. évi népszámlálás adatfeldolgozásának lezárását követően, 2022. június 28-ig végleg szüntesse meg;
  - 2.16. tegye lehetővé, hogy a 2021. évi népszámlálás adatfelvételét a **nemzetiségek nyelvén is elérhető tájékoztatók és kérdőívek** segítsék;
  - 2.17. vizsgálja meg Magyarország nemzetiségi összetételét a Népszámtv. 2. § (1) bekezdés a) pontjában meghatározott alábbi adatkörök alapján: **nemzetiség, anyanyelv**, valamint **családi, baráti közösségekben beszélt nyelv**;
  - 2.18. felvett adatok közzétételét megelőzően a **közlésre szánt táblázatok szerkezetének meghatározására szakértői munkacsoportot szervezzen**, amelyben a nemzetiségi közösségek képviselői, valamint a tudomány képviselői is részt vesznek;
  - 2.19. az adatok feldolgozását követően, erre vonatkozó igény esetén, részletes bontásban is szolgáltatassa, illetve **tegye közzé a 2021. évi népszámlálás nemzetiségi adatait**;
  - 2.20. az előkészítés és a végrehajtás során folytasson a nemzetiségi közösségeket érintő tudatosító és a nemzetiségi önazonosság megvallását ösztönző **tájékoztatót és kampányokat** a statisztikai és adatvédelmi szabályok magas szintű betartásáról, a népszámlálás során nyert nemzetiségi közösségekre vonatkozó adatok jövőbeni felhasználásáról;
  - 2.21. az előkészítés és végrehajtás során folyamatosan egészítse ki a meglévő **adatvédelmi hatásvizsgálatokat** és ennek során **törekedjen a Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatósággal való együttműködésre**, kérje ki a véleményét a 2021. évi népszámlálás felvett adatainak védelmét és biztonságát érintő kérdésekben;
  - 2.22. az előkészítés és végrehajtás során folyamatosan **törekedjen az Országgyűlés Magyarországi nemzetiségek bizottságával és az országos nemzetiségi önkormányzatokkal való együttműködésre**, az őket érintő kérdésekben szerezzé be álláspontjukat, ismerje meg igényeiket és lehetősége szerint vegye figyelembe azokat.
3. A **Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság** a 2021. évi népszámlálás előkészítése és végrehajtása során törekedjen a Központi Statisztikai Hivatallal való folyamatos együttműködésre és szakmai tapasztalataival járuljon hozzá a 2021. évi népszámlálás felvett adatainak védelméhez és biztonságához. Ennek során, feladat- és hatásköri keretei között, **kísérje kiemelt figyelemmel a nemzetiségi vonatkozású adatkezelés szakszerűségét és jogszerűségét.**

Budapest, 2020. április 15.

Szalayné Sándor Erzsébet
a Magyarországon élő nemzetiségek
jogainak védelmét ellátó biztoshelyettes
egyetemi tanár